

የኢትዮጵያ ታሪክ

ኑብያ

(ናፓታ - መርዌ)

ከተክለ ጸድቅ መከራያ ።

፩ኛ መጽሐፍ

አዲስ አበባ የካቲት ፩ ቀን ሺ፱፻፷፭ ዓ.ም ።

ያለፈው ፡ ፈቃድ ፡ በሙሉም ፡ በከፊልም ፡ መተርጎምም ፡ ማተምም ፡
ክልክል ፡ ነው ።

All rights reserved

፪ኛ ፡ ተሻሽሎ ፡ የታተመ ።

በገጠሃነት ፡ ሰላም ፡ ቀ ፡ ኃ ፡ ሥ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ።

ገርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡
ነገሡ ፡ ነገሥት ፡ ዘኢትዮጵያ ።

ማ ው ጫ ።

ምዕራፍ

እርእስት ፡

፲፮

፩ኛ ፡ ክፍል ።

፩	የኢትዮጵያ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የነገድ ፡ ስም ፡ - - - -	፩-፲፩
፪	የቀድሞው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ጽሑፍ ፡ ሁኔታ ፡ - -	፲፩-፲፯
፫	ባገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ የሚገኘው ፡ የነገድ ፡ ካምፍ ፡ የነገድ ፡ የቅጣን ፡ አመሠራረት ፡ የነገሥታቱ ፡ የተለመደ ፡ ዝርዝር ፡ በውጭ ፡ አገር ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገድ ፡ ልማድ ፡ - - - - -	፲፯-፴፯
፬	በሰላም ፡ ጊዜ ፡ ንግድ ፡ በወርነት ፡ ጊዜ ፡ ሲሞጉ ንጉሥና ፡ አንድ ፡ አንድ ፡ ያገር ፡ ልማድ ፡ -ሃይ ማኖት-ጋብቻ ፡ - - - - -	፴፯-፵፫
፭	ከግብፅ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ በሥልጣኔ ፡ ማን ፡ ይቀድማል ? - - - - -	፵፫-፵፭
፮	የግብፅ ፡ መንግሥት ፡ አመሠራረትና ፡ አምልኮ	፵፭-፷፭
፯	፩ኛ ፡ የግብፅ ፡ ፊደል ፡ - - - - -	፷፭-፸፮
፰	ዓባይና ፡ የቀድሞ ፡ ኢትዮጵያ-የግብፅ ፡ ገዥ ነት ፡ በኢትዮጵያ፡ላይ-ቱትሞሲስ ፡ ፫ኛ ፡ ራም ሲስ ፡ ፶ኛ ፡ - - - - -	፸፮-፳፻፲
፱	ባገራችን ፡ የተለመደው ፡ የነገሥታት ፡ ዝር ዝርና ፡ የዶክተር፡ራይዝና፡ዝርዝር ፡ ልዩነት ፡ ከንግሥታት ፡ ሳባ ፡ እስከ ፡ ባዚን ፡ ያሉት ፡ - - -	፳፻፲-፳፻፳
፲	ከፒያንኪ ፡ ፪ኛ ፡ በፊት፡የነበሩት ፡ ነገሥታት	፳፻፳-፳፻፲፫
፲፩	የኢትዮጵያውያን ፡ ገዥነት ፡ በግብፅ ፡ ላይ ፡ ፒያንኪ ፡ ሚሪአመን፡በተፍንክታ ፡ ላይ ፡ ያገ ኘው ፡ ድል ፡ አድራጊነት ፡ - - - - -	፳፻፲፫-፳፻፴፯

ምዕራፍ

አርእስት ፡

ገጽ

- ፲፪ የሻባካ፡ (ሰባቶን ፡) ዘመን፡መንግሥት ፡ የሻባ ካና ፡ የቦኮንራፍ፡(በቦኮሪስ ፡) ጦርነት- አፍ - አውጥቶ፡የተናገረው፡በግ-የጣዖቱ፡ኮርማ ፡ በሬ ፡ ከተራ ፡ ኮርማ ፡ ጋር ፡ ተዋግቶ፡እንደተሸነፈ ፡ ----- ፪፻፴፯-፪፻፵፭
- ፲፫ የሻባቶካ ፡ (ሰቢኮስ ፡) ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ታርሐቃና ፡ ሕዝቅያስ ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ሆነው ፡ ከአሶሩ ፡ ንጉሥ፡ከሰናክሬም ፡ ጋር ፡ ያደረጉት ፡ የጦር ፡ ሠልፍ ፡ ----- ፪፻፵፭-፪፻፶፪
- ፲፬ የታርሐቃዝመን፡መንግሥት፡የሚቀጥለው ፡ የአሜኒራቲስ ፡ (ሕንደኬ፡) ሥልጣን-የታርሐቃና ፡ የአግርሐዶንን ፡ ጦርነት ፡ ሁለቱ ፡ ለየግላቸው ፡ ያሠሩት ፡ ሐውልት-የታርሐቃ ፡ ፍጻሜ ----- ፪፻፶፪-፪፻፷፬
- ፲፭ ታኅታሙን ፡ ----- ፪፻፷፬-፪፻፸፬
- ፲፮ በግብፅ ፡ የኢትዮጵያ፡ግዛት፡ ፍጻሜ- የኢትዮጵያ ፡ የግዛት ፡ ዘመን ፡ ----- ፪፻፸፬-፪፻፸፱
- ፲፯ የመገመሪያው ፡ የባቢሎን ፡ መንግሥትና ፡ ንጉሡ ፡ ሐሙራቢ ፡ የጐረቤቱ ፡ የአሶር ፡ መንግሥት ፡ መነሣት ፡ ----- ፪፻፸፱-፪፻፹፱
- ፲፰ የግብፆችና፡የአሶራውያን ፡ ልዩነት- የአሶራውያን ፡ ጭካኔ ፡ ----- ፪፻፹፱-፪፻፺፯
- ፲፱ ሁለተኛው፡ የባቢሎን፡መንግሥት፡አኑሣሥና፡ሲኦክሳር፡የሚደንጉንጉሥ፡የባቢሎን ፡ ንጉሥ ፡ ናቡከደነጾርና ፡ የአስራኤል ፡ ምርኮ ፡ ----- ፪፻፺፯-፪፻፺፪
- ፳ የአሶርና ፡ የባቢሎን ፡ የከለዳውያን፡ ፊደልና ፡ ጽሑፍ-እንዳንድ ፡ ልማድና፡የይማናታቸው ፡ ----- ፪፻፺፪-፪፻፺፫

ምዕራፍ

አርእስት ፡

ገጽ

- ፳፩ በናጋታና ፡ በመርዌ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሁኖቱ ፡ ካምቢዝ ፡ የፋርስ ፡ ንጉሥ ፡ ናቡሰኢን ፡ የኢትዮጵያ ፡ (ናጋታ ፡) ንጉሥ - አርአንዲዝና ፡ ሐዳስኖ ፡ (ሐድ- አስ- ኤው) ----- ፪፻፺፫-፪፻፺፱
- ፳፪ ግሪኮች ፡ ----- ፪፻፺፱-፪፻፺፻
- ፳፫ የግሪኮች ፡ አማልክት ፡ ----- ፪፻፺፻-፪፻፳፬
- ፳፬ የሆሜር ፡ ድርሰቶች - የአማልክቱ ፡ የዘር ፡ ግንዶች ፡ ----- ፪፻፳፬-፪፻፴፬
- ፳፭ አከራካሪዋ ፡ ፋሬና ፡ የትሮያ ፡ ጦርነት ፡ --- ፪፻፴፬-፪፻፴፱
- ፳፮ የመቲዶንያ ፡ መንግሥትና ፡ ንጉሡ ፡ ፊልጶስ ፡ የትልቱ ፡ እስክንድር ፡ አንባሥ ፡ --- ፪፻፴፱-፪፻፵፫
- ፳፯ ትልቱ ፡ እስክንድርና ፡ ዳርዮስ ፡ በአርቤላ ፡ (አሶር) ያደረጉት ፡ ጦርነትና ፡ የዳርዮስ ፡ አሟግት - የፋርሶችና ፡ የመቄዶናውያን ፡ መቀናናት ፡ የወዳጁ ፡ የክሊቶስ ፡ አሟግት - የእስክንድር ፡ ምኞትና ፡ ፍጻሜ ፡ ----- ፪፻፵፫-፪፻፵፮
- ፳፰ እስክንድርና ፡ ዶጋጋን- ከትልቱ ፡ እስክንድር ግት ፡ በኋላ ፡ ግዛቱን ፡ የተካፈሉት ፡ አለቆች፡ ፪፻፵፮-፪፻፶፬
- ፳፱ የመርዌ ፡ ንግሥት ፡ የአንደኬና ፡ የትልቁ ፡ እስክንድር ፡ የጋብቻ ፡ ዓይነት ፡ - የመርዌ ፡ ኢትዮጵያውያንና ፡ የነሃቶሎሜ ፡ (በጥሊ ግስ ፡) ግንኙነት ፡ ----- ፪፻፶፬-፪፻፶፯
- ፴ የኑብያው ፡ የኢትዮጵያና ፡ የአክሱም ፡ ቤተ መንግሥት ፡ ግንኙነትና ፡ ልዩነት ፡ ----- ፪፻፶፯-፪፻፶፫

የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ የነገነት ፡ ዘመን ፡ ረዥም ፡ እንደመጣ ፡
 መጠን ፡ በዚህ ፡ ረዥም ፡ ዘመን ፡ ውስጥ ፡ ጥፋት ፡ ላይ ፡ የውስጥ ፡
 መርነትም ፡ የአስተሳሰብ ፡ የሳኝነት ፡ የግንደና ፡ የሸቀጥ ፡ መለዋ
 ወጥ ፡ ከውጭ ፡ መንግሥታት ፡ ጋር ፡ የጥንቻነት ፡ ጉዳይ ፡ መፈ
 ጸጦ ፡ ሳይተር፡ በድንጋይም ፡ በብሔራዊ ፡ ላይ ፡ መፍር ፡ የምናገኘው ፡
 እስካሁን ፡ የምናውቀው ፡ የታሪክ ፡ ጽሑፍ ፡ እነበተኛ ፡ ነው ፡ የየ
 ዘመኑን ፡ ታሪክ ፡ እግር ፡ በእግር ፡ እየተከተለ ፡ እስከጋጅቶ ፡ ያስታተ
 ሰው ፡ ካለመኖሩ ፡ የተነሳ ፡ ጡሉ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ በግግ
 ሃት ፡ ለማስረዳትና ፡ ለመረዳት ፡ ጸሐፊዎች ፡ እንግቢያ ፡ ሁሉ ፡ በዚህ ፡
 ረገድ ፡ ችግረኛ ፡ መሆኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው ፡ በለቀድሞው ፡ የኢትዮ
 ጵያ ፡ ታሪክ ፡ እፋር ፡ ቆመን ፡ መመልከት ፡ ወይም ፡ እንድ ፡ ጸሐፊ ፡
 ያዘጋጀውን ፡ እነበተኛ ፡ ጽሑፍ ፡ ለይተን ፡ ግንባብና ፡ መተረክ ፡
 ላይሆን ፡ እውስጥ ፡ ገብተን ፡ የረዥሙን ፡ ዘመን ፡ ታሪክ ፡ በድንጋ
 ይና ፡ በብራና ፡ ከተጻፈው ፡ ላይ ፡ ለማዳረስ ፡ የፈለግን ፡ እንደሆነ ፡
 ምን ፡ ያህል ፡ ተበታትኖም ፡ ተወላበደም ፡ እንደሚገኝ ፡ መረዳታ
 ችን ፡ ለይቀርም ፡

ካፂ ፡ ዓምደ ፡ ጽዮን ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ (፲፫፻፳—፲፫፻፴፯
 ዓ.ም ፡ ወዲህ ፡ ሞላ ፡ ከጉደል ፡ የነገሥታቱ ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ በግ
 ዕዝ ፡ ጽንጽ ፡ እተጻፈበት ፡ ውስጥ ፡ ያገሪቱ ፡ ታሪክ ፡ ባሜጭሩ ፡ እየ
 ተወላ ፡ ከግለፍ ፡ በቀር ፡ እንደሌሎቹ ፡ መንግሥታት ፡ ታሪክ ፡ በእ
 ግርኛ ፡ እንኳ ፡ ቢቀር ፡ በዚያው ፡ በዘመኑ ፡ በሚጻፍበት ፡ በግዕዝ ፡
 ጽንጽ ፡ እጥጋቢ ፡ ታሪክ ፡ አይገኝም ፡ ከነገሥታቱ ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡
 ውስጥ ፡ ያንዱ ፡ ንጉሥ ፡ የተገኘ ፡ እንደሆነ ፡ የሌላው ፡ ይጠፋል ፡
 ወይም ፡ የተገኘው ፡ ላንድ ፡ ምዕራፍ ፡ የሚበቃ ፡ ሐተታ ፡ ለመለ
 ጠት ፡ የማያበቅል ፡ ይሆናል ፡ የዚህም ፡ ሁሉ ፡ ምክንያት ፡ የፈተ
 ኛው ፡ በየዲትና ፡ የኋለኛው ፡ በግራኝ ፡ አህመድ ፡ አነሣሥና ፡ እጥፈ
 ኑት ፡ ቢመካኝ ፡ ከግራኝ ፡ ወዲህ ፡ ያለውም ፡ በጉንደር ፡ የነበሩት ፡
 ነገሥታት ፡ ታሪክ ፡ ያንዳንዶቹ ፡ ጡሉና ፡ ዝርዝር ፡ ታሪክ ፡ ይጉድ
 ላላል ፡

ከዚያ፡ የበለጠ፡ ደግሞ፡ ያገራቱና፡ የመንግሥቱ፡ ታሪክ፡ የፖ
ለቲካውና፡ የኢኮኖሚው፡ ሁኔታ፡ የሚታወቀው፡ በልክ፡ ነው።
እንደዚህም፡ ልማድ፡ የዚህ፡ ክፍል፡ ኃላፊዎች፡ በየዘመኑ፡ ያሉት፡
ጸሐፊዎች፡ ትእዛዛት፡ ናቸው። የነርሱም፡ የጸሐፊነት፡ አቅማቸው፡
በዚህ፡ በጠባቡና፡ የንጉሥን፡ ዜና፡ መዋዕል፡ በመጻፍ፡ ብቻ፡
የተወሰነ፡ ስለሆነ፡ ወይም፡ ከዚህ፡ አልፈው፡ በሰፊው፡ መጻፍ፡
እያሰቡ፡ ያን፡ ጊዜ፡ በራሳቸው፡ ስሜት፡ አደራጅተው፡ ለመጻፍ፡
ነፃነትም፡ የገንዘብ፡ አቅማቸውም፡ እይራትድላቸውም።

የሆነ፡ ሆኖ፡ ካፂ፡ ዓምደ፡ ጽዮን፡ ወዲህ፡ ያለው፡ በዚህ፡
ዓይነት፡ ሲገኝ፡ ከዚያ፡ በፊት፡ ያለው፡ የኢኮኖሚኖችና፡ የጥጥዎች፡
ታሪክ፡ ከዚህ፡ የባለ፡ ነው። ታሪክ፡ ነገሥት፡ በሚባለው፡ መጽ
ሐፍ፡ ውስጥ፡ ከጸድቃንና፡ ከለማዕታት፡ ከገድልና፡ ድርሳን፡ ጋር፡
ተሰባጥሮ፡ የሚገኘው፡ የነገሥታቱ፡ ታሪክ፡ እርስ፡ በርሱ፡ ከመ
ለያየቱ፡ በተር፡ ዛሬ፡ ከልዩ፡ ልዩ፡ ሐውልት፡ ከሳባውና፡ ከግሪኩ፡
ከግዕዙም፡ ላይ፡ ወደአማርኛ፡ የተተረጎመ፡ እንደሆነ፡ የዚህ፡
ትርጉም፡ እስካሁን፡ ሲነበብና፡ ሲታመንበት፡ የኖረውን፡ የዚያኛ
ውን፡ ጽሑፍ፡ ሲሸረው፡ ስሙንም፡ በሌላ፡ ዓይነት፡ ሲጠራው፡
እናገኛለን። ለምሳሌ፡ ያህል፡ ታሪክ፡ ነገሥቱ፡ እብርሃ፡ ያለውን፡
የሐውልቱ፡ ጽሑፍ፡ ኢዛና፡ ሲለው፡ ታሪክ፡ ነገሥቱ፡ አሪታዊ፡
ያደረገውን፡ ንጉሥ፡ ሐውልቱ፡ አረማዊ፡ ሲያደርገው፡ ይገኛል።
ነገር፡ ግን፡ እንደዚህ፡ የተለያየበትን፡ ምክንያት፡ እዋናው፡ መጽ
ሐፍ፡ ውስጥ፡ ስንገባ፡ እናገኘዋለንና፡ አሁን፡ በዚህ፡ በመቅድሙ፡
ላይ፡ መዘርዘር፡ እስረላጊ፡ አይደለም።

በዚህ፡ ዓይነት፡ የሚገኘውን፡ ያገራችንን፡ ታሪክ፡ እንደዚሁ፡
እንዳለ፡ ያንባቢን፡ አሳብ፡ እያባዘን፡ ኑሮውን፡ እንዲተጥል፡ ልን
ተወው፡ እያገባም፡ ሲዛመድ፡ የሚችለውን፡ ጠበኛ፡ ታሪክ፡ ማዛ
መድ፡ የተዘባረቀውን፡ መልክ፡ ሰጥቶ፡ ማከታተል፡ ሊታረቅ፡
የማይችለውንም፡ አስታራቂ፡ ማስረጃ፡ እስኪገኝ፡ ድረስ፡ በግልጽ፡
ለየብቻ፡ እስታምጦ፡ ፍርዱን፡ ለአንባቢ፡ መተው፡ የሚቻልበትን፡
ዘዴ፡ መፈለግ፡ የንባብና፡ የጽሕፈት፡ የመተረከም፡ ልማድ፡ አለኝ።

ለሚለው፡ ሁሉ፡ ግዴታውም፡ ባይሆን፡ ተግባሩ፡ ነው። ያንዳንድ፡
አገሮችም፡ ታሪክ፡ በዚህ፡ ዓይነት፡ ሲኖር፡ በተቻለ፡ መጠን፡ ሊተ
ካከልና፡ ሊደራጅ፡ የቻለው፡ በየዘመኑ፡ በተነሡት፡ ጸሐፊዎች፡
ትጋት፡ ነው። ባገራችንም፡ በዚህ፡ ጉዳይ፡ እንደተ፡ አፅሜ፡ እን
አስታ፡ ታዩ፡ እንብላቱን፡ ጌታ፡ ገሩይ፡ የደከሙ፡ መሆናቸውን፡
ሳናስታውስ፡ አስታውሰንም፡ ሳናመሰግናቸው፡ ግለፍ፡ እይገባ
ንም።

አላይ፡ ከፍ፡ ብሉ፡ በአመለካከት፡ ምክንያቶች፡ አጥር
ገራም፡ ውስጥ፡ ገብቶ፡ ትምህርት፡ ሊሰጥበት፡ የሚችል፡ በእማ
ርኛም፡ በግዕዝም፡ የታተመ፡ መደዳውን፡ የተጻፈ፡ ደንበኛ፡ የኢ
ትዩኦያ፡ ታሪክ፡ ካለመኖሩ፡ የተነሣ፡ ከውጭ፡ አገር፡ ተቀጥረው፡
የመጡት፡ መምህራን፡ በውጭ፡ አገር፡ መጽሐፍና፡ በየገላ፡ ጽን
ዳቸው፡ የኢትዮጵያ፡ ታሪካችንን፡ ለመጣታቸውን፡ ማስተማራቸ
ውን፡ በትምህርት፡ ሚኒስቴር፡ ውስጥ፡ በምሥራብት፡ ጊዜ፡ ተረ
ዳሁ፡ ከሌላው፡ ልንደርሰበት፡ ካልቻልንው፡ ዕውቀትና፡ ጥበብ፡
አልፈው፡ ፈደልም፡ ወረቀትም፡ ብርዕም፡ ዕውቀትም፡ ሳናጣ፡
የገዛ፡ ታሪካችንን፡ ፈረንጆች፡ በመጽሐፋቸውና፡ በጽንዳቸው፡
መጣታቸውንን፡ ማስተማራቸው፡ ምን፡ ያህል፡ የውርደት፡ ስሜት፡
እንደሚሰጥ፡ ላንባቢ፡ መግለጽ፡ የሚያስፈልግ፡ አይመስልኝም።

ይህ፡ ሁኔታ፡ ስለእሳዘንኝ፡ ባንሰው፡ ዕውቀቱ፡ በልጅነት፡
አስተያየቱ፡ መንግሥታችን፡ በተመለሰበትና፡ አገርን፡ የማገል
ገል፡ አምሮት፡ በሚያጣድፍበት፡ በ፲፱፻፱፡ ዓ፡ ም፡ ከደንበ
ኛው፡ ሥራዬ፡ ውጭ፡ የዚያን፡ ጊዜው፡ የመረዳት፡ እትሜ፡ በፈቀ
ደልኝ፡ መጠን፡ ካፂ፡ ቴዎድሮስ፡ ኔቦክ፡ ተዳማዊ፡ ኃይለ፡ ሥላሴ፡
የሚባለውን፡ ጽፈ፡ እሳተምሁ። ይኸውም፡ መጽሐፍ፡ እንደ፡ መጽ
ሐፍት፡ ሁሉ፡ ካንዳንድ፡ ሰዎች፡ ዘንድ፡ የነተፋ፡ ጠጠር፡ ቢወ
ረወርድበትም፡ በጠቅላላው፡ ሕዝብንም፡ ትምህርት፡ ቢቀችንም፡
መጥቀሙ፡ አይካድም። የዚሁም፡ ማስረጃ፡ ከርሱ፡ የተሻለ፡ እስ
ኪገኝ፡ ድረስ፡ ከትምህርት፡ መስሜ፡ ፕሮግራም፡ ውስጥ፡ ተመ
ድስ፡ ባሁኑ፡ ሰዓት፡ ዘ፡ ጊዜ፡ እየተደጋገመ፡ መታተሙ፡ ነው።

ይህን ፡ የጥራት ፡ ሙሉ ፡ ሁለተኛውን ፡ ለመጻፍ ፡
 ለሰነዳችን ፡ ከትምህርት ፡ ሚኒስቴር ፡ እንዳለሁ ፡ ያመለክታል ፡
 ወደ ፡ ምድር ፡ ባቡር ፡ መግባቱን ፡ ጽሑፉ ፡ ቤት ፡ ከተዛ
 ወርሁ ፡ ወዲህ ፡ ከአፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ጥምር ፡ እስከ ፡ አፄ ፡
 ቴዎድሮስ ፡ ዘመን ፡ ያለውን ፡ ታሪክ ፡ አዘጋጅቼ ፡ ለግላጥ ፡
 ቻልሁ ፡ በዚሁ ፡ መጽሐፍ ፡ በጠቅላላ ፡ ላይ ፡ በገጽ ፡ ፲፭ ፡ እንዳመ
 ለከትሁት ፡ ካፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ወዲህ ፡ ያለውን ፡ ጽሑፍ ፡ ካላተ
 ምሁ ፡ በኋላ ፡ በአሳቢ ፡ የተተካው ፡ ከሥር ፡ መንግሥታችን ፡ ከተ
 መሠረተበት ፡ ጊዜ ፡ ጥምር ፡ እስከ ፡ አፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ድረስ ፡
 ያለውን ፡ ለግጥናትና ፡ ለመጻፍ ፡ ነው ፡ በሌሊት ፡ በዚሁ ፡ የሚጠቅ
 ሙኝን ፡ ከአንዳንድ ፡ መጻሕፍት ፡ ላይ ፡ እየሰቀምሁ ፡ ጽሑፉን ፡
 መጻፍ ፡ ሲሞራ ፡ ሁለት ፡ መቶ ፡ ገጽ ፡ ግድም ፡ የሚሆን ፡ የአጅ ፡
 ጽሑፍ ፡ እንዳዘጋጀሁ ፡ ወደ ፡ ፓሪስ ፡ ለሥራ ፡ ታዝዬ ፡ ሄድሁ ፡
 በፓሪስ ፡ አምባላድ ፡ የተመደበልኝን ፡ የጽሑፉን ፡ ሥራ ፡ እየወ
 ሬሁ ፡ የታሪኩንም ፡ ዝግጅት ፡ በድርብ ፡ ለመተጠል ፡ ጥከፈ ፡ ነፃር
 ላሉ ፡ ጥን ፡ ምንም ፡ የመተጠል ፡ አምርት ፡ ቢኖረኝ ፡ በአምባላድ ፡
 ካለው ፡ ከተርታ ፡ የጽሑፉን ፡ ሥራ ፡ ጋር ፡ ለመተጠል ፡ ጣዕም ፡
 በላጣሁበት ፡ የታሪኩን ፡ ሥራ ፡ ወደፍጻሜ ፡ ለግድረስ ፡ የሚያበረ
 ላገው ፡ ነፃ ፡ ጊዜ ፡ እንዲፈቀድልኝ ፡ ለግርግጂ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡
 በደብዳቤ ፡ አመለከትሁ ፡ ግርግጂነታቸውም ፡ በተሰመደ ፡ የጽሑፍ ፡
 ደጋፊነታቸው ፡ የጠየቅሁትን ፡ ጊዜ ፡ ፈቀዱልኝ ፡

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ቀድሞውኑ ፡ ከግድቀውና ፡ ከአዲስ ፡ አበባ ፡
 ይዣቸው ፡ ከሄድሁት ፡ ጽሑፎች ፡ በቀር ፡ ፩ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡
 ፓሪስ ፡ ቤት ፡ መጻሕፍት ፡ እየተመለሰሁ ፡ የታሪካችንን ፡ ጽሑ
 ፍና ፡ ግስረጃ ፡ የተገኘውን ፡ ያህል ፡ እየበበሰብሁ ፡ ከሥር ፡ ከኑብያ ፡
 መንግሥት ፡ ጥምር ፡ እስከ ፡ አፄ ፡ ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ ድረስ ፡ ያለ
 ሙን ፡ ጽሑፍ ፡ ለግዘጋጀት ፡ በታሁ ፡ በዚሁም ፡ የፈረንሳይን ፡ መን
 ግሥት ፡ የቤተ ፡ መጻሕፍት ፡ ባለሥልጣናችና ፡ እገልጋቸው ፡ በሌላ
 ተባባላቸውና ፡ በላኦሪፖልኝ ፡ የዘመትር ፡ አገልግሎት ፡ ምስጋ
 ኔ፤ ፡ ይድረላቸው ፡

ይህ ፡ መጽሐፍ ፡ በጥራት ፡ ከፍል ፡ የጥብያ ፡ (ናፓታና ፡
 መርዌ) ፡ በሁለተኛው ፡ ከፍል ፡ የአክሱም ፡ በምስተኛው ፡ ከፍል ፡
 የዛጉዬ ፡ ሆኖ ፡ ከምስት ፡ ላይ ፡ ተከፍሎ ፡ እስከ ፡ አፄ ፡ ይኩኖ ፡ አም
 ላክ ፡ ድረስ ፡ (፲፱፻፳፯ ዓ.ም.) ያለው ፡ ጥንታዊ ፡ ታሪካችንን ፡ በፂ ፡
 አስተያየትና ፡ እገላለጥ ፡ ተዘጋጅቶ ፡ ይገኝበታል ፡ አሁን ፡ የያዝ
 ነው ፡ ሥልጣኔና ፡ ጽንደት ፡ ምንጩ ፡ ከኑብያ ፡ ይልቅ ፡ አክሱም ፡ መሆ
 ኑን ፡ በኑብያና ፡ በአክሱም ፡ መንግሥት ፡ መካከል ፡ ያለውንም ፡
 ልዩነት ፡ በጽሑፉ ፡ ውስጥ ፡ እንረዳለን ፡ በጊዜው ፡ ግን ፡ ለንባብና ፡
 ለእያያዝ ፡ እንዲመች ፡ ከኑብያ ፡ እስከ ፡ አክሱም ፡ ያለው ፡ ባንድ ፡
 ቅጽ ፡ ቀጥሎ ፡ የአክሱም ፡ የዛጉዬው ፡ በጃኖ ፡ ቅጽ ፡ ተለይቶ ፡
 እንዲታተም ፡ ተደርጓል ፡

መጀመሩ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ ለመጻፍ ፡ የኢትዮጵያን ፡
 ታሪክ ፡ ግወት ፡ ብቻውን ፡ እይበቃም ፡ የተደረገ ፡ ጽሑፍ ፡ ትእዛ
 ዛት ፡ ከድካማቸው ፡ አንዱ ፡ ይህ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡ ነገር ፡ ጥን ፡
 የኑብያን ፡ ለግወት ፡ የግብፅን ፡ ታሪክ ፡ ግወት ፡ አስፈላጊ ፡ ሲሆን ፡
 የአክሱምን ፡ ታሪክ ፡ ለመረዳት ፡ የግሪክንና ፡ የሮማን ፡ የቀስጥንጥ
 ንያን ፡ (ታናሽ ፡ ርም.) እንደዚሁም ፡ የደቡብ ፡ ግሪክን ፡ እገርች ፡
 ታሪክ ፡ በዝርዝርም ፡ ባይቻል ፡ በመጠኑ ፡ ግወት ፡ ያሻል ፡ በዚህ ፡
 ምክንያት ፡ ታሪኩ ፡ እስከጽዱ ፡ እንጂ ፡ ገደን ፡ ለግብፅ ፡ ሳይሆን ፡
 ከዚህ ፡ በላይ ፡ የጠቀስኳቸውን ፡ እገርች ፡ እንደዘመኑና ፡ እንደክ
 ፍሉ ፡ ካገራችን ፡ ታሪኩ ፡ ጋር ፡ ያወራረሰሁት ፡ አዚያው ፡ እየታሪኩ ፡
 ላይ ፡ የሚገኘው ፡ የእንባቢንና ፡ የተግሪን ፡ አእምሮ ፡ እንዲያገለ
 ግል ፡ አመኛለሁ ፡ ይኸን ፡ መጽሐፍ ፡ ለግዘጋጀት ፡ ያገለገሉኝን ፡
 ልዩ ፡ ልዩ ፡ መጻሕፍት ፡ አዚያው ፡ አዋናው ፡ መጽሐፍ ፡ አካል ፡
 ውስጥ ፡ በየምዕራፉ ፡ በሰጠቀስኳቸው ፡ አዚህ ፡ ላይ ፡ መዘርዘር ፡
 አስፈላጊ ፡ አልመበላኝም ፡

ይኸን ፡ መጽሐፍ ፡ (ሌሎችንም) ፡ ለግዘጋጀት ፡ የተጠቀምሁ
 ባቸው ፡ ጽንጽዎች ፡ ግዕዝ ፡ ፈረንሳይኛና ፡ ኢጣልያንኛ ፡ ሲሆኑ ፡
 በነዚህ ፡ ጽንጽዎች ፡ የተጻፉትን ፡ መጻሕፍት ፡ በየሥሙ ፡ እየተ
 ከታተሁ ፡ በመስብሰብ ፡ በግንኙነት ፡ ከጻፍሁ ፡ በኋላ ፡ በራሴ ፡
 አስተያየት ፡ ለግብራራት ፡ ጥክፈያለሁ ፡ ፩ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ በመ

ድክምና፣ በመሰልቸት፣ ጊዜም፣ በግጦር፣ ለየጉዳዩ፣ በቂ፣ ሐተታ፣
 ሰጥቼ፣ የግለሰብውን፣ ሥህል፣ የንባብ፣ ወዘተ፣ ሳልሰጥ፣ ግሰፊ፣ ትዝ፣
 የሚለኝን፣ ለመደበት፣ አልሻም፣ ነገር፣ ግን፣ እንደዚህ፣ ሆኖ፣
 ተስታትሎ፣ ለወደፊት፣ ይሐረ፣ እንደሚመች፣ ተዘጋጅቶ፣ መቶ
 መጠ፣ ደግሞ፣ ሁል፣ ጊዜ፣ የጋ፣ እንዳለው፣ ስለግዛት፣ ከድካም፣
 የመነጨውን፣ ደስታዬን፣ ሊቀንሰብኝ፣ አይችልም፣ ከኔ፣ በፊት፣
 እንደዚህ፣ ተዘጋጅቶ፣ ባገኘው፣ ኖሮ፣ ለፍለጋ፣ ለግንኙነት፣ ሥጦ
 ፋሁትን፣ ረኝሞ፣ ጊዜ፣ ይበልጥ፣ ለግብራሬትና፣ በጥሩ፣ ዘመናዊ፣
 ያነጋገር፣ ቅርጽ፣ ለግታናት፣ ለሠዋው፣ ዛሬ፣ ከዚህ፣ የተሻለ፣
 ጽሑፍ፣ ለግቅረብ፣ በተቻለኝ፣ ነበር።

ጥናቸውም፣ እምሳካዊ፣ ሥራና፣ ፍጥረት፣ ሰሰው፣ ልጅ፣ አስ
 ፈላጊው፣ ነው። ከዚያም፣ በታች፣ እንዲ፣ ሰው፣ የሚመራው፣
 ለሌላው፣ ሰው፣ እንደመብልና፣ እንደመጠጥ፣ ግድታ፣ አስፈላጊ
 ውም፣ ባይሆን፣ ጠቃሚው፣ ነው። ከዚህ፣ ዓይነት፣ መጽሐፍም፣
 በግንባራዊ፣ ኩሮ፣ ውስጥ፣ የያዘው፣ የጠቃሚነት፣ ደረጃ፣ ከቀድሞ፣
 ዝምሮ፣ የነበረው፣ ዛሬ፣ ከፍ፣ እያለ፣ ሄዷል።

ተግራ፣ ይግርበታል፣ መምህር፣ ያስተምርበታል።

ወታደር፣ ገበሬ፣ ነጋዴ፣ የእጅ፣ ሞያተኛ፣ ሁሉ፣ ያሳስተግራ፣
 አእምሮውን፣ ያስፋፋበታል።

የታመመ፣ ያዘነ፣ የታወረ፣ እቤት፣ የዋለ፣ ሽግግሌ፣ አግራ፣
 መንገዱን፣ እየተግራ፣ በመጽናናት፣ መጥፎውን፣ የችግር፣ ዘመንና፣
 የሥራ፣ መፍታት፣ ጊዜ፣ ያሳልፍበታል። መጽሐፍ፣ የግያስቀይም፣
 ውለታ፣ ሊመለስበት፣ የማይጠይቅ፣ የሕይወት፣ መከር፣ ጓደኛ፣
 ነው።

በለዚህ፣ በምንቸለውና፣ ለጠቃችን፣ በሆነው፣ መንገድ፣ የጽ
 ሐፍ፣ ምርት፣ ለወገኖችን፣ እያበረከትን፣ በዚሁም፣ ወደኋላ፣ የቀ
 ረውን፣ ያገራችንን፣ የሥነ፣ ጽሑፍ፣ ጉድለት፣ በየቅርንጫፉ፣ እን
 ድናሟላው፣ በቅንነት፣ እመኛለሁ።

ጥር፣ ፲፩፣ ቀን፣ ሺዘ፲፱፩፣ ዓ፡ ም።

ተክለ፣ ደድቅ፣ መከሪያ።

የኩባያ፣ መንግሥት።

ምዕራፍ፣ ፩።

የኢትዮጵያ፣ ልዩ፣ ልዩ፣ የነገድ፣ ስም።

ዛሬ፣ ባንድ፣ በኢትዮጵያና፣ በኢትዮጵያዊ፣ ስም፣ የረጋው፣ ያገራ
 ችግንና፣ የሕዝቡ፣ ስም፣ ቀድሞ፣ ብዙ፣ ነበር። በአራት፣ ዘፍጥረት፣
 ምዕራፍ፣ ፩፣ ቁጥር፣ ፲፫፣ በዚሁመጽሐፍ፣ ምዕራፍ፣ ፲፣ ከቁጥር
 ፩፣ እስከ፣ ፱፩፣ ያለው፣ ጽሑፍ፣ የኖኅ፣ ልጆች፣ ሲም፣ ካም፣ ያፈት
 መሆናቸውን፣ የካም፣ ልጆች፣ ኩሽ፣ (ኩስ፣ ቁስ)፣ ሚስራይ፣ ና፣ ፋፕ፣
 ከነዓን፣ መሆናቸውን፣ እንደሚገልጸው፣ የኩሽም፣ ዘር፣ በእስያ፣
 ደቡብ፣ ከዚያም፣ ወደ፣ እፍሪካ፣ ተሻግረው፣ ተራብተው፣ በርከ
 ተው፣ ከዛሬው፣ ሉዓን፣ ዝምሮ፣ እስከ፣ ኤርትራ፣ ባሕር፣ ድረስ፣
 ያለውን፣ አገር፣ ይዘው፣ ይኖሩ፣ ነበር። ስለዚህ፣ ከክርስቶስ፣
 ልደት፣ በፊት፣ በ፫ሺና፣ በ፩ሺ፣ ዓመት፣ መካከል፣ ሁሉ፣ ግብያች፣
 በሐውልታቸውና፣ በብራና፣ (ፓፒናስ)፣ ጽሑፋቸው፣ (ሂዩሮግ
 ሊፍ)፣ ላይ፣ እንደተዉት፣ በሰፊው፣ ኢትዮጵያን፣ ብዙ፣ ጊዜ፣
 የኩሽ፣ አገር፣ አንዳንድ፣ ጊዜ፣ የደቡብ፣ ምድር፣ ወይም፣ የነሐስ፣
 የነሐሴ፣ አገር፣ አንዳንድ፣ ጊዜ፣ የፑንት፣ አገር፣ እያሉ፣ ይጠሩት
 ነበር። በዝርዝሩ፣ እንደምናገኘው፣ ነሐሴ፣ ከነገደ፣ ካም፣ ፩ኛው፣
 ንጉሥ፣ ተብሎ፣ የተመደበ፣ በለሆነ፣ ጅማ፣ ያባ፣ ጅፋር፣ አገር፣
 ሸዋ፣ የእምታየስ፣ አገር፣ እንደሚባለው፣ ሁሉ፣ በመሪው፣ ስም፣
 የነሐሴ፣ አገር፣ ግብታቸው፣ ይሆናል። ግማሾች፣ ነሐሴ፣ ግብት፣
 ጥቁር፣ ግለት፣ ስለሆነ፣ የጥቁር፣ አገር፣ ግለት፣ ነው፣ ይላሉ።
 ደግሞ፣ ከዐባይ፣ እስከ፣ ኤርትራ፣ ባሕር፣ ድረስ፣ ያለውን፣ አገር፣
 ግብያች፣ ፑንት፣ ብለውት፣ ይገኛል። ለአማልክቶቻቸውና፣ ለቤተ፣
 መቅደሳቸው፣ የሚሆን፣ ዕጣን፣ ክርቤ፣ ብርጉድ፣ ለመውሰድ፣ ወደ
 ፑንት፣ ዘመትን፣ ሲሉ፣ እምሳካቸው፣ እሞን፣ ፑንትን፣ ስጥኞቹ
 ለሁና፣ ውጋና፣ ውሰድ፣ እንዳላቸው፣ በጽሑፍ፣ ይገኛል።

ጌታችን፡ በማቴዎስ፡ ወንጌል፡ ንግሥተ፡ አዜብ፡ ይኸን፡
 ሕዝብ፡ ለመፋረድ፡ ትነሣለች፡ --- ያለውን፡ በኛ፡ በግዕዝ፡ አዜብ፡
 ግለት፡ በደቡብና፡ በምዕራብ፡ መካከል፡ ያለ፡ አገር፡ ነው፡ (፩)፤ ነገር
 ግን፡ በፈረንጅ፡ ሁሉ፡ የወንጌል፡ ትርጓሜ፡ ንግሥተ፡ አዜብ፡
 የምንለውን፡ የደቡብ፡ ንግሥት፡ ለለሚል፡ ነሕሴንና፡ ፑንትን፡
 ወደጉን፡ አናድርግና፡ ለዚሁ፡ ጥንት፡ ግብዎች፡ በጉርብትናም፡
 በግዛትም፡ በነቡርበት፡ ጊዜ፡ የደቡብ፡ አገር፡ ከሚሉት፡ ጋር፡ ይገ
 ናኛል። የሆነ፡ ሆኖ፡ ግብዎች፡ የኩሽ፡ ሕዝብ፡ የሠፈረበትን፡ አገር፡
 የደቡብ፡ ወይም፡ የኩሽ፡ አገር፡ ሲሉ፡ ንግሥተ፡ አዜብ፡ በኋላ፡
 ከመጡት፡ ከነገደ፡ የቅጣን፡ ውስጥ፡ ስለሆነች፡ በመሬትና፡ ባገሩ፡
 ከኩሽ፡ ቅዝብ፡ ትገናኛለች፡ እንጂ፡ የርሷ፡ ዘር፡ የመጣበት፡ ከሴም፡
 ዘር፡ የወይደው፡ የሳባና፡ የየቅጣን፡ ዘር፡ ከካምና፡ ከኩሽ፡ ዘር፡
 ልዩነት፡ አንደአለው፡ አንዘነጋም።

የቀረው፡ ደግሞ፡ አንደዛሬው፡ አጠራራችን፡ ኢትዮጵያ፡ ሲል፡
 ይገኛል። ለምሳሌ፡ ከግሪኮቹ፡ ውስጥ፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡
 በ፱ኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡ ላይ፡ የነበረው፡ የአዲሴውበና፡ የኤሊ
 ያስ፡ ጸሐፊ፡ ሆሚር፡ በተለይ፡ በኤሊያስ፡ (ደ)፡ መጽሐፍ፡ ላይ፡
 ምዕራፍ፡ ፭ና፡ በሌላውም፡ ከፍል፡ የታሪክ፡ አባት፡ የሚባለው፡
 በ፩ኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡ ላይ፡ የነበረው፡ ሄሮዶት፡ በታሪክ፡ መጽ
 ሐፍ፡ በ፱ኛውና፡ በ፫ኛው፡ በ፩ኛውና፡ በ፯ኛው፡ ከፍል፡ ኢትዮ
 ጵያ፡ ይላሉ። ከእስራኤሎችም፡ ወገን፡ ይኸው፡ ነው፡ ከክርስቶስ፡
 ልደት፡ በፊት፡ በ፩ሺ፩መቶ፡ ዓመት፡ ላይ፡ የነበረው፡ ዳዊት፡ በመ
 ዝመቱ፡ ኢትዮጵያ፡ ሲል፡ በ፯፡ መቶ፡ ዓመት፡ የነበረው፡ ኢሳይ
 ያስ፡ ደግሞ፡ በትንሹቱ፡ ምዕራፍ፡ ፲፩፡ ቁጥር፡ ፲፩፡ ምዕራፍ፡ ፲፰፡
 ቁጥር፡ ፩-፪፡ ሰርጌንያም፡ በምዕራፍ፡ ፫፡ ቁጥር፡ ፲፡ የኩሽ፡ አገር፡
 ሲሉ፡ ይገኛሉ። ዳዊትናው፡ ዕንባቆም፡ ደግሞ፡ በምዕራፍ፡ ፫፡
 ቁጥር፡ ፯፡ መልሶ፡ ኢትዮጵያ፡ ይላል። እነዚህ፡ ሁሉ፡ የጥንት፡
 ጸሐፊዎችና፡ ነቢያት፡ ስለእስራኤል፡ ልጆች፡ ተግባሪና፡ ምክር፡
 ወይም፡ ለእግዚአብሔር፡ የጸሎትና፡ የምስጋና፡ ቃል፡ ሲያቀርቡ
 እግረ፡ መገንዳቸውን፡ ያገራችን፡ ጉዳይ፡ ሲያጋጥሟቸው፡ አንዳ
 ንድ፡ ጊዜ፡ ኢትዮጵያ፡ አንዳንድ፡ ጊዜ፡ የኩሽ፡ አገር፡ ሲሉን፡

(፩) የግብ፡ ወገን፡ ም፡ ፲፩፡

ቆዩ። በኋለኛው፡ ዘመን፡ ደግሞ፡ የሴም፡ ዘሮች፡ ነገደ፡ ሳባና፡
 ነገደ፡ የቅጣን፡ ከደቡብ፡ ዓረብ፡ የኤርትራን፡ ባሕር፡ አየተሻገሩ፡
 ከካምና፡ ከኩሽ፡ ዘር ጋር፡ ተደባልቀው፡ በመጣተኝነት፡ ከቆዩ፡
 በኋላ፡ ቀጥሎ፡ በመር፡ አሸንፈው፡ አብረው፡ በተቀመጡ፡ ጊዜ፡
 በለም፡ ላይ፡ ስም፡ አየበረከተ፡ ሄደ። የቀድሞዎቹ፡ በኑባያ፡ መን
 ግሥታቸውን፡ አስፍተው፡ ኢትዮጵያ፡ የኩሽ፡ አገር፡ አየተባሉ፡
 ሲቀመጡ፡ በሥልጣኔና፡ በሃይማኖት፡ በጽሑፍና፡ በቋንቋ፡ የግብ፡ ሲከ
 ተሉ፡ በኋላ፡ የመጡት፡ ደግሞ፡ በትግራይና፡ በሐማሴን፡ አንደዚሁም፡
 በዙሪያው፡ በደቡብ፡ በእማራ፡ አገር፡ ከተማቸውን፡ አየከተሙ፡
 ከደቡብ፡ ዓረብ፡ ይዘውት፡ የመጡትን፡ ከአሶር፡ ከከለዳውያን፡
 ከፊንቄ፡ የመነጨውን፡ የሳባ፡ ቋንቋና፡ ፊደል፡ ለዛሬ፡ ፊደላችን፡
 ቋንቋንና፡ አባት፡ የሆነውን፡ ከሥልጣኔያቸውና፡ ከልማዳቸው፡
 ጋር፡ ይዘው፡ ተቀመጡ።

ይኸን፡ የልዩነት፡ ሁኔታ፡ የዛሬ፡ ሲቃውንት፡ የሴፍ፡
 ህለቺ፡ (JOSEPH HALEVI) ኤድዋርድ፡ ግላዘር፡ (EDUARD
 GLASER)ኮንቲ፡ ሮሲኒ (CONTI-ROSSINI)፡ ዠር፡ ሪክማን፡
 (G. RYCKMANS ሌሎችም፡ በዚህ፡ ገጽ፡ ለማቸውን፡ ዘር
 ዝሬ፡ የማልጨርሰው፡ ለማጣራት፡ አንደ፡ ደከሙ፡ ወደፊትም፡
 ያሉት፡ ጨርሰው፡ ማጣራት፡ እስኪችሉ፡ ድረስ፡ የዛሬ፡ ዘመን፡
 ጸሐፊዎች፡ በብዙ፡ ምርመራ፡ አያጣሩና፡ እየለዩ፡ እጽፋበት፡
 አዛሬው፡ ዘመን፡ ድረስ፡ የጥንት፡ ጸሐፊዎች፡ ነቢያት፡ ነገሥ
 ታት፡ ነገሩን፡ አቅርቦ፡ ሆነው፡ ላይከታተሉ፡ በሩቅ፡ ሆነው፡ ሲና
 ገሩም፡ ሲጽፉም፡ አንድ፡ ጊዜ፡ ኢትዮጵያ፡ አንድ፡ ጊዜ፡ ኩሽ፡
 አንድ፡ ጊዜ፡ ነገደ፡ ካም፡ አንድ፡ ጊዜ፡ ነገደ፡ ሴም፡ እያሉ፡
 ይጠሩት፡ ነበር። አንደዚሁም፡ ነገደ፡ ኩሽን፡ ከነገደ፡ የቅጣን፡
 የደቡብ፡ ዓረብን፡ ነገድ፡ ሳባ፡ ከኖቢያው፡ ሳባ፡ ሶባ-ሻባ፡ ጋር፡
 እያደባለቁ፡ ይጽፋሉ፡ ያኛው፡ የሠራውን፡ ለዚህኛው፡ ይኸኛው፡
 የሠራውን፡ ለዚያኛው፡ አየሰው፡ ሲጽፉም፡ ይገኛሉ። አንዳንድ፡
 ጊዜ፡ ደግሞ፡ መልሰው፡ የሚለዩበት፡ ጊዜ፡ አለ።

ለምሳሌ፡ ዳዊት በጅጅኛው፡ መዝሙር፡ በአማርኛው፡ ላይ፡
የተርሰሰና፡ የደሴቶች፡ ነገሥታት፡ እጅ፡ መንሻ፡ ያገባሉ፡ ካለው፡
ቀጥሎ፡ የሻባና፡ የሳባም፡ ነገሥታት፡ ገጸ፡ በረከት፡ ያቀርባሉ፡ ብሎ፡
ለይቷል ። በግዕዝ፡ ቋንቋ፡ ዓረብኛ፡ ፊደል፡ ስለሌለ፡ ሻባ፡ ያለ
ውን፡ ሳባ፡ ሳባ፡ ያለውን፡ ደግሞ፡ በዓረብ፡ አገር፡ ያለ፡ መሆኑን፡
ለመግለጽ፡ ነገሥተ፡ ሳባ፡ ወዓረብ፡ ጋዳ፡ ያመጽኡ፡ ብሎታል ።
ይህም፡ እጭር፡ የዳዊትን፡ ታል፡ የዛሬ፡ መርማሪ፡ ሊቃውንት፡ በለ
ፊው፡ ከመረመሩት፡ ጋር፡ ተገናኝቷል ። በኖብያ፡ ውስጥ፡ ከኩሽ፡
የተወለዱት፡ ልጆች፡ ሻባ፡ ይባሉ፡ እንደነበረ፡ በርሱም፡ ነገድ፡
ሻባ፡ የሚባል፡ ዘር፡ እንደነበረ፡ ለመረዳት፡ ሳባ፡ ኖባ፡ ከሚባለው፡
ካገራችን፡ ጽሑፍም፡ ከዳዊት፡ መዝሙርም፡ በቀር፡ በኑብያ፡
በጂኖው፡ ምቶ፡ ዓመት፡ ላይ፡ ስሙና፡ ሥረው፡ በግብፃውያን፡
ሐውልትና፡ ብራና፡ በትክክል፡ ተጽፎ፡ የሚገኘው፡ ግብፅን፡
የገዛው፡ ነገሥት፡ ሻባካ፡ የሚባለው፡ ስሙ፡ ይገልጻል ።

በሻባ፡ ላይ፡ ካ፡ የተጨመረበትን፡ ምክንያት፡ ሙሉ፡ ብሩ
ግሽ፡ (BRUGSCH) የሚባሉት፡ የጀርመን፡ ሊቅ፡ አሌክሳንደር
ፒካ፡ በሚባለው፡ መጽሐፋቸው፡ ካ፡ በጥንታዊያን፡ የግብፃውያን፡
የስዋሰው፡ ሥርዓት፡ ዘርፍ፡ አያያዥ፡ መሆኑን፡ ገልጸዋል፡
ይኸውም፡ ሻባ፡ ካ፡ ማለት፡ የሻባ፡ ማለት፡ ነው ። የርሱም፡ ተከ
ታይ፡ ልጁ፡ መጠሪያ፡ ስሙ፡ ካባቱ፡ በይርቅ፡ ሻባቶ፡ ካ፡ ይባል፡
ነበር ። ስለዚህ፡ እሳይ፡ እንዳልነው፡ በኑብያ፡ የኢትዮጵያውያን፡
መንግሥት፡ ሻባ፡ (ሳባ)፡ የሚባል፡ ሲኖር፡ ከነገድ፡ የቅጣንም፡
መገን፡ በደቡብ፡ ዓረብ፡ የነበረው፡ ወደ፡ ዛሬ ድረስ፡ ኢትዮጵያ፡
ሰሜንም፡ የዘለቀው፡ ነገሥተ፡ ሳባም፡ የተጠራችበት፡ የሳባ፡ ዘር፡
ለየብቻ፡ መኖሩን፡ ይኸም፡ ሁለቱ፡ እየተደባለቀ፡ የጥንቱን፡ ጸሐ
ፊዎች፡ ያስቸግራቸው፡ እንደነበረ፡ ከተመለከትን፡ በኋላ፡ ወደ
ዋናው፡ ጉዳይ፡ እንመለስ ።

እነዚህ፡ ሁሉ፡ የጥንት፡ ጸሐፊዎች፡ ግብፃውያን፡ እስራኤሎች
ችም፡ ግሪኮችም፡ ግማሾቹ፡ የኩሽ፡ አገር፡ የቀሩት፡ ኢትዮጵያ፡
እያሉ፡ ሲጠሩን፡ አሁን፡ በለንበት፡ የፖለቲካና፡ ያገር፡ ከፍል፡
የምንገኘውን፡ ኢትዮጵያውያኖችን፡ ብቻ፡ አይደለም፡ ነገር፡ ግን፡

ከዛሬው፡ ቱኒዚያ፡ ማሪክ፡ ከሊቢያና፡ ግብፅ፡ ከፍልስጥኤም፡
ወደ፡ ደቡብ፡ በኤርትራ፡ ባሕር፡ ግራና፡ ቀኝ፡ እስከ፡ ሕንድ፡
ውትያኖስ፡ ጠረፍ፡ ድረስ፡ ያለውን፡ የዛሬውን፡ የዓረብንም፡ የሱ
ዳንንም፡ በመካከል፡ የሚገኘውን፡ ያሁኑን፡ የኛንም፡ አገር፡ አንዳ
ንድ፡ ጊዜ፡ እየለዩ፡ ብዙ፡ ጊዜ፡ እየደባለቁ፡ ነው ።

ይኸም፡ እንደሙሉ፡ ስሕተት፡ እንዳይቆጠር፡ በዙሪያችን፡
ከሚገኙት፡ ከነዚህ፡ ሕዝቦች፡ ጋር፡ ዘራችን፡ ልማዳችን፡ ቋንቋ
ችን፡ ከሥር፡ ከመመረቱ፡ እየተገናኘ፡ ተደባልቆ፡ በመኖሩ፡ ነው ።
ደግሞ፡ ረጋብ፡ በተነሣ፡ ጊዜ፡ እንደኛው፡ ነገድ፡ ተሰዶ፡ ወደ፡
አንደኛው፡ ነገድ፡ አገር፡ ሄዶ፡ ይደባለታል ። ከመካከላቸው፡ አንድ፡
ኃይለኛ፡ የነገድ፡ አለቃ፡ ተነሥቶ፡ ማስገበር፡ ሲፈልግ፡ የሌላውን፡
አገር፡ ምርኮ፡ ይዞ፡ ወደራሱ፡ አገር፡ ሲሕድ፡ የራሱን፡ አገር፡
ሕዝብ፡ በወራሪነት፡ በሌላው፡ አገር፡ ሲተወው፡ ይህን፡ በመስ
ለው፡ ሁኔታ፡ ሕዝብ፡ እርሱ፡ በርሱ፡ ሲዘዋወርና፡ ሲደባለቅ፡
በዚሁ፡ ዓይነት፡ ዘሩ፡ ብቻ፡ ሳይሆን፡ ጽሕፈቱና፡ ቋንቋው፡ መጠ
ሪያ፡ ስሙም፡ ልማዱና፡ ጥበቡም፡ እየተደባለቀና፡ እየተዳቀለ፡
ለመለየት፡ ያስቸግራል ። ስለዚህ፡ ይህን፡ ችግር፡ ማለፍና፡ መለየት፡
የማይችል፡ በሩቅ፡ ያለ፡ የጥንት፡ ጸሐፊ፡ አገራችንን፡ በደፈና፡
የኩሽ፡ አገር፡ ወይም፡ ኢትዮጵያ፡ ብሎት፡ ያልፋል ።

የዛሬ፡ ጸሐፊና፡ መርማሪም፡ ነገሩን፡ ላበጥር፡ ብሎ፡ ሲነሡ፡
የዘመኑ፡ ርቀት፡ በዘመኑ፡ የተደራጀው፡ ጽሑፍ፡ በማንሱ፡ የፈደ
ሉና፡ የቋንቋው፡ የባህሉና፡ የልማዱ፡ ድብልቅነት፡ እየተደቀነበት፡
ችግሩን፡ በሙሉ፡ ማለፍ፡ እያቃተው፡ በጥንታዊው፡ በኢትዮጵያና፡
በሌላውም፡ አገር፡ የቀድሞ፡ ታሪክ፡ ቢሆን፡ በዛሬው፡ ጊዜ፡
በጽሑፍ፡ ሲሕዝብ፡ የሚያቀርበው፡ የሥራ፡ ፍሬ፡ ሞላ፡ ከኩዳል፡
ከመሆን፡ አይዘልም ።

እኛ፡ የጉዳዩ፡ ባለቤቶች፡ ለሥራው፡ ችላ፡ ባልንበት፡ ዘመን፡
የኢትዮጵያን፡ ታሪክ፡ የጻፉት፡ ጀምሰው፡ ብሩስ፡ ሞሪዮ፡ ኩልቦ፡
ኮንቲ፡ ሮሲኒ፡ ካሚረር፡ ባጅ፡ እንደዚሁም፡ ሌሎች፡ ሁሉ፡ የጥን
ቱን፡ የኢትዮጵያን፡ ታሪክ፡ ለማግኘት፡ ከኛ፡ ታሪክ፡ ነገሥቶችና፡

ከብረ፡ ነገሥት፡ ተፈላገው፡ የሚበቃቸውን፡ ያህል፡ ሲያው፡
በሰኞ፡ አገር፡ ከከርቡቱስ፡ ልደት፡ በፊትና፡ በኋላ፡ ባለው፡ በ፪፻
፵መት፡ ውስጥ፡ ግብፅን፡ ከሚገዙት፡ ከነበጥሊሞስ፡ ቤተ፡ መን
ግሥትና፡ በኋላ፡ ደግሞ፡ ከሮማውያኖቹ፡ ውስጥ፡ አገር፡ ለማየት፡
ንግድ፡ ለማግኘት፡ የአገር፡ ካርታና፡ ታሪክ፡ ልማድና፡ ባህል፡
ለማጠራቀም፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ ጠረፍ፡ አየመጡ፡ ሲመለሱ፡
የተዉትን፡ ጽሑፍ፡ ወደ፡ መመርመር፡ ይሔዳሉ።

የነዚህም፡ የጥንት፡ ጸሐፊዎች፡ ያብዛኞቹ፡ በም፡ ኤራስቲን፤
አናሲከራት፤ አጋታርቪድ፤ ጥሊን፤ በትራቦን፤ ሲሞኒድ፤ ዲዮ
ዶር፤ አርኮሚዶር፤ ቶሎሚ፤ ኮስማስ፡... ይባላል። እነርሱም፤
ግማሾቹ፤ የግሪክ፤ ግማሾቹ፤ የሮማ፤ የቀሩትም፤ የግብፅ፤ ተወላ
ጆች፤ ናቸው። እነዚህም፤ የኤርትራን፤ ባሕር፤ ዘረው፤ በያገሩም፤
ተገዘው፤ ያዩትን፤ የተረኩበት፤ መጽሐፍ፤ ፔሪፕሉ፤ ማሬ፤ ኤረት
ሬዎ፤ ይባላል። ትርጓሜውም፤ በኤርትራ፤ ባሕር፤ ዙሪያ፤ ማለት፤
ነው። እንደዚሁም፤ የበትራቦንና፤ የቶሎሚ፤ ጽሑፍ፤ ያገር፤ ካር
ታና፤ ያገር፤ ልማድ፤ ጭምር፤ ይተርካል። በነዚህ፤ ጸሐፊዎች፤
አጠራር፤ በአሁኒቱ፤ ኢትዮጵያና፤ በቀድሞዬቱ፤ ኢትዮጵያ፤
(ኑባያ፤ በያለበት፤ በነገድ፤ በቋንቋ፤ እየተለያየ፤ ለተቀመጠው፤
ሕዝብ፤ ወደ፤ ዝርዝር፤ ገብተው፤ ስም፤ ሲሰጡ፤ በኤርትራ፤ ባሕር፤
ዳር፤ በረዥሙ፤ ያለውን፤ ሕዝብ፤ በዋሻ፤ ነዋሪ፤ (ትርግሎዲት)
በዓባይ፤ ዳር፤ የሚኖሩትን፤ ሲሆን፤ በሊታ፤ (በትሩቲአፋኸ)
የቀረውንም፤ በሚመገበው፤ ምግብ፤ ዓይነት፤ የመልኩ፤ ቅርጽ፤
በሚሰጠው፤ ዓይነት፤ ዓሳ፤ በሊታ፤ ቀጭኒ፤ መሳይ፤ እያሉ፤ ሰይ
መውት፤ ይገኛል። የዚህን፤ ዝርዝር፤ ጉዳይ፤ ወደፊት፤ ባለው፤
ምዕራፍ፤ ፫፤ ላይ፤ በለምናገኘው፤ አሁን፤ ወደ፤ ዋናው፤ ጉዳይ፤
እንመለስ።

እነዚህን፤ የውጭ፤ አገር፤ ጸሐፊዎች፤ ወደጉን፤ ትተን፤ ያገ
ራችን፤ ጽሑፍ፤ አገራችንን፤ ወይም፤ ያገራችንን፤ ሕዝብ፤ ምን፤
እንደሚለው፤ የተመለከትን፤ እንደሆነ፤ የቀረውን፤ እንኳን፤ በየአ
ጋጣሚው፤ መንካቱ፤ ባይቀር፤ አብዛኛ፤ ጊዜ፤ ደጋግሞ፤ ሲጠራ፤
የምናገኘው፤ የመጀመሪያውን፤ ሕዝብ፤ ነገደ፤ ካም፤ በኋላ፤

የመጣውን፤ ነገደ፤ የቅጣን፤ ከባዕድ፤ ግዛት፤ ራሱንም፤ ነገደ፤
ካሙንም፤ አወጣው፤ ለማለት፤ ነገደ፤ አግዓዚ፤ ሕዝቡን፤ አግ
ዓዝያን፤ አገሩን፤ ብሔረ፤ አግዓዚ፤ ቋንቋውን፤ ልሳነ፤ ግዕዝ፤
ሲለው፤ አናገኛለን።

ዓረብ፤ መታወቅ፤ ከዝመረ፤ በኋላ፤ በንግግሩም፤ በጽሕ
ፈቀም፤ ሐበሻ፤ (ድብልቅ)
ብሎን፤ ይገኛል። ግማሾቹ፤ ደግሞ፤
ከደቡብ፤ ዓረብ፤ ከነገደ፤ የቅጣን፤ ከሳባ፤ ከፍል፤ ግማሾቹ፤
ሐበሳን፤ የሚባሉት፤ የኤርትራ፤ ባሕርን፤ ተሻግረው፤ በኢትዮጵያ፤
በሜን፤ ስለተቀመጠ፤ ሐበሻ፤ የሚባለው፤ ስያሜ፤ የመጣው፤
ከነርሱ፤ ነው፤ የሚሉ፤ አዋቂዎች፤ ሞልተዋል። ከዚህ፤ በፊት፤
ስማቸውን፤ የጠቀስነው፤ ምስተር፤ ሪክማን፤ (J. RYCKMANS)
የሳባውያን፤ ታሪካዊ፤ ጽሑፍ፤ በሚባለው፤ መጽሐፋቸው፤ እንደ
ሚያስረዱት፤ በዛሬው፤ የመን፤ ምዕራብ፤ የሚገኘው፤ ያገሩ፤ ስም፤
ሐበሳት፤ ሰዎቹ፤ ሐበሳን፤ የሚባሉት፤ ሐበሳ፤ ከሚባል፤ የነገድ፤
አባት፤ የወረዱ፤ ከአገራቸው፤ ከደቡብ፤ ዓረብ፤ ተሻግረው፤ በኢ
ትዮጵያ፤ በሜን፤ ተቀምጠው፤ ሐበሻ፤ የሚባለው፤ ስም፤ የመጣው፤
ከነርሱ፤ ነው፤ ብለው፤ ከሌሎቹ፤ ጸሐፊዎች፤ ጋር፤ ያረጋግጣሉ።
ፓሪስ፤ በነበርሁ፤ ጊዜ፤ በሶርቦን፤ የምሥራቅ፤ ቋንቋ፤ ትምህርት፤
ቤት፤ አማርኛ፤ ከሚያስተምሩት፤ ሊቅ፤ ከማርሴል፤ ኮሄን፤ ጋር፤
የዚህኑ፤ ጉዳይ፤ እንሥተን፤ በንጋጋር፤ አናንተ፤ ኢትዮጵያውያን፤
ሐበሾች፤ ሲሏችሁ፤ ቅር፤ ይላችኋል፤ ማለትን፤ ስምቻለሁ፤ ነገር፤
ግን፤ አውነተኛ፤ ስማችሁ፤ ሐበሻ፤ መሆኑ፤ አይጠረጠርም፤ ያሉ
ኝን፤ እስታውሳለሁ፤ ይኸንንም፤ ከማለት፤ ያደረሳቸው፤ ሐበ
ሳን፤ ከአገራቸው፤ ከሐበሳት፤ (ደቡብ፤ ዓረብ)
፤ መጥተው፤ በኢ
ትዮጵያ፤ መቀመጣቸው፤ እነርሱም፤ ከነገደ፤ የቅጣን፤ አንድ፤
ክፍል፤ መሆናቸውን፤ በሳባውያን፤ ፊደል፤ ሳ፤ የነበረው፤ በኋላ፤
በዓረብኛ፤ ሳ፤ ወደ፤ ሻ፤ ተሰውጦ፤ ሐበሻ፤ ስንባል፤ የኖርነውን፤
ደንበኛ፤ ታሪክ፤ መሠረት፤ በማድረግ፤ ነው።

በብሉይ፡ ኪዳን ፤ በኖጥ፡ ዘር፡ ውስጥ፡ ሁለት፡ ሳባ፡ እንዳሉ፡ በትውልዱ፡ ሐረግ፡ ላይ፡ እንመለከታለን፡ (፩) = እንደኛው፡ የኖጥ፡ ልጅ፡ የካም፡ የልጅ፡ ልጅ፡ የኩሽ፡ ልጅ፡ ሳባ፡ ነው፡ ነገር፡ ግን፡ ክሌላው፡ ለመለየት፡ ሳባ፡ ሻባ፡ ይሉታል፡ ይኸውም፡ የካሙ፡ ነገድ፡ የኑቢያው፡ ኢትዮጵያ፡ የነገድ፡ አባት፡ መሆኑ፡ ነው፡ በዚህም፡ ሳባ፡ ኖባ፡ እየተባለ፡ ይጠራል፡ የሁለተኛው፡ ትውልድ፡ ደግሞ፡ ኖጥ፡ የካምን፡ ወንድም፡ ሴምን፡ ሴም፡ አርፋክስድን፡ አርፋክስድ፡ ሳላህን ፤ ሳላህ፡ አቤርን ፤ አቤር፡ የቅጣንን ፤ የቅጣን፡ ሳባን፡ ይወልዳል፡ የዚህኛውን፡ የሳባን፡ ነገድ፡ ነው፡ በደቡብ፡ ዓረብ፡ ሲኖር፡ በኋላ፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ መጥቶ፡ የካምን፡ ዘርቶ፡ እሸንፎ፡ ባለቤት፡ ሆነ፡ የምንለው፡ ንግሥተ፡ ሳባም፡ ነገሠች፡ የምትባለው፡ በነዚሁ፡ ነገዶች፡ ላይ፡ ነው፡ ሐበሳን፡ ሳባ፡ ሂሚያሪት፡ ሕየተባለ፡ መለያየት፡ የመጣውም፡ በዘመን፡ ብዛት፡ በትውልድ፡ መበርከት፡ ነው፡

እንግዲህ፡ የኩሹ፡ ሳባ፡ (ሶባ፡ ሻባ) ከምሥራቅ፡ መጥቶም፡ ሆነ፡ ወይም፡ ግማሹ፡ የርሱና፡ ያባቱ፡ የካም፡ ወገኖች፡ ተደባልቀው፡ ባህረቱ፡ ኢትዮጵያና፡ በቀድሞዬቱ፡ ኢትዮጵያ፡ በኑቢያ፡ ሲኖሩ፡ በኑቢያ፡ ያሉት፡ ብዙውን፡ ዘመን፡ በነፃነት፡ ከኖሩ፡ በኋላ፡ በመጨረሻ፡ በ፳፭፻፡ ዓመት፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ ላይ፡ በግብፅ፡ ተገዙ፡ በመጨረሻም፡ ደግሞ፡ በ፶ኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡ ላይ፡ እነዚሁ፡ በግብፅ፡ የተገዙት፡ ኢትዮጵያውያን፡ መልሰው፡ ግብፅን፡ ገዙ፡ በዚህ፡ ጊዜ፡ ሁሉ፡ ባህረቱ፡ ኢትዮጵያ፡ የሚገኙት፡ እግዓዝያን፡ ወይም፡ ሐበሳን፡ የሚባሉት፡ ሲመቻቸው፡ በነፃነት፡ ሳይመቻቸው፡ ግብፅ፡ በፊት፡ ኖሯታ፡ በኋላ፡ በየጊዜው፡ እየወረሯቸውና፡ እየገበሩ፡ በመካከላቸው፡ ኃይለኛ፡ ሲነሣ፡ እየጠቀለላቸው፡ ሲጠፋም፡ በየነገራቸው፡ እየተክፋረሱ፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ እስከ፡ መቶ፡ ወይም፡ በ፲፱፡ ፪፡ መቶ፡ ዓመት፡ ድረስ፡ ኖሩ፡ በኋላ፡ ግን፡ በግብፅና፡ በኑቢያ፡ የአቦር ፤ የፋርስ ፤ የግሪክ ፤ የሮማ ፤ ገዥ፡ እየተረራረቀ፡ የኖብያው፡ የኢትዮጵያ፡ መንግሥት፡

(፩) ዘፍ፡ ም፡ I፡

ሲደከም፡ በጉኑ፡ ያለው፡ የሐበሳት፡ ወይም፡ የእግዓዝያን፡ ሕዝብ፡ የአክሱምን፡ መንግሥት፡ እያቀና፡ ተነሣ፡ ስለዚህ፡ ይህን፡ መንግሥት፡ የሮማና፡ የቢዛንቲን፡ ጸሐፊ፡ ሁሉ፡ በያውራሻው፡ ለሚገኘው፡ ሕዝብ፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ስም፡ መስጠቱ፡ ሳይቀር፡ ዋነኛውን፡ መንግሥት፡ አክሱም፡ መሥርተው፡ ጽሕፈት፡ ሲያስቀርጹ፡ ንጉሡ፡ የአክሱም፡ ንጉሥ፡ ሕዝቡም፡ አክሱማውያን፡ እየተባሉ፡ አገሩም፡ ብሔረ፡ አክሱም፡ በሚል፡ ይጠራ፡ ዝመር፡ ይህን፡ እንጂ፡ ይህ፡ ግዕዝኛ፡ አነጋገር፡ የመጣ፡ ከክርስትና፡ በኋላ፡ ነው፡ እንጂ፡ የፊተኛው፡ አነጋገርና፡ ጽሑፍ፡ ቀድሞ፡ በደቡብ፡ ዓረብ፡ ሳሉ፡ የሚጽፉበትና፡ የሚነጋገሩበት፡ የሳባ፡ ቋንቋ፡ ነው፡ ይኸም፡ የሳባ፡ ፊደልና፡ ቋንቋ፡ ለግዕዙ፡ እንደ፡ አባት፡ የሚቆጠር፡ ነው፡ ደግሞ፡ በአክሱሙ፡ መንግሥት፡ የግሪክ፡ ቋንቋ፡ ሲሠለጥን፡ በየሐውልታቸው፡ ላይ፡ አንድ፡ ጊዜ፡ በሳባውያን፡ አንድ፡ ጊዜ፡ በግሪክ፡ ቋንቋ፡ አንዳንድ፡ ጊዜ፡ ባልሠለጠነው፡ ግዕዝኛ፡ ወይም፡ ሁለቱ፡ ግሪክንና፡ ሳባውን፡ ጉን፡ ለጉን፡ እያደረጉ፡ ሲያጽፉ፡ የነበረው፡ እነሆ፡ ዛሬ፡ በየሐውልታቸው፡ ላይ፡ ይታያል፡ በኋላ፡ ደግሞ፡ ከክርስትና፡ በኋላ፡ የተጻፈው፡ ሁሉ፡ እሳይ፡ እንዳልነው፡ ብሔረ፡ አክሱም፡ ንጉሡ፡ አክሱም፡ አክሱማውያን፡ ሲል፡ ይገኛል፡ ይኸም፡ ስያሜ፡ በዘመኑ፡ ይኸውም፡ ማለት፡ በአክሱሞች፡ ዘመን፡ የኢትዮጵያዊነትን፡ ይልቁንም፡ የሳባንና፡ የሐበሳትን፡ ስያሜ፡ እያጠፋው፡ ሳይሆን፡ እያደበዘዘው፡ ሕዲል፡

እያንዳንዱ፡ ሕዝብ፡ በጊዜውና፡ በሥፍራው፡ በነገዱ፡ የየራሱን፡ ከተማ፡ ስም፡ ኖሯታ፡ መርዌ፡ አክሱም፡ እያለ፡ ይኸንኑ፡ ስም፡ በማድመቱ፡ ጸሐፊም፡ በዚሁ፡ እየሠየመው፡ የዋናውን፡ የጥንታዊውንና፡ የጠቅላላውን፡ የኢትዮጵያዊነት፡ ስም፡ ሲዘነጋ፡ ምንም፡ አልቀረውም፡ ነበር፡ ከጸሐፊዎችም፡ አንዳንዶች፡ ለወዲህኛው፡ በፊት፡ የሐበሳትን፡ በኋላም፡ የአክሱምን፡ ስም፡ እየሰጡ፡ ኢትዮጵያዊነትን፡ ለኑቢያ (ለኖሯታና፡ ለመርዌ) የሚሰጡ፡ እሉ፡ ነገር፡ ግን፡ እንደሆነውም፡ እንደሂሮዶቶም፡ ቢሆን፡ የኢትዮጵያዊነት፡ ስም፡ ለኖሯታና፡ ለመርዌ፡ ብቻ፡ ሊወሰን፡ አይገባም፡

በዚህ፡ መሠረት፡ የኢትዮጵያ፡ ስም፡ በሌላው፡ ክፍል፡ መብረድ፡ ብቻ፡ ሳይሆን፡ በፍጹም፡ ሲጠፋ፡ በኛ፡ በዛሬዬቱ፡ ኢትዮጵያ፡ ከጃጃና፡ ከጃጃ፡ ዓመተ፡ ምሕረት፡ ወዲህ፡ መንግሥት፡ ከአክሱም፡ ሳስታ፡ ከሳስታ፡ ሸዋ፡ ከሸዋ፡ ጉንደር፡ በተዛወረበት፡ ጊዜ፡... ሐበሻ፡... የሚባለው፡ ስም፡ ጣልቃ፡ መግባቱ፡ ባይተርም፡ አብዛኛ፡ ጊዜ፡ የኢትዮጵያ፡ ስያሜ፡ በዚህ፡ መዋዕልም፡ በጎድልና፡ በድርሳንም፡ በደብዳቤም፡ እንደገና፡ ይነሣ፡ ዝመር፡ በጃጃ፡ ዓመተ፡ ምሕረት፡ ላይ፡ የነበረው፡ ድልኮዓድ፡ ለኑብያው፡ ጉሥ፡ ለጊዮርጊስ፡ ደብዳቤ፡ በግዕዝ፡ ቋንቋ፡ ሲጽፍ፡ ስሙን፡ ሳይጠቅስ፡ ጉሥ፡ ኢትዮጵያ፡ ብሏል፡ የላሊበሳና፡ የኦሎቶ፡ ለአብ፡ የጎምደ፡ ጽዮን፡ የዘርግ፡ ያዕቆብ፡ ታሪክ፡ ነገሥትም፡ እያንዳንዳቸውን፡ ጉሥ፡ ኢትዮጵያ፡ ሲላቸው፡ ይገኛል (፩)።

ከውጪ፡ አገር፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ውስጥ፡ የሮማ፡ ሊቀ፡ ጳጳስ፡ አራተኛው፡ ፓውሊ፡ (ጳውሎስ)፡ በጃጃ፡ ጃጃ፡ ዓ፡ ም፡ ለአጼ፡ ገሳውዴዎስ፡ ፊልጶስ፡ ፪፡ የኤበፓኝ፡ ጉሥ፡ ለአጼ፡ ሠርፀ፡ ድንግል፡ ደብዳቤ፡ በላቲን፡ ቋንቋ፡ ሲጽፉ፡ (IMPERATOREM AETHIOPIAE) የኢትዮጵያ፡ ጉሥ፡ ነገሥት፡ እያሉ፡ የጸፉት፡ በካሪ፡ በሰበሰበው፡ የፖርቱጊዝና፡ የኢትዮጵያ፡ ግንኙነት፡ ጽሑፍ፡ ውስጥ፡ ተመዝግቦ፡ ይገኛል።

በሌዚህ፡ የኢትዮጵያ፡ ስም፡ ጥንት፡ በሰፊው፡ ብዙ፡ ሕዝብ፡ አቅፎ፡ ቢገኝም፡ ግሪኮች፡ እነሆሚር፡ እነሄሮዱቲስ፡ እስራኤሎች፡ እነዳዊት፡ እነኢሳይያስ፡ የመሠረቱትን፡ ስያሜ፡ ሳይለቅ፡ ኩሽ፡ ሐበሻ፡ በቀሻ፡ ነዋሪ፡ የሚባለውን፡ ሁሉ፡ ደምሰሶ፡ በአሁኑ፡ ዘመን፡ በፖለቲካና፡ በወሰን፡ ተከልሎ፡ አሁን፡ ላለው፡ ሕዝባችን፡ ኢትዮጵያዊነት፡ የግሉ፡ መጠሪያ፡ ሆኖ፡ መቅረቱን፡ እንመለከታለን። ይኸም፡ ሲሆን፡ የላባውያን፡ የሐበሳን፡ ነገድ፡ ዘሮች፡ መሆናችንን፡ ሳንረሳ፡ ሀበሻ፡ መባልንም፡ ሳንጠሳ፡ ነው።

(፩) ያ፲፡ ገላውዴዎስ፡ ዜና፡ መዋዕል፡ ጉንዘልግን፡ ያሳተመው፡ ገጽ፡ ፩፡ ፵፮፡ ፵፱፡ ያምደ፡ ጽዮን፡ ታሪክ፡ ገጽ፡ ፳፭፡ ፳፭፡ ያሳተመው፡ ገጽ፡ ፪፻፴፭፡ በካሪ፡ X ገጽ፡ ፫፻፱፡ — ፫፻፴፭።

ምዕራፍ፡ ፪።

የቀድሞው፡ የኢትዮጵያ፡ ጽሑፍ፡ ሁኔታ።

የአክሱሙ፡ መንግሥትና፡ ሕዝብ፡ ከደቡብ፡ ዓረብ፡ ሕዝብ፡ ታሪክ፡ ከፊደሉ፡ ከሥልጣኔው፡ ከልግዱ፡ ጋር፡ የተያያዘ፡ እንደሆነ፡ እንዲሁም፡ ያንጊዜ፡ ኢትዮጵያ፡ ወይም፡ የኩሽ፡ አገር፡ ተብሎ፡ የሚጠራው፡ የኑብያ፡ ሕዝብ፡ የሥልጣኔው፡ መደብ፡ በናፓታና፡ በመርዌ፡ የነበረው፡ በሃይማኖትም፡ በሥልጣኔም፡ በልማድም፡ ከግብፅ፡ ሕዝብ፡ የተገናኘ፡ ነበር። ባጭሩ፡ የተገናኘ፡ ነው፡ ከማለት፡ ይልቅ፡ የኑብያው፡ ሕዝብ፡ ፊደሉና፡ ሃይማኖቱ፡ የዋነኞቹና፡ የሥልጣኖቹ፡ ወገኖች፡ የግብፅ፡ ፊደል፡ (ሂዩሮግሊፍ) የሚባለው፡ ነበር። በሃይማኖትም፡ ረገድ፡ የግብፃውያንን፡ አማልክት፡ እነአሞንን፡ ያመልኩ፡ ነበር። ተራው፡ ባለገር፡ ደግሞ፡ ከግብፅ፡ ባሳገር፡ ከወዲህም፡ ከዛሬዬቱ፡ ኢትዮጵያ፡ ባላገር፡ ጋር፡ የተያያዘ፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ከፍጡራን፡ የመነጩ፡ የፍጡርና፡ የመናፍቦት፡ አምልኮ፡ ነበረው።

በሌዚህ፡ በኋለኛው፡ ዘመን፡ አክሱም፡ ሲገን፡ (ሲኑሣ)፡ ሃይማኖትንና፡ ፊደልን፡ ከደቡብ፡ ዓረብ፡ ይዞ፡ የመጣውን፡ ለዛሬው፡ ፊደላችን፡ አባት፡ የሆነውን፡ የላባውያንን፡ ፊደል፡ በግዛቱ፡ ስባ፡ አስፋፋ፡ በኋላም፡ ይኸው፡ ፊደልና፡ ቋንቋ፡ ወደ፡ ግዕዝ፡ ተለውጦ፡ ዛሬ፡ ጽሑፉ፡ ሁሉ፡ በዚያው፡ በመጠኑ፡ ስለአክሱም፡ መንግሥት፡ ሲናገር፡ ኑብያን፡ እንደባዕድ፡ በመመልከት፡ በጉዳዩ፡ ሲያገባው፡ ቀርቶ፡ ገዛነው፡ አስገብርነው፡ ብሎ፡ ከማለቱ፡ በቀር፡ በሌኑብያ፡ መንግሥት፡ ሁኔታ፡ በሰፊው፡ የሚናገር፡ ምንም፡ ያህል፡ የለም። የኑብያውም፡ በናፓታና፡ በመርዌ፡ የተፈጸመው፡ በሂዩሮግሊፍ፡ የተጻፈው፡ ታሪኩ፡ እንደቴብና፡ እንደ፡ መምሬስ፡ ታሪክ፡ ተደብቆ፡ ሲኖር፡ ሻምፖልዮን፡ የፊደሉን፡ ምሥጢር፡ ከፈታው፡ ወዲህ፡ ብዙ፡ መርማሪዎች፡ ጥንታዊውን፡ የግብፅን፡ ታሪክ፡ እየመረመሩ፡ ሲያወጡ፡ የኑብያውም፡ ታሪክ፡ እየተመረመረ፡ መውጣቱን፡

ጣት፡ ዝመረ፡ ኑብያን፡ ከግብ፡ ጋር፡ ደርበው፡ ሊገዙ፡ የኖሩት፡
 ፈርዖኖች፡ እንደገና፡ ኢትዮጵያውያን፡ ደግሞ፡ ከኑብያ፡ ተነሥ
 ተው፡ ግብ፡ በሙሉ፡ እስከ፡ ሊቢያ፡ እስከ፡ ፓላስቲን፡ የገዙት፡
 የግብ፡ ጽጅኛ፡ ሥርወ፡ መንግሥት፡ (ዲናስቲ)፡ ተብለው፡ የተመ
 ደቡት፡ የኢትዮጵያውያን፡ ነገሥታት፡ የነገሩንኪ፡ የነታርሐቃ፡
 ታሪክ፡ ከሐውልትና፡ ከጣዖታቱ፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ ግድግዳ፡ ላይ፡
 እየተተረጉሙ፡ ይመጣ፡ ዝመር፡ ይኸንንም፡ ወደ፡ ፊት፡ በሥፍ
 ሬው፡ ስንደርስ፡ እናገኛለን።

የሆነ፡ ሆኖ፡ የኢትዮጵያ፡ የጥንታዊ፡ ግዛት፡ ነበር፡ አስቀ
 ድም፡ ሲገዙ፡ ቢኖሩም፡ በኋላ፡ መልሰው፡ ግብ፡ ገዝተዋል፡
 እያልን፡ (በጥንታዊነታቸው)፡ ስለ፡ ኑብያ፡ ሕዝቦች፡ በተለይ፡ ስለ፡
 ናፓታና፡ ስለመርዌ፡ ደንበኛ፡ ታሪክ፡ የሚናገር፡ በግዕዝም፡
 በአማርኛም፡ የተጻፈው፡ በልክ፡ ነው። በዮሐንስ፡ መደብር፡ ስለ፡
 በባቶን፡ (ዠባካ)፡ በለ፡ ንግሥት፡ ሕንደኬና፡ ስለ፡ ትልቁ፡ እስ
 ከንድር፡ ግንኙነት፡ በቲንሹ፡ ሲኖር፡ ከዚያ፡ በፊት፡ ያለው፡
 ስፈ፡ የኑብያ፡ መንግሥት፡ ታሪክ፡ ለዚያን፡ ዘመንም፡ ለዛሬዬቱም፡
 ኢትዮጵያ፡ እስከ፡ ቅርብ፡ ጊዜ፡ የተዳፈነ፡ ጨለማ፡ ነበር። የዚህ፡
 የኑብያ፡ ታሪክም፡ እላይ፡ እንዳመለከትነው፡ ከናፓታና፡ ከመርዌ፡
 ዝቅ፡ ብሉም፡ ከቴብ፡ (ካርናት)፡ ከዙሪያውም፡ ከየሐውልቱ፡ ከየ
 መቅደሱ፡ ከቤተ፡ መንግሥቱ፡ ፍራሽ፡ ቢገኝም፡ በግብዓቱ፡ ጥን
 ታዊ፡ ፊደል፡ የተጻፈ፡ ሆኖ፡ የሚተርከውም፡ ስለ፡ ኑብያ፡ ይኸ
 ውም፡ ማለት፡ የናፓታንና፡ የመርዌን፡ መንግሥት፡ አንጂ፡ አሁን፡
 ከያዝነው፡ ፊደልና፡ ታሪክ፡ ጋራ፡ ተወራራሽ፡ ስለሆነው፡ ስለእ
 ክሱም፡ አይናገርም። በዘርና፡ በአንዳንድ፡ ልማድ፡ ካልሆነ፡ በቀር፡
 የኑብያው፡ ሥልጣኔና፡ ታሪክ፡ ሃይማኖቱም፡ ከአክሱም፡ ሥልጣኔ፡
 ጋር፡ የማይገናኝ፡ ነው። ቢባልና፡ የኑብያውን፡ ችላ፡ ብንልም፡
 ስለራሱ፡ ስለአክሱም፡ መንግሥት፡ ታሪክ፡ እንኳን፡ በታሪክ፡ ነገሥ
 ታም፡ በክብረ፡ ነገሥትም፡ በብዕለ፡ ነገሥትም፡ በነገሥታቱና፡
 በጳጳሳቱ፡ ድርሳንና፡ ገድል፡ ውስጥ፡ የተጻፈውም፡ ቢሆን፡ በደረቅ፡
 ታሪክ፡ ረገድ፡ የሚሰጠን፡ ጥቅም፡ ዝቅ፡ ያለ፡ ነው። ይኸውም፡

ዛሬ፡ የሚገኘው፡ ይኸን፡ የመሳሰለው፡ ጽሑፍ፡ የጥንቱ፡ በዮዲት፡
 መነሣትና፡ በሌላውም፡ ምክንያት፡ ጠፋፍቶ፡ እንደገና፡ መዘጋ
 ጀት፡ የቻለው፡ ከ፲፱፻፵ው፡ መቶ፡ ዓመተ፡ ምሕረት፡ ወዲህ፡ ከአፄ፡
 ዓምደ፡ ጽዮን፡ ጊዜ፡ ዝምር፡ በመሆኑ፡ ከዚህ፡ ጊዜ፡ ወዲህ፡ ሞላ፡
 ከጉድል፡ የመንግሥትም፡ የመንፈሳዊም፡ ታሪክ፡ ይገኛል። ግል
 ባጭ፡ ሳይሆን፡ እንዳንድ፡ መንፈሳዊ፡ ጽሑፍ፡ በይኩኖ፡ አምላክ፡
 ጊዜ፡ የተዘጋጀ፡ አሰ፡ ከዚሁ፡ ጽሑፍ፡ ብሔረ፡ ኦሪት፡ የሚባለው፡
 ዛሬ፡ በፓሪስ፡ ቤተ፡ መጻሕፍት፡ የሚገኘው፡ እንደብርቅ፡ ይታያል።

ከአፄ፡ ዓምደ፡ ጽዮን፡ ጊዜ፡ በፊት፡ ያሰፈውን፡ የሳስታና፡
 ይልቁንም፡ የአክሱምን፡ ታሪክ፡ የቤተ፡ ክህነት፡ ለዎች፡ መነ
 ኩባትና፡ አጫጫኞች፡ የመንግሥቱም፡ ጸሐፊዎች፡ ሲያያዝ፡ በወሬ፡
 የመጣውን፡ ከራሳቸውም፡ እየጨመሩ፡ ሲያዘጋጁ፡ ለያንዳንዱ፡
 የአክሱምና፡ የሳስታ፡ ንጉሥ፡ በዘመኑ፡ የፈጸመውን፡ አጫጭር፡
 የጦርነትና፡ የመንፈሳዊ፡ ተግባር፡ ሲያዘጋጁ፡ በየዘመኑ፡ የነበረ
 ውን፡ ልማድና፡ አስተዳደር፡ የዕቃና፡ የመሣሪያ፡ የሽቀጥና፡ የገን
 ዘቡን፡ ዓይነት፡ ሌላውንም፡ ይኸን፡ የመሳሰለውንም፡ [ጽፈው፡
 ለማቅረብ፡ የዘመኑ፡ የጸሐፊነት፡ ልማድ፡ አላስታላቸውም።
 ጽፈው፡ ጠፋቸው፡ እንደሆነ፡ አይታወቅም፡ ይሁን፡ እንጂ፡ የዚህ፡
 ሁሉ፡ ዓይነት፡ በደንብና፡ በዝርዝር፡ ተጽፎ፡ ወደ፡ ጊዜያችን፡ የተ
 ሳሰፈ፡ አላገኘንም። በዚህ፡ ምክንያት፡ ፈረንጆች፡ የኛን፡ የሥነ፡
 ጽሑፍ፡ ደረጃ፡ ከጓደኞቻችን፡ እገሮች፡ ከዓረብና፡ ከግብ፡ ከፋር
 ስና፡ ከግሪክ፡ በዝቅተኛነት፡ ለመግመት፡ ግዴታ፡ ሆኖባቸዋል።

በዚሁ፡ ባለን፡ ታሪክ፡ ነገሥት፡ ውስጥ፡ እንደምንመለከተው፡
 ከአዳም፡ ዝምር፡ እስከ፡ ዳዊት፡ ከሰሎሞን፡ እስከ፡ ይኩኖ፡ አም
 ላክ፡ የሰም፡ ዝርዝር፡ ድሰጥና፡ ከዚያ፡ ግልቃ፡ እያገባ፡ የንግሥተ፡
 ላባንና፡ የሰሎሞንን፡ ግንኙነት፡ የቀዳማዊ፡ ምኒልክን፡ ልዩትና፡
 ንግሥ፡ የአብርሃንና፡ የአጽብሐን፡ ቲንሽ፡ ታሪክ፡ ከአቡነ፡ ሰላማ፡
 (ከሣቱ፡ ብርሃን)፡ ጋር፡ ያፂ፡ ካሌብን፡ ከአባ፡ ጳንጠሌዎን፡ ያፂ፡
 ገብረ፡ መስቀልን፡ ከዮሬድና፡ ከአቡነ፡ አረጋዊ፡ ጋር፡ እያያያዘ፡

ይጽፋል፡፡ ከዚያ፡ የሳሊበላንና፡ የነአኩቱ፡ ለአብን፡ የይኩኖ፡ አም
ላክንና፡ የአቡነ፡ ተክለ፡ ሃይማኖትን፡ ይተረካል፡፡ አተራረኩም፡
በደረቅ፡ ታሪክና፡ ወይም፡ ለታሪኩ፡ ብቻ፡ ቀጥተኛ፡ ሐተታ፡ በመ
ሰጠት፡ ሳይሆን፡ በመንፈሳዊና፡ በተአምራታዊ፡ አገላለጽ፡ ሆኖ፡
እናገኘዋለን፡፡ ይኸም፡ እንደማናቸውም፡ ሥራ፡ በዚያን፡ ዘመን፡
የተለመደና፡ የማያስነቅፍ፡ ነው፡ ዳሩ፡ ግን፡ እላይ፡ እንዳመለከት
ነው፡ ያብዛኞቹ፡ ነገሥታት፡ ከስማቸው፡ ዝርዝር፡ በቀር፡ በዕ
ሰት፡ ተግባራቸው፡ የፈጸሙት፡ የፍርድ፡ የሥርዓቱ፡ የጦርነቱ፡
የንግዱ፡ እኳኋን፡ የሸቀጡ፡ የጦር፡ መሣሪያው፡ ለኑሮና፡ ለትዳር፡
ወንዶና፡ ሴቱ፡ የሚገለገሉበት፡ ዕቃና፡ መሣሪያ፡ በአማርኛ፡ እንኳ፡
ተስፋ፡ ለማፍረግ፡ የራሱ፡ የቋንቋው፡ አለመኖር፡ አያስችልም፡
ብንል፡ በዘመኑ፡ በሚሠራበት፡ በቤተ፡ መንግሥቱና፡ በቤተ፡ ክህ
ነቱ፡ ቋንቋ፡ በግዕዝ፡ እንኳ፡ አይገኝም፡፡ ባንዳንድ፡ ቦታ፡ በብ
ርቅ፡ ቢገኝም፡ በጣም፡ ያነሰ፡ ከማማሽ፡ ገጽ፡ ስለማይደርስ፡ ለዛሬ፡
ዘመን፡ ጸሐፊና፡ አንባቢ፡ የማያጠግብ፡ ይሆናል፡፡

- ክርስትናን፡ ጌታችን፡ ከመሠረተው፡ ሐዋርያትና፡ ሰማዕታት፡
በያለበት፡ ካስፋፋትና፡ ወደ፡ ኢትዮጵያም፡ አባ፡ ሰላማ፡ ፍሬምና
ጦስ፡ ካገቡት፡ ወዲህ፡ እንደዛሬው፡ ዘመን፡ ልማድ፡ እላይ፡ የዘረ
ዘርነውን፡ ያገር፡ ልማድ፡ የዕቃና፡ የመሣሪያ፡ ዓይነት፡ በዝርዝር፡
ለመጻፍ፡ አባቶቻችን፡ አሳባቸውን፡ ማድከም፡ አልፈለገም፡፡ ዛሬ፡
የፈለግነውን፡ ያህል፡ ለኋላ፡ ትውልድ፡ ይጠቅመዋል፡ ብለው፡
ያን፡ ጊዜ፡ እምብዛም፡ የተገነዘቡት፡ አይመስልም፡ በዚህ፡ ፈንታ፡
ሰለ፡ አዲሱ፡ የክርስትና፡ ሃይማኖት፡ ስለሐዋርያትና፡ ስለሰማዕ
ታት፡ ስለመላእክትና፡ ስለጸድቃን፡ ከነዚህ፡ ጋር፡ ስለተያያዙት፡
ነገሥታት፡ በመንፈሳዊ፡ አያያዝ፡ ብቻ፡ ለመጻፍና፡ ለመድከም፡
የዘመኑ፡ ጸሐፊዎች፡ የሆኑት፡ የቤተ፡ ክህነት፡ ሰዎች፡ አሳባቸ
ውን፡ በሙሉ፡ ወደዚህ፡ ሥራ፡ አዘነበሉ፡፡ የማይካደውን፡ ትጋታ
ቸውንና፡ ዕውቀታቸውን፡ ለዚህ፡ ለመንፈሳዊ፡ ጽሕፈት፡ ሠጧት፡
በዚህ፡ ምክንያት፡ እነሆ፡ ዛሬ፡ በኢትዮጵያ፡ ቤተ፡ መንግሥትና፡
ቤተ፡ ክህነት፡ በገዳማትና፡ በየአብያተ፡ ክርስቲያናት፡ ውስጥ፡

በውጪ፡ አገር፡ መጻሕፍት፡ ሁሉ፡ የገድል፡ የድርሳን፡ የመልካ፡
መልክ፡ የጸሎት፡ የምንና፡ መጻሕፍት፡ በጥሩ፡ ጥሩ፡ ብራና፡ በሚ
ያማምር፡ ጽሕፈትና፡ ድጉስ፡ በደመቁ፡ ሐረጎች፡ እጊጦ፡ ሲገኝ፡
የታሪኩ፡ የመሣሪያውና፡ የዕቃው፡ የሥርዓቱ፡ ጽሑፍ፡ እንሰና፡
ጉድሎ፡ ይገኛል፡፡ አባቶቻችን፡ ይኸኛውን፡ ሥራ፡ ወደሚያልፍ፡
ወደሥጋዊ፡ ወደምድራዊ፡ ስለቆጠሩት፡ መንፈሳዊ፡ መጽሐፍ፡
ብቻ፡ አበረከቱልን፡፡

ስለዚህ፡ የታሪኩ፡ ወገን፡ በዚያው፡ ዘመን፡ ችላ፡ ስለተባለ፡
ዛሬ፡ ታሪክ፡ እያለን፡ የታሪኩ፡ ድጋ፡ ሆነን፡ ስንኖር፡ እኛም፡ ራሳ
ችን፡ በራሳችን፡ የራሳችንን፡ ታሪክ፡ ቆፍረን፡ እንኳን፡ ባይሆን፡
ከቆመው፡ ሐውልት፡ ላይ፡ ለመገልበጥና፡ ለመረዳት፡ ስለአቃተን፡
ወይም፡ ስለአሳሰብንበት፡ የዚህ፡ ሥራ፡ ልማድ፡ ያላቸው፡ ለታ
ሪክ፡ ዋጋ፡ መስጠት፡ የቻሉ፡ የውጪ፡ አገር፡ ሰዎች፡ አፍሪካን፡
ለማየት፡ አደን፡ ለማደን፡ ታሪክ፡ ለመመርመር፡ በየምክንያቱ፡
ካገራቸው፡ ሲወጡና፡ ወደኢትዮጵያ፡ ሲመጡ፡ በአክሱምና፡ በዙ
ሪያው፡ ካለው፡ ሐውልት፡ ላይ፡ አንዳንድ፡ ጽሑፍ፡ እየቀዱ፡ አየ
ተረጉሙ፡ የታሪካችንን፡ ብልጭታ፡ አሳዩን፡ እነዚህም፡ እንደነጆ
ምስ፡ ብሩስ፡ እድዋርድ፡ ናፒል፡ ህንሪክ ሳልት፡ ኮንቴ፡ ሮሲኒና፡
ሌሎችም፡ ናቸው፡፡ እነሱም፡ አየተነጣጠሉ፡ የተቻላቸውን፡ ለየ
ብቻ፡ በጽሑፍ፡ ገልጸው፡ ከቆዩ፡ በኋላ፡ 1897፡ ዓ. ም. ወደ፡
ኢትዮጵያ፡ ሰሜን፡ ጸሐፊ፡ ፎቶግራፍ፡ እንሽ፡ ቆፋሪ፡ ፕላን፡
ሠራ፡ ሆነው፡ ባንድ፡ ዓድ፡ የመጡት፡ እነሊትማን፡ በአክሱምና፡
በሌላም፡ ታሪካዊ፡ ሥፍራ፡ እየተዘዋወሩ፡ ቆሞና፡ ወድቆ፡ ካገ
ኙት፡ ሐውልት፡ ላይ፡ ያገኙትን፡ የሳባ፡ የግሪክ፡ የግዕዝ፡ ጽሑፍ፡ እየ
ቀዱ፡ ባንዳንድ፡ ቦታም፡ በቁፋሮ፡ እያገኙ፡ ለኢትዮጵያ፡ ታሪክ፡
ጠቃሚ፡ የሆነ፡ ሥራ፡ አዘጋጁ፡፡ ደች፡ አክሱም፡ ኤክስፔዲሽን፡
(DEUTSCHE AXUM EXPEDITION) የሚባለውን፡ በአራት፡
ሾሊም፡ በጀርመን፡ ቋንቋ፡ ተዘጋጅቶ፡ የታተመውን፡ መጽሐፍ፡
መመልከት፡ ነው፡፡ የጀርመኑን፡ ቋንቋ፡ ለመረዳት፡ እንደኔ፡ ያቃ
ተው፡ ሰው፡ በአራተኛው፡ ሾሊም፡ ላይ፡ ያሰው፡ ከየሐውልቱ፡

በቀጥታ፡ የተወሰደውና፡ የታተመው፡ የሰባውና፡ የግልዘግ ጽሑፍ ለታሪክ፡ ጸሐፊ፡ በቂ፡ ሆኖ፡ ያገለግላል።

ከነርሱ፡ የተረፈውን፡ ደግሞ፡ እነሆ፡ በአሁኑ፡ ጊዜ፡ የፈረንሳይና፡ የኢትዮጵያ፡ ተወላጆች፡ የአርኬዎሎጂ፡ ሠራተኞች፡ በጎብረት፡ በእኩልነትና፡ በዘራዊት፡ እየተፈላለጉ፡ አንዳንድ፡ የተነጣጠለ፡ ታሪካዊ፡ ዕቃ፡ ማግኘታቸውን፡ እይተናልና፤ ድካማቸው፡ በመጨረሻ፡ ፍሬ፡ አግኝቶ፡ የተደበቀና፡ እስከ፡ ባራ፡ የደከሙት፡ ጸሐፊዎች፡ ያላገኙት፡ ጽሑፍ፡ እንዳለ፡ ወደ፡ ብርሃን፡ እንዲያመጡልን፡ እንመኛለን።

እስከዚያ፡ ግን፡ ሥራ፡ ላንፈታ፡ እስካሁን፡ ከተገኘው፡ የሐውልትና፡ የብራና፡ ጽሑፍ፡ ውስጥ፡ ከገድሉና፡ ከድርሳኑውስጥ፡ በትዕግሥት፡ እየለቀቀን፡ የኢትዮጵያን፡ ታሪክ፡ የዛሬው፡ ሕዝባችን፡ በሚናገረው፡ በአማርኛ፡ ቋንቋ፡ አብራርተን፡ ለመጻፍ፡ ዓላማችን፡ ሆኖ፡ እነሆ፡ እግዚጋጀት፡ ላይ፡ ነን፤ ሐውልትና፡ አጭሩ፡ ታሪክ፡ ነገሥት፡ አብዛኛው፡ የታሪክ፡ ክፍል፡ ሆኖ፡ ሲያገለግል፡ ገድሉና፡ ድርሳኑ፡ በሙሉ፡ የሚጽፈው፡ ያንድ፡ ጸድቅ፡ ወይም፡ መልአክ፡ ታምራታዊ፡ ታሪክ፡ ቢሆንም፡ ከዚህ፡ ከመንፈሳዊ፡ እነጋገሩት፡ ውስጥ፡ የመልአክና፡ የጸድቅ፡ ወዳጅ፡ ንጉሥ፡ ወይም፡ ንግሥት፡ መስፍን፡ ወይም፡ መኰንን፡ ሰማቸው፡ ጣልቃ፡ እየገባ፡ ይገኛል። ያንዳንዱም፡ ታሪካዊ፡ ቦታ፡ ስም፡ እይጠፋበትምና፡ እነዚህን፡ ከየቦታው፡ እግኝቶ፡ ለመልቀም፡ ሰፊውን፡ ረዥሙን፡ መንፈሳዊ፡ ንግግር፡ በትዕግሥት፡ ማንበብ፡ ግዴታ፡ ነው።

የሆነ፡ ሆኖ፡ ሁሉም፡ ቢሆን፡ እንደ፡ ንግሥት፡ ሳባና፡ እንደ፡ ቀዳማዊ፡ ምኒልክ፡ ወይም፡ እንደ፡ አብርሃ፡ አጽብሐ፡ እንደ፡ ላሊበላና፡ እንደ፡ ይኩኖ፡ እምላክ፡ ላሉት፡ ካልሆነ፡ በቀር፡ እብዛኞቹ፡ የአክሱም፡ የላቢታ፡ ነገሥታት፡ ገድልና፡ ድርሳን፡ ያልተጻፈላቸው፡ ለላሉ፡ ከሰማቸው፡ ዝርዝር፡ በቀር፡ ታሪካቸው፡ እየተቋረጠ፡ መቅረቱ፡ ነው። የመሳፍንትና፡ የመኰንንት፡ ዝርዝር፡ ማግኘትም፡ ተስፋ፡ የለም። እንኳን፡ ታሪካቸው፡ ወደፊት፡ በሥፍራው፡ እንደምናስረዳው፡ የነገሥታቱ፡ ሰማቸውና፡ የነገሡበት፡ ዘመን፡ እየተፋለሰ፡ ያስቸግራል።

እንደዚህ፡ ሆኖ፡ አሁን፡ ጥንታዊውን፡ የኑብያን፡ መንግሥት፡ ቀጥሎ፡ የአክሱምን፡ ታሪክ፡ ለመጻፍ፡ ስንነግ፡ ከኛ፡ ወገን፡ ጽሑፍ፡ ሲያጥርብን፡ በግድ፡ የጥንት፡ የግሪክና፡ የሮማ፡ የግብፅ፡ ጸሐፊዎችና፡ መርማሪዎች፡ እያዩም፡ በወሬም፡ እየጻፉ፡ ሰዓራ፡ ጸሐፊ፡ ትተው፡ ወደ፡ ፈረንሳይና፡ ወደ፡ ኢጣሊያ፡ ተተርጉሞ፡ ሊነበብ፡ ከቻለው፡ ወደ፡ መፈላለግ፡ መሔድ፡ ግዴታ፡ ነው።

ስለዚህ፡ በዚህ፡ መጽሐፍ፡ ውስጥ፡ ወደፊት፡ የምናነበው፡ በመጀመሪያው፡ ክፍል፡ የኑብያ፡ ታሪክ፡ ከግብፅ፡ ተያይዞ፡ የአክሱም፡ ከደቡብ፡ ዓረብ፡ ተዛምዶ፡ ለአሁኑ፡ መንግሥታችንም፡ ሊሥልጣኔውም፡ ሊፈደሉም፡ ሊቋንቋውም፡ ሊዘፋም፡ ሊልማዱም፡ ሳባና፡ ሐበሳን፡ የመጡበት፡ ይኸው፡ ደቡብ፡ ዓረብ፡ መሆኑን፡ በበሬው፡ እናያለን። ለዛሬው፡ ሥልጣኔያችንና፡ ፈደላችን፡ ቋንቋና፡ ልማዳችን፡ አባት፡ ያልሆነውን፡ የኑብያን፡ ታሪክም፡ በሰፊው፡ ስንመለከት፡ ከአክሱም፡ ጋር፡ የልዩነቱን፡ ወይም፡ የግንኙነቱን፡ መጠን፡ አንባቢ፡ ራሱ፡ እንዲገነዘበውና፡ የራሱን፡ ፍርድ፡ እንዲሰጥ፡ ጭምር፡ ነውና፡ እነሆ፡ አሁን፡ ስለኢትዮጵያና፡ ስለግብፅ፡ ቅድሚያ፡ ስለነገደ፡ ካምና፡ ስለነገደ፡ የትግን፡ ብናምንወም፡ ብንጠራጠረውም፡ እስካሁን፡ በየመጽሐፉ፡ ስለሚገኙ፡ የነገሥታት፡ ዝርዝር፡ ስለኑብያውና፡ ስለአክሱም፡ መንግሥት፡ ልዩነትና፡ ግንኙነት፡ በየምዕራፉ፡ እንመልከት።

ምዕራፍ ፡ I ።

ባገራችን፡ ጽሑፍ፡ የሚገኘው፡ የነገደ፡ ካምና፡ የነገደ፡ የትግን፡ አመሠራረት - የነገሥታቱ፡ የተለመደ፡ ዝርዝር፡ በውጪ፡ አገር፡ ጽሑፍ፡ ውስጥ፡ የሚገኘው፡ የኢትዮጵያ፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ነገድና፡ ልማድ።

ባጃኛው፡ ምዕራፍ፡ እንደተመለከትነው፡ የአስራሔልና፡ የግሪክ፡ ጸሐፊዎች፡ እነሙሴ፡ እነሆሚር፡ እነሄሮዱቱስ፡ ነቢያቱ፡ እነኢሳይያስ፡ ይህ፡ የኢትዮጵያ፡ ዘር፡ በኩሽ፡ የዘር፡ ሐረግ፡ መውረዱ፡ ሲታወቃቸው፡ እንደግብፃውያን፡ የኩሽ፡ አገር፡ በጌላ፡ መጥቶ፡ በተደባለቀበት፡ ምክንያት፡ የሴም፡ ዘርነቱ፡ ሲሰማቸው፡

የሰባ ፡ አገር ፡ ይሉታል ፡ ስለዚህ ፡ ከነሱ ፡ ወዲህ ፡ የተነሣው ፡ ጸሐፊ ፡ ሁሉ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ በሰፊው ፡ ግዛቱ ፡ የካምፕ ፡ የሴም ፡ ድብልቅ ፡ ዘር ፡ መሆኑን ፡ ተረድቶ ፡ በዚሁ ፡ ጽሑፉን ፡ ሲቀጥል ፡ ይሽን ፡ እያያዝ ፡ የቅርብ ፡ ዘመን ፡ ደንበኛ ፡ መርማሪዎች ፡ እነዮ ሴፍ ፡ ሐለቪ ፡ እነግላጽር ፡ እነኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ አጽድቀውታል ።

ከኛም ፡ ወገን ፡ ታሪክ ፡ ነገሥታችን ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ስለነገደ ፡ ካም ፡ (የኩሽ ፡ አባት) ፤ ስለነገደ ፡ የቅጣን ፡ ስለመደባለቁም ፡ ይጽፋል ። የሁለቱንም ፡ ነገድ ፡ የነገሥታት ፡ ስምና ፡ የነገሡበትን ፡ ዘመን ፡ ዘርዘር ፡ ይጽፋል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ እስካሁን ፡ እየተጻፈ ፡ የቆየውን ፡ ከመጽፍ ፡ በቀር ፡ ስለሰማቸው ፡ ዝርዝር ፡ ስለቅደም ፡ ተከተላቸው ፡ ስለዘመኑ ፡ ትክክልነት ፡ ለማመንም ፡ ለመከድም ፡ የዘመኑ ፡ ርቀትና ፡ የማስረጃው ፡ ጉድለት ፡ እያስችለንም ። ሐተታም ፡ ለመበጠት ፡ በመጠኑ ፡ ብንፈልግ ፡ የእነዚህ ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ በኑብያ ፡ በናፓታና ፡ በመርዌ ፡ የነበሩት ፡ የኩሽ ፡ ዘር ፡ የሆኑት ፡ ነገሥታት ፡ በዓረብ ፡ አገርና ፡ ከዚያ ፡ ወደ ፡ ሰሜን ፡ ኢትዮጵያ ፡ የተሻገሩት ፡ የሰባ ፡ ነገሥታት ፡ ተደባልቀው ፡ የተጻፉ ፡ ይመስላል ። ለምሳሌ ፡ የነገደ ፡ የቅጣን ፡ ዘር ፡ ከሚላቸው ፡ ነገሥታት ፡ ውስጥ ፡ ከንግሥተ ፡ ሰባ ፡ እምስተኛ ፡ የሆነውን ፡ አሜን ፡ ሐቲብ ፡ ይላል ። አሜን ፡ ሐቲብ ፡ አጠራሩ ፡ ግብፃዊ ፡ ያም ፡ ቢቀር ፡ የናፓታ ፡ የኩሽ ፡ እንጂ ፡ የሰባ ፡ አጠራር ፡ አይደለም ። በሺጃፂሽ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ አሜን ፡ ሐቲብ ፡ አንደኛ ፡ የሚባል ፡ የግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ ነበር ። የዚህ ፡ ዓይነት ፡ አጠራር ፡ በሰሐተት ፡ መድረሱ ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ በሞግሼነት ፡ ተወስዶ ፡ እንደሆነ ፡ እናውቅም ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ከዘፍጥረት ፡ ምዕራፍ ፡ 1 ፡ ወጥቶ ፡ የተዘጋጀው ፡ ከአዳም ፡ የወረደው ፡ የዘር ፡ ሐረግ ፡ እንደሚያሳየን ፡ መሠረቱ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስና ፡ ታሪክ ፡ ነገሥታችን ፡ ሆኖ ፡ ከዚያ ፡ ያገራችን ፡ ጸሐፊዎች ፡ ሁሉ ፡ አጭር ፡ መነሻ ፡ ጨምረው ፡ በየመጽሐፋቸው ፡ የሚዘረዝሩት ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ።

ሲኖን ፡ ሲም ፡ ካም ፡ ያፈት ፡ የሚባሉ ፡ 1 ፡ ልጆች ፡ ነበሩት ። ከነዚህ ፡ ካም ፡ ኩሳን ፡ (ኩሽን) ፡ ምሥራይን ፡ ፋጥን ፡ ከነፃንን ፡ ይወልዳል ። በፋንታው ፡ ኩሳ ፡ (ኩሽ) ፡ ሰባ ፡ ሐዊላ ፡ ሰጥታም ፡

ሪሐማ ፡ ነምሩድ ፡ የሚባሉትን ፡ 8 ፡ ልጆች ፡ ወልዶ ፡ የነርሱ ፡ ዘሮች ፡ በርከተው ፡ እስከ ፡ ኑብያ ፡ ድረስ ፡ ያለውን ፡ አገር ፡ አቅንተው ፡ ሲኖሩ ፡ ለነርሱም ፡ እስከ ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ መምጣት ፡ ድረስ ፡ ጽደ ነገሥታት ፡ ነበርዋቸው ፡ ይልና ፡ ስማቸውንና ፡ የነገሡበትን ፡ ዘመን ፡ እንደዚህ ፡ እያሉ ፡ ያከታተላል ።

ተርታ	ስም ፡	የግዛት ፡ ዘመን ፡	ዓመተ ፡ ዓለም ፡ ከክር ፡ ልደት ፡ በፊት ፡
8	ሰጥታህ ፡ (ሳፒታ) ፡	፴	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
9	ኤሌክትሮን ፡	፴	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
10	ነቢር ፡	፴	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
11	አሜን ፡ አንደኛ ፡	፳፩	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
12	ነሐሴት ፡ ናይስ ፡	፴	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
13	ታርኪም ፡	፳፬	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
14	ሰባ ፡ 8ኛ ፡	፴	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
15	ሰፋራድ ፡	፴	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
16	እስክንዲ ፡	፳፭	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
17	ሆሀይ ፡ ስጥም ፡	፴፭	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
18	አሀያፕ ፡	፳	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
19	አድጋስ ፡	፴	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
20	ባኩንዶን ፡ መሊስ ፡	፳፭	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
21	ማንቱራይ ፡ ሀቀቢ ፡	፴፭	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
22	ራከሁ ፡ ድድሜ ፡	፴	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
23	ሶቢ ፡ አንደኛ ፡	፴	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
24	አዜጋን ፡ ፈርዖን ፡	፴	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
25	ሱስሐል ፡ አቶዛኒስ ፡	፳	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
26	አሜን ፡ ሁለተኛ ፡ ጸዊዛ ፡	2፳	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
27	ራሜንጸህቲ ፡ መስልኒ ፡	፳	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
28	ዋኑና ፡	2፳	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ
29	ኢኦሪ ፡ አንደኛ ፡	2፳	ደሺጃፂሽ — ደሺጃፂሽ

CITY - HALL LIBRARY
of
ADDIS ABABA

ሁል ፡ ጊዜ ፡ እንደእገራችን ፡ የተለመደ ፡ አጻጻፍ ፡ እነዚህ ፡
 ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጻፉት ፡ ነገዶች ፡ ካም ፡ የተባሉት ፡ ነገሥታት ፡
 ናቸው ፡ እንደዚሁም ፡ የካም ፡ ወንድም ፡ ሴም ፡ ዘ ፡ ልጆች ፡ ይወልዳል ፡ ከዘቸ ፡ አንዱ ፡ አርፋክስድ ፡ ነው ፡ እርሱም ፡ ሳላህን ፡ ሳላህ ፡
 ኤቦርን ፡ ፋሌቅንና ፡ የቅጣንን ፡ ይወልዳል ፡ የቅጣን ፡ ደግሞ ፡ ፲፫ ፡
 ልጆች ፡ ይወልዳል ፡ ከነዚህ ፡ ሩቱ ፡ ሳባ ፡ አባል ፡ አፈር ፡ አቢማር ፡
 ሐዊሳ ፡ ከወንድሞቻቸው ፡ ተለይተው ፡ የመካከል ፡ ምሥራቅን ፡
 አገር ፡ ትተው ፡ ወደየመን ፡ መጥተው ፡ ተቀመጡ ፡ በየመንም ፡
 ባሉ ፡ የሕንድ ፡ ነገሥታት ፡ እየወጉ ፡ ቢያስቸግርዋቸው ፡ አባይ ፡
 የተጻፈው ፡ ሌንደን ፡ መስክተው ፡ የካም ፡ ዘር ፡ አሁኑ ፡ በነገሠበት ፡
 ዘመን ፡ ፩፻፱፻፱ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ የመንን ፡
 ስተው ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ተሻግረው ፡ መጡና ፡ ሦስቱ ፡ ነገዶች ፡
 ሳባ ፡ በትግራይ ፡ አባል ፡ በአዳል ፡ አፈር ፡ በውጋይን ፡ ተቀመጡ ፡
 እንደመጡም ፡ መዝሙሪያውን ፡ ሩቱን ፡ ዓመት ፡ በካም ፡ ነገድ ፡
 ንጉሥ ፡ ለአሁኑ ፡ ገብረዋል ፡

በዚህ ፡ መካከል ፡ የሕንድ ፡ ንጉሥ ፡ ራማ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡
 መጥቶ ፡ አሁኑን ፡ ወግቶ ፡ አሸንፎ ፡ መንግሥቱን ፡ ቀግሮ ፡ ሕዝ
 ቡንም ፡ እንደባሪያ ፡ ይገዛው ፡ ዝመር ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ እነዚህ ፡
 ሦስቱ ፡ የየቅጣን ፡ ልጆች ፡ ነገዶች ፡ የቅጣን ፡ ከያሉበት ፡ ተሰብስ
 በው ፡ ራማን ፡ ወግተው ፡ ሠራዊቱን ፡ አሸንፈው ፡ እርሱንም ፡ ገደ
 ሉና ፡ ሕዝቡን ፡ ከባርነት ፡ ነፃ ፡ አወጡት ፡ በዚህም ፡ እነዚህ ፡
 ነገዶች ፡ የቅጣን ፡ ነገዶች ፡ አግዓዝያን ፡ (ነፃ ፡ አውጪዎች) ፡ የሚባል ፡
 ስም ፡ ወጣላቸው ፡ ይላል ፡ ይሁን ፡ እንጂ ፡ የመንግሥቱ ፡ መሪነት ፡
 ወደ ነገዶች ፡ ካም ፡ ሳይመለስ ፡ ነገዶች ፡ የቅጣን ፡ ተዋግተው ፡ ያዳኑ
 ትን ፡ አገር ፡ ለራሳቸው ፡ ያዙት ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ከዚህ ፡ ጊዜ ፡
 ዝምር ፡ ነገዶች ፡ የቅጣን ፡ በነገዶች ፡ ካም ፡ ተተክተው ፡ ኢትዮጵያን ፡
 ማስተዳደራቸውን ፡ ይገልጻሉ ፡ በታሪክ ፡ ነገሥታችን ፡ እርሱንም ፡
 መሠረት ፡ አድርገው ፡ በጻፉት ፡ በነዋን ፡ ሞሪዬ ፡ በነብላቱን ፡
 ጌታ ፡ ሳሩይ ፡ መጽሐፍ ፡ የነገሥታቱ ፡ ዝርዝራቸው ፡ እንደዚህ ፡
 እያል ፡ ይቀጥላል ፡

ተከታታይ ስም ፡ የግዛት ዘመን ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡

፩	አክናሁስ ፡ ሳባ ፡ ፪ኛ ፡	፶፭	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፪	ነክሀቲ ፡ ካልንሶ ፡	፶	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፫	ከሲዮር ፡	፲፱	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፬	ሳቢ ፡ ፪ኛ ፡	፲፭	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፭	ኢትዮጵስ ፡ ፩ኛ ፡	፶፮	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፮	ሳከንዱን ፡ ኖወር ፡ አራ ፡	፴	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፯	ቱትኤምሐብ	፳	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፰	ሐርሐቶር ፡	፳	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፱	ኢትዮጵስ ፡ ፪ኛ ፡	፴	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፲	ሰኑካ ፡ ፪ኛ ፡	፲፯	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፲፩	ቦኑ ፡ ፩ኛ ፡	፳	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፲፪	መማዝሳ ፡	፱	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፲፫	አሩአሳ ፡	፯ኛ ወር ፡	
፲፬	አሚን ፡ አሳር ፡	፴	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፲፭	አራ ፡ ፪ኛ ፡	፴	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፲፮	አሁኑ ፡ ፪ኛ ፡	፲፭	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፲፯	አሚንኤምሐት ፡ ፩ኛ ፡	፶	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፲፰	ዓውሳ ፡	፲፭	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፲፱	አክቲሳኒስ ፡	፲	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፳	ማንዲስ ፡	፲፮	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፳፩	ድርቶውስ ፡	፴፫	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፳፪	አሞይ ፡	፳፩	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፳፫	ኮንሲ ፡	፳	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፳፬	ቦኑ ፡ ፪ኛ ፡	፪	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፳፭	ሳቢ ፡ ፫ኛ ፡	፲፭	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፳፮	ጀጎንሶ ፡	፳	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፳፯	ሰኑካ ፡ ፫ኛ ፡	፲	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፳፰	አንጋቦስ ፡ ፩ኛ ፡	፶	፩፻፱፻፱ — ፩፻፱፻፱
፳፱	ሚአመር ፡	፪ ቀን	

ተከታታይ ስም : የግዛት : ዘመን : ከክርስቶስ ልደት : በፊት :

፴ ከሊና :	፲፩ ፩ሺ፫፻፶፮ — ፩ሺ፫፻፵፮
፴፩ ዘግዳር :	፱ ፩ሺ፫፻፵፮ — ፩ሺ፫፻፶፮
፴፪ ሐርሐቶር : ፪ኛ :	፴ ፩ሺ፫፻፶፮ — ፩ሺ፪፻፸፮
፴፫ ሐርሐቶር : ፫ኛ :	፩ ፩ሺ፪፻፸፮ — ፩ሺ፪፻፸፮
፴፬ ጌክቴ : ፬ኛ :	፳ ፩ሺ፪፻፸፮ — ፩ሺ፪፻፶፮
፴፭ ቴቶን : ሶትዮ :	፲ ፩ሺ፪፻፶፮ — ፩ሺ፪፻፵፮
፴፮ ሐርመንቱ : ፩ኛ :	፩፻፵፭
፴፯ አሜን : ኤምሐት : ፪ኛ :	፭ ፩ሺ፪፻፵፮ — ፩ሺ፪፻፵፩
፴፰ ኮንሳብ : ፩ኛ :	፭ ፩ሺ፪፻፵፩ — ፩ሺ፪፻፴፮
፴፱ ኮንሳብ : ፪ኛ :	፭ ፩ሺ፪፻፴፮ — ፩ሺ፪፻፴፩
፵ ሰኩካ : ፬ኛ :	፳ ፩ሺ፪፻፴፩ — ፩ሺ፪፻፳፮
፵፩ አንጋቦ : ፪ኛ : ሕዝባይ :	፵ ፩ሺ፪፻፳፮ — ፩ሺ፪፻፳፮
፵፪ አሜን : አስታት :	፴ ፩ሺ፪፻፳፮ — ፩ሺ፪፻፶፮
፵፫ ሐርሆር :	፲፮ ፩ሺ፪፻፶፮ — ፩ሺ፪፻፵
፵፬ ፒያንኪያ : ፩ኛ :	፱ ፩ሺ፪፻፵ — ፩ሺ፪፻፴፩
፵፭ ጥናትሲም : ፩ኛ :	፲፯ ፩ሺ፪፻፴፩ — ፩ሺ፪፻፲፬
፵፮ ጥናትሲም : ፪ኛ :	፵፩ ፩ሺ፪፻፲፬ — ፩ሺ፫፻፫
፵፯ ግሳሐርታ :	፲፮ ፩ሺ፫፻፫ — ፩ሺ፶፮
፵፰ ራሜንኮፐርም :	፲፬ ፩ሺ፶፮ — ፩ሺ፵፫
፵፱ ጥናትሲም : ፫ኛ :	፯ ፩ሺ፵፫ — ፩ሺ፴፮
፶ ሳቢ : ፬ኛ :	፲ ፩ሺ፴፮ — ፩ሺ፳፮
፶፩ ተዋስያ : ዴውስ :	፲፫ ፩ሺ፳፮ — ፩ሺ፲፫
፶፪ ግክዳ : ንግሥት :	፴፩ ፩ሺ፲፫ — ፱፻፳፮

እነዚህ ሁሉ ነገሥታት የምንላቸው አባዛኞቹ ክቡር ብላቴን ጌታ ጎሩይ በዋዜማ መጽሐፋቸው እንዳሉት እንደ ባላባት በውስጣቸው ያለውን ነገድ ያስተዳድሩት ነበር እንጂ እንደ ደንቡ ዘውድ ደፍተው ሥርዓት ንግሥ ተደርጎላቸው በንጉሥነት ስም የገዙ አይመስልም በዚያን ዘመን የዚህ

ዕድል የገጠማቸው የግብፅ መንግሥትና ሐሙራቢ የመሠረተው የባቢሎን ከዚያም የቻይናና የሕንድ መንግሥታት ናቸው የነዚህ መንግሥታት ሥልጣኔ ቀዳሚነት የታወቀው ሊቃውንት የነበሩበትን ከተማ እያስቆረሩ ልዩ የማልክትና የነገሥታት ሐውልት እያገኙ በሐውልቱ የተቀረጸውን ጽሑፍ በጥልቅ ምርመራ እየተረጎሙ በሰጡት ማስረጃ መሠረት ነው ።

የሆነ ሆኖ በአክሱም ታሪክ ላይ እንደምናገኘው ግክዳ ንግሥት ከአርጂና ከአንጋቦ ተከታትላ መምጣቷን ታሪክ ነገሥታችን ስለሚገልጽና ይኸ ያሁኑ ሌላ ዓይነት ዝርዝር ስለሚሰጥ በዝርዝሩ ሙሉ አምነት ማድረግ ቸግር ነው ።

ምናልባት የኢትዮጵያ ጥንታዊ ከተማ እየተቆረረ የተደበቀ ሐውልት ተገኝቶ ወደ ብርሃን እስኪመጣ ድረስ እንደዚሁ እንዳለ አንብቦን እንለፍና የዚህን የጥንት ሕዝብ ኑር እንመልከት ።

የቀድሞ ሕዝባችን ኑር ምን ዓይነት እንደነበረ በዝርዝር የሚገልጽ ጽሑፍ አይገኝም ለጭር የኢትዮጵያ ሕዝብ ታሪክ የሚባለው የአለቃ ታዩ መጽሐፍም በሰፊው አይገልጽም ቢሆንም ከክርስቶስ ልደት በፊት ከአምስት መቶ ዓመት ወዲያ ባለው ጊዜ ውስጥ በምንም ዓይነት ቢሆን ሥልጣኔ የነበረውን የኑሮው ደረጃ ከፍተኛ አይመስልም ስለዚህም የሚናገር ጽሑፍ ከኛ ወገን የለንም ።

ስለዚህ ከራሳችን ስናጣ የነዚህ የነዋሪዎቹ የነገደ ካምና ከምሥራቅ የመጡት የነገደ የቅጣን ሕዝቦች እንዴት ይኖሩ እንደነበረ ወደ ውጪ አገር ጽሑፍ ተራምደን የሚያኮራውንም የሚያስቀይመውንም እየፈለግን መመልከት አለብን። የሚያኮራው በ፱ነኛው መቶ ዓመት የነበረው ሆሜርና ይልቁንም በ፮ኛው መቶ ዓመት የነበረው ሄሮዶት የጻፉት ነው እነሱም ከብዙዎቹ ንግግሮቻቸው ውስጥ እንደዚህ ይላሉ ። ኢትዮጵያውያን ታላላቆች መልካቸው ያግረ የሰውነታቸው

ትርፎ፡ ደንበኛ፡ የሆነ፡ ጸድቆች፡ በጎ፡ አድራጊዎች፡ ለሥራ፡ የማይደክሙ፡ ተበበኞች፡ በሩት፡ ሥፍራ፡ የሚኖሩ፡ አማልክት፡ የሚወዷቸው፡ ባንደቢታቸው፡ ሐሰት፡ የማይገባ፡ በመርነትና፡ በርጅና፡ ካልሆነ፡ በስተቀር፡ በበሽታ፡ የማይሞቱ፡ ናቸው።

በተረፈ፡ በመዝናኛው፡ ምዕራፍ፡ እንዳልነው፡ የኢትዮጵያ፡ ስም፡ ነቢያቱ፡ እንኢሳይያስ፡ እነሱጋንያስ፡ ወደዝርዝር፡ ጉዳይ፡ ሳይገቡ፡ በትንቢታቸው፡ ውስጥ፡ እንደአጋጣሚ፡ እየጠቀሱት፡ አልፈዋል። በነሱም፡ ጽሑፍ፡ ውስጥ፡ ስም፡ ማውሳት፡ ካልሆነ፡ በቀር፡ ስለኢትዮጵያውያን፡ ኑሮ፡ የሚናገር፡ ዝርዝር፡ ጽሑፍ፡ እይገኝም።

ስለዚህ፡ ከሁሉ፡ ይበልጥ፡ ከኖብያ፡ አስከ፡ ኤርትራ፡ ባሕር፡ ድረስ፡ በዚያን፡ ጊዜ፡ ተበታትኖ፡ ስለሚኖረው፡ ሕዝባችን፡ በሰፊው፡ የጻፉ፡ ከዚህ፡ ቀደም፡ በምዕራፍ፡ ፪፡ የጠቀስናቸው፡ አጋታርቬድ፡ ኤራቶስቴን፡ ዲዩዶር፡ የሚባሉ፡ የግሪክ፡ ተወላጆች፡ ናቸው። ኤራቶስቴን፡ በፑተኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡ አጋታርቬድ፡ በ፪ኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡ ሳይ፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ የነበሩ፡ ናቸው። አጋታርቬድ፡ የበጥሊሞስ፡ ሰባተኛ፡ (የግብፅ፡ ንጉሥ)፡ መምህር፡ የነበረ፡ ነው። እሱም፡ በዘመኑ፡ የታሪክ፡ መጽሐፍ፡ ጽፎ፡ የቀረው፡ ሁሉ፡ ጠፍቶ፡ MARE ERYTHREO የኤርትራ፡ ባሕር፡ የሚባለው፡ መጽሐፉ፡ ብቻ፡ እስከ፡ ዛሬ፡ ይገኛል። የሱንም፡ መጽሐፍ፡ መሠረት፡ እያደረጉ፡ ዣን፡ ሞሪዩና፡ ኮንቲ፡ ሮሲኒ፡ በኢትዮጵያ፡ ተበታትኖ፡ የሚኖረውን፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ነገድ፡ ጠቅሰውት፡ ይገኛል። ታሉም፡ ከዚህ፡ ቀጥሎ፡ የተጻፈው፡ ነው።

፩ኛ/፤ አባ፡ ታሊት፡ ወይም፡ ስትሩቲአፋኸ፡ ትርጓሜውም፡ ስሆን፡ የምትባለዋን፡ እንስሳ፡ የሚበሉ፡ ግማሾቹ፡ አዕዋፍ፡ የሚበሉ፡ ዓባይ፡ ምንጭ፡ አጠገብ፡ የሚኖሩ፡ ልብሳቸውም፡ ሥጋዋን፡ የሚበሉት፡ የስሆን፡ ቆዳ።

፪ኛ/፤ አዱሊት፡ የሚባሉት፡ ከግብፅ፡ ጠፍተው፡ መጥተው፡ የአዱሊስን፡ ትጽር፡ ምሽግ፡ ሠርተው፡ ግማሾቹ፡ በዋሻ፡ የሚኖሩ።

፫ኛ/፤ አሌጎሌፋል፡ ራሳቸው፡ ጥንዚዛ፡ የሚመስል፡ ጥንዚዛ፡ የሚበሉም፤

፬ኛ/፤ አሌጎሌፋል፡ ኔት፡ ለምትባለው፡ ሴት፡ ጣዖት፡ የሚለገዱ።

፭ኛ፤ አከሪሉፋኸ፡ አንበጣን፡ የሚበሉ፡ ቁመታቸው፡ አሜጭር፡ ሰውነታቸው፡ ቀጭን፡ በጣም፡ የሚሮጡ፡ ዕድሜያቸው፡ ከወሳባ፡ ዓመት፡ የማይበልጥ፡ ይኸውም፡ ማለት፡ በቁምጥና፡ በሽታ፡ እያለቁ፡ በቶሎ፡ የሚሞቱ።

፮ኛ/፤ አሮቴር፡ የሚባሉ፡ ከአዱሊስ፡ በሰሜን፡ የሚኖሩ።
፯ኛ፤ አርታባቂት፡ የሚባሉ፡ በሜካ፡ የሚኖሩ።

፰ኛ፤ አባኪያን፡ ኤሌፋንቶች፡ ዝግጥን፡ እያደኑ፡ የሚበሉ፡ ሰማቸው፡ አሰማክ፡ ማስሁእሽ፡ የሚባሉ፡ በዛሬው፡ ሐማሴንና፡ ሠናሂት፡ የሚቀመጡ፡ በቀን፡ ዝግጥና፡ ሌላም፡ አውሬ፡ ቢያድኑ፡ እየዋሉ፡ እዳራቸውን፡ በዛፍ፡ ላይ፡ የሚያደርጉ፡ የትበር፡ ቆዳ፡ የሚለብሉ፡ ናቸው። በነርሱ፡ ዘንድ፡ ሴትና፡ ልጅ፡ የጋራ፡ ነው። ከመካከላቸው፡ አንድ፡ ሰው፡ በጣም፡ ሽምግሎ፡ የማይሞት፡ ቢሆን፡ በገዛ፡ እጁ፡ እንዲሞት፡ ይጠይቁታል። እምቢ፡ ያለ፡ እንደሆነ፡ እንደልማቸው፡ አሮጌውን፡ ሰው፡ ከኮርማ፡ በፊ፡ ጭራ፡ ጋር፡ እሥረው፡ እያስጉተቱ፡ ይገሉታል።

፱ኛ፤ አባሊት፡ ከባብ፡ ኤል፡ ማንደብ፡ ባሕር፡ ጀምሮ፡ ከርቤና፡ ብርጉድ፡ በብዙ፡ በሚገኝበት፡ በዛሬው፡ የአዳልና፡ የሱማሌአገር፡ የሚኖሩ፡ (እነዚህም፡ ከ፲፫ቱ፡ ከየትጣን፡ ልጆች፡ ያንዱ፡ የአባል፡ ዘርች፡ መሆናቸው፡ ነው።)

፲ኛ፤ አከሱማውያን፡ በዛሬው፡ አከሱም፡ አጠገብ፡ የሚኖሩ፡
፲፩ኛ፤ በርጂን፡ የሚባሉ፡ በዛሬው፡ ባርክ፡ በሚባለው፡ አውራጃ፡ በዋሻ፡ የሚኖሩ።

፲፪ኛ፤ ብሌሜ፡ (ብሌማ)፡ የሚባሉ፡ ከአትባራ፡ (አስታቦራስ)፡ ወንዝ፡ በሰሜን፡ እስከ፡ ሳዕሳይ፡ ግብፅ፡ ድረስ፡ የሚቀመጡ፡ ዘራቸው፡ ከከነዓን፡ ልጅ፡ ከኬት፡ ወይም፡ ከኬት፡ የወረዱ፡ የዛሬ፡ ዘመን፡ ጸሐፊዎች፡ የበጃ፡ ዘር፡ የሚሉዋቸው፡ ናቸው። እነሱም፡ ምንም፡ እንኳ፡ አብዛኞቹ፡ በዋሻ፡ የሚቀመጡ፡ ቢሆኑ፡ ሠላሳ፡ የሚሆኑ፡ ፊደሎች፡ ስለነበሯቸውና፡ በራሳቸው፡ ቋንቋ፡ የሚ

ናገሩ፡ ስለ፡ ነበሩ፡ በዚያው፡ በመጠኑ፡ ሥልጡኖች፡ መሆናቸውን፡ ያስረዳል። እነሱም፡ በቀይ፡ ድርጭት፡ ያመልኩ፡ ነበር። ኑሮአቸው፡ እየተራራው፡ ሥር፡ በብዙ፡ ቦታ፡ ራሳቸው፡ በወሩት፡ በዋሻ፡ ከተማ፡ ይቀመጡ፡ ነበር። እንጂ፡ በጠባዩ፡ ዋሻነት፡ ያለውን፡ ብቻ፡ አይመርጡም፡ ነበር። እነሱም፡ ላንድ፡ ጊዜ፡ ጦርነት፡ ግጽ፡ ሺህ፡ ወታደር፡ ይጀ፡ መንኲራዙር፡ ያቀርቡ፡ ነበር፡ ይባላል።

፲፫ኛ፡ ሲናጥሩላቸው፡ የሚባሉ፡ ጭንቅላታቸው፡ የውሻ፡ የሚመስል፡ የውሻ፡ ወተት፡ የሚጠጡ፡ ተኩላ፡ የሚበሉ፡ መልካቸው፡ ጥቁር፡ ፋንጋ፡ ረጃጅሞች፡ ሚማቸው፡ ትልልቅ፡ ማናቸውንም፡ አውሬ፡ አድነው፡ ሥጋውን፡ በልተው፡ ቆዳውን፡ አለስልሰው፡ የሚሰብሱ፡ ናቸው። እነዚህም፡ አውሬና፡ ታሽ፡ ለሚደን፡ እንዲያግዛቸው፡ እንደከብት፡ የውሻ፡ መንጋ፡ ያረቡ፡ ነበር።

የነሱ፡ አማልክቶቻቸው፡ ነገሥታቶቻቸው፡ ነበሩ። ነገሥታቱም፡ ተግልጠው፡ በመታየት፡ ምክንያት፡ እንዳይኖቱ፡ ዘወትር፡ በሕዝብ፡ መካከል፡ ተሸፍነው፡ ይኖሩ፡ ነበር። እነዚህ፡ ዘሮች፡ ዛሬ፡ ቋናማ፡ እየተባሉ፡ የሚጠሩ፡ ናቸው።

፲፬ኛ፡ ሲጻዥ፡ በድርቅ፡ አገር፡ የሚኖሩ፡ በረጅም፡ እንካሴ፡ በፍላፍ፡ በድንጋይ፡ አውሬ፡ እያደኑ፡ የሚኖሩ፡ ቀጥራቸው፡ ያነሰ።

፲፭ኛ፡ ዳሬማስ፡ በዋሻ፡ የሚኖሩ።

፲፮ኛ፡ ደማዘን፡ በዛሬው፡ ደምበኝን፡ በዋሻ፡ የሚኖሩ።

፲፯ኛ፡ ኤላርሴፋል፡ ጭንቅላታቸው፡ ዘንዶ፡ ወይም፡ ድኩላ፡ ጠንዝዛ፡ የሚመስል፡ ሴት፡ በሚባል፡ ረዥም፡ ዋልያ-አሳማ-አህያ፡ ጣዖት፡ የሚያመልኩ።

፲፰ኛ፡ ጋሊ፡ ጋላ፡ በዋሻ፡ የሚኖሩ፡ በጥሊሞስ፡ ፈላደልፍ፡ ጀጅጅጃጃጃጃ፡ ዓመት፡ ከከርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ ያስገበራቸው።

፲፱ኛ፡ ሐርፒ፡ ወይም፡ ሒዬራኮሴፋል፡ ጭንቅላታቸው፡ የእሞራ፡ ጭንቅላት፡ የሚመስል፡ በዐባይ፡ ዳር፡ የሚኖሩ፡ እነዚህም፡ የግሪክ፡ የተረት፡ መጽሐፍ፡ እንደሚለው፡ ከባሎቻቸው፡ ተጣልተው፡ ከነልጆቻቸው፡ ከግሪክ፡ አገር፡ የመጡ፡ የአምስት፡ ልው

ላት፡ የግሪክ፡ ሴቶች፡ ዝርያዎች፡ ናቸው። አገራቸውን፡ ሁል፡ ጊዜ፡ አንበጣ፡ ስለሚያጠቃው፡ በረታብ፡ ምክንያት፡ ጉረቤቶቻቸውን፡ በዘረፋ፡ የሚያበፈሩ፡ ከልጆቻቸው፡ ውስጥ፡ ለጣዖት፡ እያረዱ፡ የሚሰጡ፡ ናቸው።

፳ኛ፡ ሒሊንስ፡ በዛሬው፡ ባሕር፡ አል፡ ጋዛል፡ በሚባለው፡ ረግረግ፡ ቦታ፡ የሚኖሩ።

፳፩ኛ፡ ሒማንቶፖድ፡ ቅልጥማቸው፡ ደረት፡ በሩሜ፡ ዛፍና፡ ተራራ፡ በመውጣት፡ ማንም፡ የማይቀድማቸው።

፳፪ኛ፡ ሒፖኖ፡ ፈረሰኞች፡ ምግባቸውም፡ የፈረሰ፡ ሥጋ፡ ልብስ፡ በደንብ፡ የሚለብሱ፡ ጠጉራቸውን፡ የሚሠሩ፡ መልካቸው፡ ያማረ፡ ቁመታቸው፡ የረዛዘመ፡ ከግብዖች፡ ጋር፡ በጦርነትም፡ በንግድም፡ ስለሚገናኙ፡ አምልኮአቸውም፡ እንደ፡ ግብዖች፡ እሴሪስና፡ ኑም፡ በሚባሉ፡ ጣዖቶች፡ ነበር።

፳፫ኛ፡ ሂፖፖታሞሴፋል፡ ጭንቅላታቸው፡ ጉማሬ፡ የመሰሉ።

፳፬ኛ፡ ሒሎፋኖ፡ የዛፍ፡ ሥርና፡ የዛፍ፡ ቀምባጥ፡ የሚመገቡ፡ ከተማቸው፡ ኬብሐ፡ የሚባል። በነሱ፡ ዘንድ፡ የቤተ፡ ሰብ፡ የነገድ፡ አልቅና፡ የሴት፡ ነው። የመንግሥት፡ መብት፡ ያላት፡ ሴት፡ ነች። ሕዝቦቹ፡ ሰውነታቸው፡ ቀጭን፡ ቀልጣፋ፡ ራቂታቸውን፡ የሚሒዱ፡ ኑት፡ በሚባል፡ ወርካ፡ አድባር፡ የሚያመልኩ፡ ናቸው፡ በነሱ፡ ዘንድ፡ ሴት፡ የጋራ፡ ነው፡ ይኸውም፡ ማለት፡ የግል፡ የባልና፡ ሚስት፡ ጋብቻና፡ ኑሮ፡ ሳይሆን፡ ተደባልቆ፡ በማጎበር፡ መኖር፡ ማለት፡ ነው።

፳፭ኛ፡ ሒሊሴፋል፡ ጭንቅላታቸው፡ ጥንዚዛ፡ የሚመስል። በሴት፡ (ፀሐይ)፡ የሚያመልኩ።

፳፮ኛ፡ ኤቢዮሴፋል፡ ጭንቅላታቸው፡ አሞራ፡ የሚመስል።

፳፯ኛ፡ ቁድርሴያን፡ ወይም፡ አከቲዮፋኖ፡ ዓማ፡ የሚመገቡ፡ በቀይ፡ ባሕር፡ ዳር፡ የሚኖሩ፡ ጭንቅላታቸው፡ የዓማ፡ የሚመስል፡ ራቂታቸውን፡ የሚሒዱ፡ የጦር፡ መግሪያቸው፡ ሰይፋማ፡ ድንጋይና፡ የፍየል፡ ቀንድ። በነሱ፡ ዘንድ፡ ሴት፡ ልጅ፡ የከብት፡ መንጋ፡ የጋራ፡ ነው፡ በመካከላቸው፡ ከፍ፡ ያለ፡ ማጎበራዊ፡ ኑሮ፡ ሲኖር፡

ከጎረቤቶቻቸው ፡ ጋር ፡ በጉግድም ፡ በጋብቻም ፡ አይገናኙም ፡
 ነበር ። ምግባቸው ፡ ፃጣ ፡ ስለነበረ ፡ አብዛኛኃቱ ፡ እርጥቡን ፡ አየበሉ ፡
 የተረውን ፡ በወሐይ ፡ አያደረቁ ፡ ለክርም ፡ ያከማቻሉ ። ፃጣን ፡ በብዙ ፡
 የሚይዝ ፡ እንደመረብ ፡ ያለ ፡ ብዙ ፡ መሣሪያና ፡ ብልሃት ፡ ነበራቸው ።
 ራሳቸውንም ፡ ባሕር ፡ በሞላ ፡ ወይም ፡ ሞገድ ፡ በተነሣ ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡
 ጥልቁ ፡ ባሕር ፡ ወስዶ ፡ እንዲጥሉ ፡ አዳሩ ፡ በሚገኝ ፡ ድንጋይ ፡
 ላይ ፡ ያስቀምጡታል ። በመርነት ፡ ጊዜ ፡ ውጊያቸው ፡ አደገኛ ፡ ነው ።
 አነሱም ፡ እያባረሩ ፡ ከሚገሉ ፡ እየሸሹ ፡ በውርወራ ፡ የሚገሉት ፡
 ይበልጣል ።

፳፮ኛ ፡ ካሊብ ፡ በዋሻ ፡ ከሚኖሩት ፡ አንደኛው ፡ ከፍል ።

፳፯ኛ ፡ ከሉኖፋሽ ፡ ኤሊን ፡ የሚመገቡ ፡ ከባሕር ፡ የሚወጣ ፡
 ፃጣና ፡ ሌላም ፡ ተክውራ ፡ እየበሉ ፡ በቅራሬውና ፡ በኤሊ ፡ ቆዳ ፡ ጀልባ ፡
 አየውሩ ፡ የሚሔዱ ፡ መኖሪያ ፡ ቤታቸውንም ፡ በዚህ ፡ የሚከድኑ ፡
 ናቸው ።

፴ኛ ፡ ከራዮፋሽ ፡ እርጥብ ፡ ሥጋ ፡ የሚመገቡ ፡ በሰናር ፡
 ደቡብ ፡ የሚኖሩ ።

፴፩ኛ ፡ ላጉቤፋል ፡ መልካቸው ፡ የሚጻፉ ፡ ጭንቅላት ፡ የሚመ
 ስል ።

፴፪ኛ ፡ ማከርቢያን ፡ ረጅም ፡ ዘመን ፡ የሚኖሩ ፡ የመርዌ ፡ ነገ
 ዶች ፡ ሰድልና ፡ ጽድቅ ፡ ያላቸው ፡ አትክልትና ፡ ወሃ ፡ ጥብለ ፡ ሥጋ ፡
 የሚመገቡ ፡ ዘፈን ፡ ጭፋሮ ፡ ንጽሕና ፡ (እጥበት) ፡ የሚወዱ ፡ ቀጥራ
 ቸው ፡ እስከ ፡ አንድ ፡ ሚሊዮን ፡ የሚደርሱ ፡ አገራቸው ፡ አሎ ፡ ወይም ፡
 ሄሊዎትራፔዝ ፡ (የፀሐይ) ፡ አገር ፡ በሚባለው ፡ የዛሬው ፡ የሰናርና ፡
 የሱዳን ፡ ግዛት ፡ ነው ። ከተማቸው ፡ መርዌ ፡ ነው ። መሪታቸውም ፡
 በሀብት ፡ በፍሬያማነት ፡ ለመ ፡ ጥር ፡ ነበር ። አርሰ ፡ በርሳቸው ፡
 አንድ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ አየተባበሩ ፡ አንድ ፡ አንድ ፡ ጊዜም ፡ እየተለ
 ያዩ ፡ ለየብቻ ፡ እስከ ፡ አርባ ፡ የሚደርሱ ፡ ነገሥታት ፡ ነበሩዋቸው ።
 የነገሥታቱም ፡ በም ፡ የአብዛኞቹ ፡ በታችኛው ፡ የጉበሴ ፡ (ሚምፈሰ)
 ጣዖት ፡ በጥታህ ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ ግሪኮች ፡ በሂሊዎሉ ፡ (ፀሐይ) ፡ ተሰ
 ይሞ ፡ ይገኛል ። የነዚህ ፡ የማከርባውያን ፡ (መርዌ) ፡ መንግሥት ፡

ከግብፅ ፡ ከግሪክ ፡ መንግሥታት ፡ ታሪካቸው ፡ ከታሪካቸው ፡ የነገ
 ሥታቱም ፡ ዘር ፡ ከነገሥታቱ ፡ ዘር ፡ ጋር ፡ በብዙ ፡ ተደባልቆ ፡
 ይገኛል ።

፴፫ኛ ፡ ማቱት ፡ (ማዲት) ፡ በተከዘና ፡ በቀይ ፡ ባሕር ፡ መካከል ፡
 የሚኖሩ ።

፴፬ኛ ፡ ሚጋባር ፡ (ከባዶች) ፡ ወይም ፡ ኒቀኖሪያ ፡ (ድል ፡ አድ
 ራጊዎች) ፡ የሚባሉ ፡ ዛሬ ፡ የባሪያ ፡ ዘር ፡ የሚባሉት ፡ ናቸው ። መል
 ካቸውም ፡ ጥቁር ፡ ቁመታቸው ፡ ረጃጅም ፡ ኃይለኞች ፡ የመር ፡ መሣ
 ሪያቸው ፡ አንካሴ ፡ መርና ፡ የቆዳ ፡ ጋሻ ፡ ነበር ፡ በነሱ ፡ ዘንድ ፡ ሴት ፡
 ትልቅ ፡ ክብር ፡ አላት ፡ ሴትን ፡ የመታ ፡ እንድትልቅ ፡ ወንጀለኛ ፡
 ይቈጠራል ። አርጊት ፡ ሴት ፡ የተገኘበት ፡ ጉባኤና ፡ ሸንጎ ፡ ዑሉ ፡ የተ
 ከበረ ፡ ነው ። በወንድ ፡ ላይ ፡ ግን ፡ ብዙ ፡ የጭካኔ ፡ ሥራ ፡ ይሠራል ፡
 ለምሳሌ ፡ ወገቡ ፡ ጉባጣ ፡ እግሩ ፡ አንካሳ ፡ ወይም ፡ የማይድን ፡ በሽታ ፡
 ያለው ፡ የተገኘ ፡ (ወይም ፡ የተወለደ) ፡ እንደሆነ ፡ ገድለው ፡ ይጥ
 ሉታል ። ይኸውም ፡ በነሱ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ የሁሉም ፡ ሰው ፡ ቁመ
 ናው ፡ ያማረ ፡ ሕይወቱ ፡ ጤናማ ፡ የሆነ ፡ ብቻ ፡ እንዲገኝ ፡ ነው ።
 እንደዚህ ፡ ያለው ፡ ልማድ ፡ በግሪክ ፡ አገር ፡ በስፓርትና ፡ በኤሲ
 ኪሞ ፡ በአውስትራሊያ ፡ ይገኛል ።

እንደ ፡ ቋንቋው ፡ ቀጥር ፡ ነገዶች ፡ በጣም ፡ አርጅተው ፡ አል
 ሞትም ፡ ያሉትን ፡ አርጊትና ፡ ሽማግሌዎች ፡ አበሬ ፡ ኮርማ ፡ ጭራ ፡
 ላይ ፡ አሥረው ፡ እያስገቡት ፡ ይገድቧቸዋል ። ይኸንን ፡ እንቢ ፡
 ያለ ፡ በግድ ፡ ታንቆ ፡ ይገደላል ። ሰው ፡ ሲሞት ፡ ጭንጉ ፡ ከአንጉቱ ፡
 ጋር ፡ አስረው ፡ እጉብታ ፡ ሥፍራ ፡ ላይ ፡ ወስደው ፡ ያስቀምጡና ፡
 ጨርሶ ፡ እስኪሸፈን ፡ ድረስ ፡ ድንጋይ ፡ ይቆልሉበታል ። በተቆሸ
 ለው ፡ ድንጋይ ፡ ጫፍ ፡ የፍየል ፡ ቀንድ ፡ ይሰኩበታል ።

፴፭ኛ ፡ ሞልሽያ ፡ በዋሻ ፡ የሚኖሩ ፡ ከፍሎች ።

፴፮ኛ ፡ ሞናፖድ ፡ አንድ ፡ አግር ፡ ሞናኮል ፡ አንድ ፡ ከንድ ፡
 ሞናሴል ፡ አንድ ፡ ጭን ፡ ብቻ ፡ ያላቸው ፡ አባብ ፡ የሚበሉ ፡ (አንድ
 ከንድ ፡ አንድ ፡ ጭን ፡ አንድ ፡ አግር ፡ ብቻ ፡ ነበራቸው ፡ ሲል ፡
 የተረት ፡ እነጋገር ፡ ይመበላል ።)

፱፻፳፻ ፡ ሞባብ፡፡ የበሬ ፡ ሥጋ ፡ የሚመገቡ ፡ በሱአኪንና ፡ በአቦክ ፡ መካከል ፡ የሚኖሩ ።

፱፻፳፻ ፡ ሚኦሴፋል ፡ (ቀንድ ፡ አውጪ ፡ የሚመበሉ ፡ ወይም ፡ የሚመገቡ ።)

፱፻፳፻ ፡ ኖብያ ፡ ኑብያ ፡ ኖባት ፡ በዛሬው ፡ ጎርዶፋን ፡ የሚገኙ ፡ ከፒግሚይ ፡ (አሜቶር ፡ ስዎች ፡) ዘር ፡ የወረዱ ፡ ውሻን ፡ እንደ ፡ ቅፋስ ፡ እንስሳ ፡ የሚያከብሩ ።

፱፻፳፻ ፡ እኖሴፋል ፡ (ከፊታቸው ፡ የአህያ ፡ ጭንቅላት ፡ የሚመስሉ ፡) በኢትዮጵያ ፡ ደቡብ ፡ በኩል ፡ የሚኖሩ ፡ አህያን ፡ ለመገናመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ለቋንት ፡ ለኮርቻ ፡ ያሠለጠኑ ፡ በእገራቸው ፡ ብርጉድና ፡ ዕጣን ፡ የሚገኝ ፡ በጉናቸው ፡ እንደሚገኙት ፡ ፒግሚ ፡ በበሬና ፡ በዝኖን ፡ ተቀምጠው ፡ የሚሔዱ ። በመካከላቸው ፡ ሰውን ፡ የሚበላ ፡ ጭራቅ ፡) ይገኛል ። ወንጀለኛ ፡ ሲሞት ፡ እንደቅጣት ፡ እንደውርደት ፡ እንዲቆጠር ፡ በመሬት ፡ ውስጥ ፡ ይቀብሩታል ። የቀረውን ፡ ደንናውን ፡ ሰው ፡ ግን ፡ በአሳት ፡ ያታጥሉታል ። ምግባቸው ፡ ዕንቁራሪት ፡ (ባትራብፋኸ) ፡ በማቸው ፡ ሲሄዱት ፡ ሉኔሪያን ፡ ይባላል ።

፱፻፳፻ ፡ ፋሊኸ ፡ የዛሬው ፡ ፈላጆች ።

፱፻፳፻ ፡ ፒግሚ ፡ ቁመታቸው ፡ እንድ ፡ ከንድ ፡ ወይም ፡ እንድ ፡ ቅልጥም ፡ ወይም ፡ ሦስት ፡ መዳፍ ፡ የሚሆን ፡ መልካቸው ፡ ጥቂሮች ፡ ጢግሞች ፡ ራቂታቸውን ፡ የሚሔዱ ፡ በዝኖንና ፡ በበሬ ፡ ተቀምጠው ፡ የሚጓዙ ፡ በዝኖን ፡ የሚያርሱ ፡ በአትባራ ፡ ወንዝና ፡ በጋላባት ፡ ተራራ ፡ መካከል ፡ የሚኖሩ ፡ ናቸው ። ቁጥራቸው ፡ አምስት ፡ መቶ ፡ ሺህ ፡ ይደርሳል ። ዛሬ ፡ በአፍሪካ ፡ መካከል ፡ በኮንጎ ፡ ወንዝና ፡ በማዳበካር ፡ ይገኛሉ ፡ (ቦሽማን) ፡ አቦሽማኒ ፡ የሚባሉትም ፡ ቁጥራቸው ፡ ወደነዚህ ፡ ነው ።

፱፻፳፻ ፡ ራብሲ ፡ ከመርዌ ፡ ከደቡብ ፡ በኩል ፡ የሚኖሩ ።

፱፻፳፻ ፡ ሪዞፋኸ ፡ ሥራ ፡ ሥር ፡ የሚበሉ ፡ በአትባራ ፡ ወንዝ ፡ በረሃ ፡ የሚኖሩ ፡ የበረሃ ፡ ዝንብ ፡ እየነደፈ ፡ በሚያስቸግራቸው ፡ ጊዜያት ፡ ወደ ፡ ረግረግ ፡ ቦታ ፡ ሄደው ፡ ተደብቀው ፡ የሚኖሩ ።

፱፻፳፻ ፡ ግምብር ፡ የጋማና ፡ የቀንድ ፡ ከብታቸውን ፡ የቤት ፡ እንስሳቸውን ፡ ሁሉ ፡ ጀሮ ፡ እየቆረጡ ፡ በማሳደግ ፡ ስመ ፡ ጥሮች ፡ ናቸው ።

፱፻፳፻ ፡ ሳክሲማን ፡ (የዛሬው ፡ ሳሳናብ ፡ ናቸው (፩) ።)

የጥንት ፡ ጸሐፊዎች ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ በዘመኑ ፡ ቋንቋቸው ፡ በግሪክኛ ፡ ጽፈው ፡ በነገድ ፡ በልማድ ፡ በታትነው ፡ የሚያሳዩንን ፡ ሕዝብ ፡ በኛ ፡ ወገን ፡ ያለው ፡ ጽሑፍ ፡ የነገደ ፡ ካም ፡ ወገኖች ፡ በሆኑ ፡ ነገሥታት ፡ እየተመሩ ፡ በደንብ ፡ የሚተዳደሩ ፡ መሆናቸውን ፡ ከሚያሳዩን ፡ ጋር ፡ አሳቡ ፡ እርሱ ፡ በርሱ ፡ ይጣላል ። ባለፈው ፡ በዚህ ፡ ምዕራፍ ፡ እንደአየነው ፡ ያገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ (ያለታ ፡ ታዬም ፡ የብላቱን ፡ ጌታ ፡ ጎሩይም) ፡ ለነገሥታቱ ፡ ስም ፡ እየጠቀሰ ፡ የግዛቱን ፡ ዘመን ፡ እየወሰነ ፡ እከታትሉ ፡ ሲያመጣው ፡ የቀረው ፡ ሰፊው ፡ አገር ፡ እንኳን ፡ በይሆን ፡ ስሜናዊው ፡ ኢትዮጵያ ፡ ባንድ ፡ ከማዊ ፡ በሆነ ፡ ንጉሥ ፡ የሚተዳደር ፡ አስመስሎታል ። የነዚህ ፡ የግሪኮችና ፡ የሮማውያኖች ፡ የታሪክ ፡ ምንጭ ፡ ለየብቻው ፡ በየጉሳው ፡ መልኩን ፡ ልማዱን ፡ ዕምነቱን ፡ ምግቡን ፡ ልብሱን ፡ እየለያየ ፡ ለየብቻው ፡ የሚኖር ፡ አስመስሎታል ፡ እንጂ ፡ ሁሉንም ፡ ባንድ ፡ ንጉሥ ፡ ባንድ ፡ ሥልጣኔና ፡ ልማድ ፡ ጠቅልሎ ፡ እያሳይም ። የዚያን ፡ ጊዜ ፡ ሕዝብ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ኃይለኛ ፡ በተገኘ ፡ ጊዜ ፡ መጠቀሱ ፡ ባይቀር ፡ በጠፋ ፡ ጊዜ ፡ ተበታትኖ ፡ ለየብቻው ፡ እንደ ፡ ልማዱ ፡ በራሱ ፡ ቀንደኛ ፡ ባለባት ፡ ብቻ ፡ መተዳደርን ፡ መውደዱ ፡ እይቀርምና ፡ የግሪኮችን ፡ ጸሐፊዎች ፡ ሀሳብ ፡ በሙሉ ፡ መቀበልም ፡ ቅር፡ በያሰኝ ፡ በሙሉ ፡ መተውም ፡ አይቻልም ። ነገር ፡ ግን ፡ ጢንዚዛ ፡ አሞራ ፡ ጉማሬ ፡ የሚመሳሰሉ ፡ ወይም ፡ እየተመገቡ ፡ የሚኖሩ ፡ ባለአንድ ፡ ጭን ፡ እንድ ፡ ከንድ ፡ ብለው ፡ ለጻፉት ፡ ከሰውነት ፡ አርአያና ፡ አምሳል ፡ የራቀ ፡ ስለሚያስመስሉት ፡ አጻጻፋቸው ፡ ተረትና ፡ ቀልድ ፡ የተደባለቀበት ፡ ይመስላል ።

(፩) J. MORIE - Histoire d'Ethiopie 1er Vol. ም ፡ ፪ ፡ ፲፮ ፡ ፳፩ - ፳፪ ፡ CONTI-ROSSINI - Storia d'Etioopia ም ፡ ፪ ፡ ፲፮ ፡ ፶፮ - ፷፪ ፡

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ እነዚህ ፡ ሕዝቦች ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ኑሮአቸውን ፡ ጋይለኛ ፡ ሲገኙ ፡ እየተበበሰቡ ፡ ሲጠፋ ፡ በጉሳቸው ፡ እንደ ፡ አለቃ ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ ንጉሥ ፡ እየአበጁ ፡ እርስ ፡ በርሳቸው ፡ እየተዋጉ ፡ እየታረቁ ፡ በዙሪት ፡ ሥፍራ ፡ በሥፍራ ፡ እየተለዋወጡ ፡ ይኖሩ ፡ ነበር ። ከነዚህ ፡ ውስጥ ፡ የግብፅ ፡ የፒራሚድና ፡ የሐውልት ፡ ሥራ ፡ አስመርጥተው ፡ ከሹማምንት ፡ አምልጠው ፡ በአዳሊስ ፡ የተቀመጡት ፡ የተሩት ፡ ደግሞ ፡ ከባቢሎንና ፡ ከአሶር ፡ ሥልጣኔን ፡ ይዘው ፡ በደቡብ ፡ ዓረብ ፡ ቆይተው ፡ ከዚያ ፡ በኋለኛው ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ተሻግረው ፡ የተቀመጡት ፡ በሥልጣኔ ፡ ከሌሎች ፡ ነገዶች ፡ በመሻላቸው ፡ እንደ ፡ ቅጥር ፡ ያለ ፡ ከተማ ፡ እየከተሙ ፡ ፈደል ፡ አበጅተው ፡ ቋንቋቸውን ፡ ለይተው ፡ የሚኖሩ ፡ እንደ ፡ ሳባውያን ፡ እንደ ፡ ሐበሳን ፡ ያሉት ፡ እሱባቸው ። ሌላውንም ፡ ነገድ ፡ ለመግዛት ፡ የበላይነት ፡ ያሳዩ ፡ እነዚህ ፡ ሳይሆኑ ፡ አይቀሩም ። ነገር ፡ ግን ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ተጽፎ ፡ እንደምናገኘው ፡ በተለይ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ወዲያ ፡ ያሉት ፡ የኑብያ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ከሺህ ፡ ስድስት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ወዲህ ፡ በግብያች ፡ ተገዝተው ፡ ኢትዮጵያውያንም ፡ በ፩፻ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ መልሰው ፡ ግብያችን ፡ የገዙበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። ነገር ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡ ግብፅን ፡ መልሰው ፡ የገዙት ፡ የኑብያ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ እንጂ ፡ ሳባውያንና ፡ ሐበሳን ፡ አይደሉም ። ሳባውያንና ፡ ሐበሳን ፡ ከየመን ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ የገቡበት ፡ ጊዜ ፡ የዛሬ ፡ ሊቃውንትና ፡ መርማሪዎች ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በባዛ ፡ ፷፻ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ ላይ ፡ አድርገውታል ። ከዚያ ፡ በፊት ፡ ሥልጣኔና ፡ ፈደል ፡ የሌላቸው ፡ ሳባውያን ፡ ገብተው ፡ እንደሆነ ፡ አይታወቅም ።

እስከ ፡ እዚህ ፡ ጊዜ ፡ እስከ ፡ ሺህ ፡ ስድስት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ግን ፡ የኑብያ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ከግብፅ ፡ ጋር ፡ ንግዳቸውን ፡ በሰላም ፡ ይቀጥሉ ፡ ነበር ። የንግዱም ፡ ዓይነት ፡ ፅግን ፡ ከርቤ ፡ ብርጉድ ፡ የዝናን ፡ ጥርስና ፡ የአውራሪስ ፡ ቀንድ ፡ የአውራ ፡ ቆዳ ፡ ለቤተ ፡ መቅደስና ፡ ለቤተ ፡ መንግሥት ፡ የሚያስገኝል ፡ እንጂ ፡ ሌላም ፡ ይኸን ፡ የመሳሰለ ፡ ነው ።

በጀጢጃ፻፱—ጀጢጃ፻፳፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ የአምስተኛው ፡ ዲኖስቲ ፡ የግብፅ ንጉሥ ፡ ነፈርቃል ፡ በነገሠ ፡ በአራተኛው ፡ ዓመት ፡ ከኢትዮጵያ ፡ (ከኩሽ ፡ አገር) ፡ ውስጥ ፡ ድንከዬዎች ፡ የኒን ፡ ቤተ ፡ መንግሥትና ፡ የሐደርን ፡ (ሐትሆር ፡ ሴት ፡ ጣዖት) ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ በጭፋሮ ፡ በዘፈን ፡ ደብ ፡ እንዲያሰኙ ፡ ይዘህልን ፡ ና ፡ ብሉ ፡ ሐረሐዋይ ፡ ለሚባለው ፡ ሹም ፡ ደብዳቤ ፡ ጽፎለት ፡ ይገኛል ። በደብዳቤውም ፡ ላይ ፡ እነዚህን ፡ ድንከዬዎች ፡ ከአገራቸው ፡ ይዘህ ፡ ስትመጣ ፡ በመንገድ ፡ እንዳይጠፉ ፡ በመርከብ ፡ አድርገህ ፡ በጉዞም ፡ ጊዜ ፡ በሕር ፡ እንዳይገቡ ፡ ሌሊት ፡ አሥር ፡ አሥር ፡ ጊዜ ፡ እየተነሣህ ፡ እየፈተሽህ ፡ በጥንቃቄ ፡ ይዘህ ፡ አምጣልኝ ። ለኔ ፡ ከፅንቀትም ፡ ከወርቅም ፡ ይበልጥ ፡ በጣም ፡ ደስ ፡ የሚያሰኝኝ ፡ እነዚህን ፡ ድንከዬዎችን ፡ ማግኘት ፡ ነው ። ይኸንን ፡ ስታደርግ ፡ ለልጅ ፡ ልጅህ ፡ የሚተላለፈው ፡ የምስጥህ ፡ ሽልማት ፡ ትልቅ ፡ ነው ፡ ሲል ፡ ጨምሮ ፡ ገልጾለታል ።

እንግዲህ ፡ እነዚህ ፡ ሁለት ፡ የግብፅና ፡ የኑብያ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የጥንት ፡ መንግሥቶች ፡ ለየብቻ ፡ ንግድና ፡ ሥልጣኔ ፡ እየተለዋወጡ ፡ ሲኖሩ ፡ የአምልኮአቸውም ፡ ዓይነት ፡ ፀሐይዎን ፡ ወርካውን ፡ ተራራውን ፡ ወንዙን ፡ (ዓባይን) ፡ አሞራን ፡ በማምለክ ፡ ይመሳሰላል ። ለነዚህም ፡ የሚያቀርቡት ፡ የእንስሳና ፡ የአዝርዕት ፡ መሥዋዕት ፡ ይቀራረባል ። ነገሥታቸውንም ፡ እንደ ፡ አምላክ ፡ እያዩ ፡ በማከበር ፡ ይገኛሉ ። በተረፈ ፡ ከቤት ፡ መሣሪያ ፡ ውስጥ ፡ በላዋው ፡ ምጣዳ ፡ ደማው ፡ ማረሻው ፡ የጦር ፡ መሣሪያው ፡ እንካሄድ ፡ ጠሩ ፡ ሹተሉ ፡ ይመሳሰላል ።

እነዚህ ፡ ሁለቱ ፡ የግብፅና ፡ የኑብያ ፡ አገሮች ፡ እስከ ፡ እዚህ ፡ እስከ ፡ ሺህ ፡ ስድስት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት በፊት ፡ ድረስ ፡ በጉርብትና ፡ በሰላም ፡ ሲኖሩ ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ የውጭ ፡ ወረራ ፡ እንደአጠቃቸው ፡ እነሆ ፡ እንመሰክራለን ።

በጀጢጃ፻፱ ፡ በጀጢጃ፻፳ ፡ መካከል ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ሰሙን ፡ ያነሣነው ፡ ራማ ፡ (የማጋዳና ፡ የአዮዲያ ፡ ማሐራሻ) ፡ የሚባለው ፡ የሕንድ ፡ ንጉሥ ፡ ሕንድን ፡ ስይላንን ፡ ዓረብን ፡ ፋርስን ፡ ከለዳውያንን ፡

አሸንፎ ግብፅ ፡ ወረረ ፡ የግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ ሲዋጋ ፡ ሞተ ፡ ተከታ
 የቸም ፡ መዋጋት ፡ የማይጠቅም ፡ መሆኑን ፡ ሲረዱት ፡ ገበፋ ፡ እን
 ደዚሁም ፡ ይኸው ፡ የሕንድ ፡ ንጉሥ ፡ ራማ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ እንዳ
 ልነው ፡ ከነገደ ፡ ካም ፡ ውስጥ ፡ ሲሰራ ፡ እንደኛ ፡ በነገሠበት ፡ ዘመን ፡
 ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መጥቶ ፡ ሲሰራ ፡ ወግቶ ፡ መንግሥቱን ፡ ያዘበት
 በኋላ ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ አከናውኖ ፡ ባላ ፡ ሁለተኛን ፡ መሪ ፡ አድር
 ገው ፡ የራማን ፡ ንጉሥ ፡ ተዋግተው ፡ ገደሉት ፡ ሲል ፡ ባንዳንድ ፡
 የውጭ ፡ አገርም ፡ በአገራችንም ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ተጽፎ ፡ ይገ
 ኛል ፡ ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ ራማ ፡ የሚባል ፡ የሕንድ ፡ ንጉሥ ፡
 የግብፅን ፡ ንጉሥ ፡ ገደሉ ፡ እገሩን ፡ ገዛ ፡ የሚል ፡ በግብፆች ፡ ዜና ፡
 መዋዕል ይገለጻል ፡ ከጃሺ ፡ እስከ ፡ ጃሺጃፂ፡ ድረስ ፡ በጃሺ፡ው ፡
 ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ ተመሥርተው ፡ ግብፅን ፡ ያስተዳድሩ ፡ የነበ
 ሩት ፡ የቴብ ፡ ዘር ፡ የሆኑት ፡ ነገሥታት ፡ እሚኒምሐት ፡ ጃኛ ፡ ባኑስ
 ትሪ ፡ ጃኛ ፡ (ሌሶስትሪስ) ፡ እሚኒምሐት ፡ ጀኛውና ፡ የኛው ፡ ባኑ
 ስትሪ ፡ ጀኛው ፡ በሚገዙበት ፡ በሁለት ፡ ሺና ፡ በጃሺ፡ው ፡ ዓመት ፡
 መካከል ፡ ራማ ፡ የሚባል ፡ የሕንድ ፡ ንጉሥ ፡ ገዛቸው ፡ የሚል ፡
 የለም ፡ ከጃሺ፡ው ፡ እስከ ፡ ጃሺጃፂ ፡ ባለው ፡ የመቶ ፡ ዓመት ፡
 ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ የጠቀስናቸው ፡ የሄክሶስ ፡ ዘርች ፡
 ወደፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ ግብፅን ፡ ገዝተዋል ፡ ይሁን ፡ እንጂ ፡
 ከነርሱ ፡ ውስጥ ፡ ራማ ፡ የሚሉ ፡ የሕንድ ፡ ንጉሥ ፡ የለም ፡

ባንድ ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ የውጭ ፡ እገር ፡ አንዳንድ ፡ ጸሐፊ ፡
 ራማን ፡ ተዋግተው ፡ የገደሉ ፡ ሕዝቦች ፡ የሚባሉ ፡ ከምሥራቅ ፡
 የመጡ ፡ ኃይለኛ ፡ ሕዝቦች ፡ የነበሩ ፡ ናቸው ፡ እንጂ ፡ በኢትዮጵያ ፡
 የነበሩ ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ ወይም ፡ የነገደ ፡ ባላ ፡ ዘርች ፡ እይደሉም ፡
 የሚሉ ፡ ሐሉና ፡ ስለራማ ፡ ወደፊት ፡ እስኪጣራ ፡ ድረስ ፡ እንዳል ፡
 እንተወደዱ ፡

ግማሾች ፡ ሕዝቦች ፡ የተባሉት ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ እይደሉም ፡
 የሚሉ ፡ ግማሾችም ፡ ሕዝቦች ፡ የተባሉት ፡ እነዚያው ፡ ነገደ ፡ የቅ
 ጣን ፡ ናቸው ፡ የሚሉ ፡ ሐሉ ፡ የሆኑ ፡ ሆኖ ፡ ስማቸው ፡ ሕዝቦች
 ነገደ ፡ የቅጣን ፡ እየተባሉ ፡ በሊያይም ፡ ሁለቱም ፡ የመጡበት
 ሥፍራ ፡ ያው ፡ ምሥራቅ ፡ ዘራቸውም ፡ ሁለቱም ፡ ሲግደ ፡ ስለሆነ

ነገሩ ፡ ተያይዞ ፡ ይገኛል ፡ ምናልባት ፡ ነገደ ፡ የቅጣንም ፡ ሕዝቦች
 ስም ፡ የዘራቸው ፡ ግንድ ፡ ያው ፡ የቅጣን ፡ ሆኖ ፡ ሕዝቦች ፡ በላይ ፡
 በሰሜን ፡ በሦርያ ፡ በኩል ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ የምንላ
 ቸው ፡ በታችኛው ፡ ዓረብ ፡ በኩል ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ገብተው ፡
 ይሆናል ፡

እነዚህም ፡ ሕዝቦች ፡ የሚባሉት ፡ ዘርች ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ግብ
 ፅን ፡ ገዝተው ፡ ሲወጡ ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ ግን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ተመ
 ሥርተው ፡ መቅረታቸውን ፡ እንጂ ፡ ተመልሰው ፡ ወጡ ፡ የሚል ፡
 ታሪክ ፡ የለምና ፡ ሁለቱ ፡ የተሰያዩ ፡ የነገድ ፡ ቅርንጫፎች ፡ መሆኖ
 ቸውን ፡ ይኸው ፡ የሚያስረዳ ፡ ይመስላል ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ዘሩ ፡ እንድ ፡
 ሆኖ ፡ ቅርንጫፉ ፡ ለየብቻ ፡ የሆነ ፡ ሁለት ፡ ነገድ ፡ ለየብቻ ፡ በሁ
 ሉት ፡ እገር ፡ ገብቶ ፡ በግዛት ፡ ከኖረ ፡ በኋላ ፡ እንደኛው ፡ ተሸንፎ ፡
 መውጣት ፡ እንደኛው ፡ ተመሥርቶ ፡ መቅረት ፡ የተሰመደ ፡ ነው ፡
 ስለዚህ ፡ ከምሥራቅና ፡ ይልቁንም ፡ ከወደ ፡ እሰር ፡ መጥተው ፡ ግብ
 ፅን ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ የገዙት ፡ ሕዝቦች ፡ በዚህ ፡ በግብፅ ፡ ሕዝቡ
 ላይ ፡ የጭቆና ፡ ሥራ ፡ ስለላላዩ ፡ ሕዝቡና ፡ ሹማምንቱ ፡ ጠልተዋ
 ቸው ፡ የሚያስወጡበትን ፡ ጊዜና ፡ መንገድ ፡ ይፈልጉ ፡ ነበር ፡
 በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ግዥዎቹ ፡ ሕዝቦች ፡ እብዛኛው ፡ መቀመጫ
 ቸው ፡ በሰሜናዊ ፡ ግብፅ ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ የደቡብን ፡ ሕዝብ ፡ ከፍል ፡
 በደንብ ፡ ለመቁጣጠር ፡ እልቻሉም ፡ ነበርና ፡ በደቡብ ፡ በኩል ፡
 ያሉት ፡ የግብፅ ፡ መሳፍንትና ፡ ሕዝብ ፡ በሰሜን ፡ ያሉትንም ፡ ወገ
 ኖቻቸውን ፡ እየቀሰቀሱ ፡ አንድነት ፡ ተዘጋጅተው ፡ ወደ ፡ ሰሜን ፡
 ተጉዘው ፡ ሕዝቦችን ፡ ተዋግተው ፡ ከእስወጡ ፡ በኋላ ፡ የራሳቸውን ፡
 መንግሥት ፡ መልሰው ፡ አቶ፡

የነገደ ፡ የቅጣን ፡ ግን ፡ ሁኔታው ፡ እንደታሪኩ ፡ ከሕዝቦች ፡
 የተሰያየ ፡ ነው ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ መጀመሪያ ፡ በምሥራቅ ፡ ምና
 ልባት ፡ በባቢሎን ፡ ሲኖሩ ፡ የባቢሎንን ፡ ሥልጣን ፡ ይዘው ፡ ወደ ፡
 ደቡብ ፡ ዓረብ ፡ መጡ ፡ በደቡብ ፡ ዓረብም ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ከተቀ
 መጡ ፡ በኋላ ፡ ሕንዶች ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ሕዝብ ፡ እየወጡ ፡ ስለእስኞ
 ገሩባቸው ፡ ይሁን ፡ ወይም ፡ በፈቃዳቸው ፡ ለምለም ፡ እገር ፡ ፍልጋ

ይሁን፡ ከደቡብ፡ ዓረብ፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ ሰሜን፡ ተሻግረው፡ ተቀመጡ።

ከዚያም፡ ነገደ፡ የቅጣን፡ ግማሾቹ፡ በትግራይ፡ ግማሾቹ፡ በአዳል፡ ግማሾቹ፡ በውጋይን፡ እገር፡ ተከፋፍለው፡ በሰላም፡ ሲኖሩ፡ እንደባላገር፡ ይኸም፡ ቢቀር፡ እንደ፡ መልካም፡ እንግዳ፡ ይቆጠሩ፡ ነበር፡ እንጂ፡ ሒክሶስ፡ በግብዎች፡ እንደተጠሉ፡ ነገደ፡ የቅጣን፡ ያን፡ ጊዜ፡ የእገር፡ ተወላጅነት፡ ባለው፡ በነገደ፡ ካም፡ ዘንድ፡ የተጠሉ፡ እይመስልም። ተገዥ፡ የባፅድ፡ ገዥን፡ መጥላቱ፡ ገዥም፡ እየገበረ፡ በሰላም፡ የሚቀመጠውን፡ አለመጥላቱ፡ የታወቀ፡ ነው። የሩቁን፡ ዘመን፡ የሚተርከው፡ የዛሬው፡ ታሪክ፡ ነገሥታችን፡ የሚለው፡ እርሟ፡ እንደሆነ፡ የሕንድ፡ ንጉሥ፡ ራማ፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ መጥቶ፡ በዚያ፡ ዘመን፡ የነበረውን፡ ንጉሥ፡ ዲኦሪን፡ ወግቶ፡ ኢትዮጵያን፡ ባስገበረ፡ ጊዜ፡ እነዚህ፡ ነገደ፡ የቅጣን፡ ከያለበት፡ ተሰብስበው፡ ከመካከላቸው፡ እከናሁብን፡ እንግሠው፡ የሕንድን፡ ንጉሥ፡ ራማን፡ ተዋግተው፡ በሌላስወጡ፡ ነገደ፡ አጋዓዝያን፡ (ነፃ፡ እውጭዎች)፡ የሚባል፡ ሰም፡ ተሰጣቸው።

ከዚያን፡ ጊዜ፡ ወዲህ፡ ነፃ፡ ባወጡት፡ እገር፡ በነገደ፡ ካም፡ ነገሥታት፡ ምትክ፡ ገብተው፡ መንግሥታቸውን፡ መሠረቱና፡ የነገደ፡ የቅጣን፡ ሕዝብ፡ ከነገደ፡ ካም፡ ዘር፡ ጋር፡ ተደባልቀው፡ ይኖሩ፡ ገጭር፡ ማለት፡ ነው። ነገር፡ ግን፡ በኢትዮጵያ፡ የቆየው፡ የካም፡ ሕዝብ፡ ከደቡብ፡ ዓረብ፡ የመጣው፡ የየቅጣን፡ ሕዝብ፡ በልማድ፡ በወግና፡ በሥርዓት፡ በእምልኮ፡ በቋንቋ፡ መለያየታቸው፡ የታወቀ፡ በሰሆነ፡ ከመርዊ፡ እስከ፡ ኤርትራ፡ ባሕር፡ ባለው፡ በሰፊው፡ በኢትዮጵያ፡ ምድር፡ እየተለያዩም፡ እየተገናኙም፡ ኃይለኛ፡ ሆኖ፡ ለነገሠው፡ እየገበሩ፡ ያም፡ ሲጠፋ፡ እየተለያዩ፡ በየነገዳቸው፡ እንደልማዳቸው፡ መኖራቸው፡ የታወቀ፡ ነው። ከመካከላቸው፡ ነገደ፡ የቅጣን፡ ሥልጠናችና፡ ጽሑፍ፡ ያላቸው፡ ናቸው፡ ሲባልም፡ ይህ፡ እስካሁን፡ የተገኘው፡ ጽሑፍ፡ ከዚህ፡ ቀደም፡ እንዳልነው፡ ዘመኑ፡ በግምት፡ ከ፳፯፡ ዓመት፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ ነውና፡ ምናልባት፡ ከዚያ፡ በፊት፡ ፊደል፡ የሌለውና፡ ያልሠለጠነ፡ የሴምና፡ የየቅጣን፡ ዘር፡ መጥቶ፡ ከካሙና፡ ከኩሹ፡ ጋር፡

ተደባልቆ፡ ከዚህ፡ ቀደም፡ እንደተባለው፡ በዛሬዬቱ፡ ኢትዮጵያና፡ በጥንታዊቱ፡ ኢትዮጵያ፡ በኑቢያ፡ (ሱዳን)፡ ጭምር፡ ሲኖሩ፡ የነገዳቸውን፡ ዝርዝር፡ ስም፡ የሚቀመጡበትን፡ ሥፍራ፡ የሚመገቡትን፡ እንበባ፤ ይነበ፡ ይብዛ፡ እንደ፡ አጋርታሺድ፡ እውነትም፡ ስሕተትም፡ የተደባለቀ፡ ባይጠፋበት፡ እነሆ፡ ባለፈው፡ ተመልከተናል። ከዚህ፡ በተረፈ፡ ደግሞ፡ እነዲዮዶር፡ ከጻፉት፡ ከጥንታውያኑ፡ የኢትዮጵያውያን፡ ልማድ፡ የሰቀምን፡ እንደሆነ፡ ከዚህ፡ የሚከተለው፡ ምዕራፍ፡ የሚያበረዳንን፡ እናገኛለን።

ምዕራፍ፡ ፱።

በሰላም፡ ጊዜ፡ ንግድ- በመርነት፡ ጊዜ፡ ሲዋጉ- ንጉሥና፡ እንድ፡ እንድ፡ ያገር፡ ልማድ- ሃይማኖት፡ -ጋብቻ።

ይኸው፡ የካምና፡ የሴም፡ ዘር፡ የሠለጠነው፡ የሳባና፡ የሀባባን፡ ዘር፡ ከደቡብ፡ ዓረብ፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ በ፳፯፡ መቶ፡ ዓመት ግድም፡ መጥቶ፡ ደምበኛ፡ ሥልጣኔውን፡ እስኪተክል፡ ድረስ፡ ከተከለም፡ በኋላ፡ ከኑቢያ፡ ወዲህ፡ ዝምር፡ እስከ፡ ኤርትራ፡ ያሉት፡ ሕዝቦች፡ ያላቸውን፡ የንግድ፡ የልማድ፡ የሃይማኖትና፡ የመርነት፡ ሁኔታ፡ ከዚህ፡ እንደሚከተለው፡ ነው።

ንግድና፡ ሸቀጥ።

የሸቀጡ፡ ዓይነት፡ ከዚህ፡ ቀደም፡ እንደጸፍነው፡ ፅጣን፡ ከርቤ፡ እንጨት፡ የአውሬ፡ ጥርስና፡ ቀንድ፡ ባርያ፡ ደግሞ፡ ከምሥራቅ፡ የመጡት፡ ሥልጠናቸው፡ ልብስ፡ ሽቶ፡ እንደ፡ እንባር፡ እንደ ዶቃ፡ ያሉ፡ ጌጣጌጥ፡ አያጡም። ሸቀጥ፡ ለሸቀጥ፡ ሲገበያዩ፡ መለኪያቸው፡ ዛሬም፡ በባላገር፡ ሲደረግ፡ እንደምናየው፡ ከንድ፡ መዳፍ፡ ጣት፡ ነው። በተረፈ፡ እንደ፡ መቃ፡ እንደ፡ ዘንግ፡ ያለ፡ መለኪያ፡ አላቸው። እንደ፡ እህል፡ የመሰለውንም፡ የሚለኩበት፡ የሸክላ፡ ማሰርና፡ እንዳንዶቹም፡ የነሐስ፡ ማሰር፡ የመበለ፡ ነበራቸው። ይኸም፡ ሁኔታ፡ እነሆ፡ መሻሻል፡ ባላገኙ፡ ባላገሮቻችን፡

ዘንድ፡ ዛሬም፡ ሲሠራበት፡ ስለምናይ፡ እንደ፡ ዘመኑ፡ ርቀት፡
የመሣሪያውና፡ የሸቀጡ፡ ዓይነት፡ ምንም፡ ያህል፡ ሊያስደንቅን፡
አይችልም።

በጦርነት፡ ጊዜ፡ ሲዋጉ።

ሁለት፡ ነገድ፡ ሲጣላ፡ ሁለቱም፡ የጠላት፡ ወገኖች፡ ወደ፡ ጦር
ነቱ፡ ሥፍራ፡ ጉዞ፡ ያደርጋሉ። በጉዞ፡ ንጉሣቸው፡ የግማሾቹ፡
በሠረገላው፡ ላይ፡ ተቀምጦ፡ (ጋራውን)፡ ከፊት፡ እንስሳ፡ ወይም፡
ሰው፡ እየጉተተው፡ የግማሹ፡ ንጉሥ፡ በመሐል፡ በእግሩ፡
ወይም፡ በካብት፡ እየተጓዘ፡ በዘፈን፡ በጭፋሮ፡ ወደ፡ ጦርነቱ፡
ቦታ፡ ይሔዳል። ጦርነቱም፡ ሊጀመር፡ እቅራቢያ፡ የሰውን፡ ልብ፡
ለመቀስቀስ፡ ጭፋሮው፡ ከፊትኛው፡ ይደምቃል። በሁለቱም፡
እጅ፡ ያለው፡ የጦር፡ መሣሪያ፡ በትንሹ፡ ይለያያል፡ እንጂ፡ አብ
ዛኛ፡ ጊዜ፡ ያው፡ የታወቀው፡ ደንጊያ፡ (የሾሰ፡ ወይም፡ ስለት፡
ያለው፡) ቀንድ፡ ወንጭ፡ አንካሴ፡ ጦር፡ ሲላዎ፡ መዋረቢያ፡
ቀለት፡ ፍላጻ፡ መመከቻው፡ የቆዳ፡ ጋሻ፡ ከጋሻም፡ በተለይ፡ ዓይ
ነት፡ የተሠራ፡ ነው። ውጊያው፡ የሚገኘው፡ ከሁሉ፡ መሣሪያ፡
በሚረከበው፡ በደንጊያ፡ ነው። ከሩቅ፡ ዝምረው፡ እየተወራወሩ፡
በተጠጋጉ፡ ጊዜ፡ የቀሰቱ፡ ከዚያም፡ የአንካሴው፡ የጦሩ፡ በትር፡
ይቀጥልና፡ ሲገናኙና፡ ሲደባለቁም፡ የቢላዋና፡ የጨቤው፡ ሥራ፡
በተራው፡ ይደርሳል። መቼም፡ ሁለት፡ ወገኖች፡ ተዋግተው፡ እን
ደኛው፡ መሸነፋ፡ የታወቀ፡ ነው። ዳሩ፡ ግን፡ የተሸነፈውና፡ የተ
ማረከው፡ ወገን፡ ወዮለት። ከምርኮ፡ ቀን፡ ዝምሮ፡ ማናቸውንም፡
የአብሪት፡ ሥራ፡ እሸናፊዎቹ፡ በተሸናፊዎቹ፡ ይፈጽሙባቸዋል።
ንጉሥ፡ የነበረው፡ የእሸናፊውን፡ ንጉሥ፡ ሠረገላ፡ በእግሩ፡ እየ
ሄደ፡ መጉተት፡ የቀረውም፡ እንደ፡ ክብት፡ ቀንበር፡ ተሸክሞ፡
በገመድ፡ የፊጥኝ፡ መታሠርና፡ እንደ፡ ባሪያ፡ ተቆጥሮ፡ መሥራት፡
መዋረድ፡ መገጠጥ፡ አለበት። በዝግገንነት፡ መዋጋቱንም፡ አው
ቀው፡ እሸናፊዎቹ፡ በልባቸው፡ ሲያከብሩትም፡ ከምርኮ፡ በኋላ፡
የውርደት፡ ሥራ፡ በራሱም፡ በሚስቱም፡ በቤተ፡ በቡም፡ ሁሉ፡
ላይ፡ ይፈጽሙበታል። የተሸናፊው፡ ቆንጆ፡ ሚስት፡ ወይም፡ ልጅ፡

ወዲያው፡ ያሸናፈው፡ ሚስቶች፡ ይሆናሉ። የቀሩት፡ ይሸን፡ የጋ
ብቻ፡ ስድል፡ ያላገኙት፡ የባርነት፡ ሥራ፡ ይሠራሉ። ሳይዋጋም፡
በቀሉ፡ የገበረና፡ ያመነም፡ ሲኖር፡ ከውርደት፡ አይድንም። እንደ
እንስሳ፡ ወይም፡ እንደ፡ ሴት፡ እየተቆጠረ፡ መሰደብንና፡ መወቀ
ስን፡ ይጨምራል።

ንጉሥና፡ እንዳንድ፡ ያገር፡ ልማድ።

እንደ፡ ዲዎዶር፡ አጻጻፍ፡ ገብዖች፡ ንጉሣቸውን፡ ፈርዖን፡ እንደ
ሚሉት፡ ኢትዮጵያውያን፡ ደግሞ፡ በዚያን፡ ጊዜ፡ ሄጢ-ጂዩ፡ ከክርስ
ቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ ንጉሣቸውን፡ ሱተን፡ ይሉት፡ ነበር። ሱተን፡
ማለት፡ በጥንታዊ፡ የግብፅ፡ ቋንቋ፡ የንጉሥ፡ ልጅ፡ ወይም፡ የንጉሥ፡
ቤተ፡ ሰብ፡ ማለት፡ ነው። በተረፈ፡ የኢትዮጵያውያኖቹ፡ እንደ፡
ግብዖች፡ ንጉሥ፡ ከመንገሡ፡ በፊት፡ እንድንሰም፡ ከነገሡ፡ በኋላ፡
ሌላ፡ ስም፡ (ስሙ፡ መንግሥት) ይሰጠዋል። የዚህም፡ ልማድ፡
እነሆ፡ እስከ፡ ዛሬ፡ ድረስ፡ ሲቀጥል፡ እናያለን፡ ከሞተ፡ በኋላ፡
ደግሞ፡ የአምላክነት፡ ደረጃ፡ ሲሰጡት፡ ከቀድሞዎቹ፡ አማልክት፡
ስም፡ ጋር፡ የተያያዘ፡ እድርገው፡ ሌላ፡ አዲስ፡ ስም፡ ይጨምራል
ታል። እንደዚህ፡ የበረከተ፡ ያንድ፡ ንጉሥ፡ ስም፡ በኋለኛው፡ ጊዜ፡
በአጻጻፍ፡ በታሪክ፡ ውስጥ፡ እየአላሳተ፡ አስቸግሯል።

ያመራረጣቸው፡ ወገን፡ ያንዱ፡ ነገድ፡ ከሌላው፡ መለያየት፡ አለ
በት። ስምባሌ፡ የናፓታና፡ የመርዌዎቹ፡ ወገኖች፡ ንጉሥ፡ የሚያ
ነገሡት፡ ከሐዘቡ፡ ውስጥ፡ መልኩ፡ ከአምላካቸው፡ ከአሞን፡
(አሜን-አሙን)፡ ምስል፡ ጋር፡ የተመሳሰለውን፡ ነው፡ መራራቹ፡
ካህናቱ፡ ናቸው። ከተመረጠም፡ በኋላ፡ በክብር፡ ከአምላኩ፡ ጋር፡
ባይተካከልም፡ ወደዚያው፡ ይጠጋል። የቀሩት፡ ደግሞ፡ ከላይ፡
ሲያያዝ፡ በባላባትነት፡ የወረደውን፡ ወይም፡ ቀንደኛ፡ ሆኖ፡ የተ
ነሣውን፡ ወይም፡ ሹግና፡ ሆኖ፡ ጠላትን፡ የመለበውን፡ አገር፡ በመ
ውረርና፡ በጉብዝና፡ የታወቀውን፡ ያነሣሉ። የሆነ፡ ሆኖ፡ ማንኛ
ውም፡ እብዛኛው፡ ንጉሥ፡ ከነገሡበት፡ ጊዜ፡ ዝምሮ፡ በዚያን፡
ዘመን፡ ወሰን፡ የሌለው፡ ክብርና፡ ሥልጣን፡ ነበረው። በነገሡበት፡
አገር፡ ውስጥ፡ ከዛሬ፡ ዘመን፡ ዲክታተር፡ ይበልጥ፡ የልቦን፡ ይሠ

ራሱ የሚሰቱት፣ ቀጥር፣ ወሰን፣ የሰውም፣ ልቡ፣ ከፈቀደ፣ እንቅንም፣
ልጆቹንም፣ የልጅ፣ ልጆቹንም፣ ማግባት፣ ይችላል። እንደርሱ፣
ከግዳት፣ ካህናት፣ በበተቀር፣ የቀሩት፣ ሹማምንቲና፣ ሕዝቡ፣
ዘመዶቻቸውን፣ ያገቡ፣ ነበር።

ባንድ፣ ምክንያት፣ ወይም፣ ባደጋ፣ የንጉሡ፣ እጅ፣ ወይም፣ እግር፣
የተቆረጠ፣ እንደሆነ፣ ቤተ፣ ሰቡ፣ ሁሉ፣ ከርሱ፣ ተለይተው፣ ሙሉ፣
ሰውነት፣ ይዘው፣ ደስታ፣ እንዳያገኙ፣ እንደልማድ፣ ሆኖ፣ በውድም፣
በግድም፣ የሚቆረጡ፣ ነበሩ። ሲሞት፣ እብረው፣ የሚሞቱ፣ እሉ።
ሰሰዚህ፣ የንጉሥ፣ ሕይወትና፣ አካል፣ የሁሉም፣ የሕይወት፣ መወ
ረት፣ ስለሆነ፣ አካብረው፣ ተጠንቅቀው፣ ይጠብቁታል።

ያንደኛው፣ ነገድ፣ ንጉሥ፣ ወይም፣ ትልቅ፣ ሰው፣ የሞተ፣ እንደሆነ፣
በአባራ፣ ራሳቸውንና፣ ራታቸውን፣ እየፈተጉ፣ የሚያለቅሱ፣ እንጂ፣
ራሳቸውን፣ የማይገድሱ፣ እሉ። የነገዱ፣ ልማድ፣ ልዩ፣ ልዩ፣ ነው።
ከወንድ፣ ንጉሥ፣ የሴት፣ ንግሥት፣ መርጠው፣ በሴት፣ የሚገዙ፣ አሉ።
እነሱም፣ እንደ፣ ቢግሚይ፣ እንደ፣ አስማክ፣ ያሉት፣ ናቸው። በመርጫም፣
የኢትዮጵያ፣ ንግሥታት፣ የሚባሉ፣ በሕንደኬ፣ ሰም፣ የሚጠሩ፣
ብዙ፣ ሴቶች፣ እንደነበሩ፣ ከሥፍራው፣ ስንደርስ፣ እናንኛለን።

ባለፈው፣ በዝርዝሩ፣ እንደ፣ ሰማነው፣ እንዱ፣ ነገድ፣ በዝናን፣
ሌላው፣ በግማ፣ ሥጋ፣ ሌላው፣ በጥራጥሬ፣ እህል፣ አንዱ፣ በፍራፍ
ሬና፣ በዛፍ፣ ሥር፣ ምግብ፣ የሚኖሩ፣ አንዱ፣ በዛፍ፣ ላይ፣ አንዱ፣ በዋሻ፣
የሚቀመጥ፣ አንዳንዱ፣ ነገድ፣ ሰው፣ ሲሞትበት፣ እሥር፣ እዛፍ፣
ላይ፣ የሚያንጠለጥል፣ ሌላው፣ በመሬት፣ የሚቀብር፣ ወይም፣ እሚዳ፣
ላይ፣ ጥሉ፣ ድንጋይ፣ የሚቆልል፣ አንዱ፣ ወደ፣ ባሕር፣ የሚጨምር፣
እለ። ልብሉም፣ እንደደረጃቸው፣ ቅጠል፣ ቆዳ፣ ኬሻ፣ ልብስ፣ የሚ
ለብሉ፣ እሉ። የጥንት፣ የካም፣ ወይም፣ የኩሽ፣ ነገድ፣ በየሥፍራው፣
የሚኖርበት፣ ሕይወት፣ ዛሬም፣ ሲሆን፣ በእማራም፣ በትግሬም፣
ባላገር፣ ይልቁንም፣ በደቡብ፣ ኢትዮጵያ፣ በአሩሲ፣ በባሌና፣ በሌላ
ውም፣ በልዩ፣ ልዩ፣ በአፍሪካ፣ በአስያና፣ በአውብትራልያ፣ አህጉር፣
ከሚኖረው፣ ሕዝብ፣ ሕይወት፣ ምንም፣ ያህል፣ ልዩነት፣ ያለው፣ እይ
መስልም። ነገር፣ ግን፣ ሥልጣኔን፣ ከባሲሉንና፣ ከምሥራቅ፣ ይዘው፣
የመጡት፣ ወይም፣ ከግብፅ፣ ጋር፣ ግንኙነት፣ በግድረግ፣ ሥልጣኔን፣

የተካፈሉት፣ ወገኖች፣ ከሌላው፣ ነገድ፣ በቤትም፣ ሥራ፣ በመማሪ
ያም፣ በልብስም፣ በማናቸውም፣ የኑር፣ ደረጃ፣ ከፍ፣ ብለው፣
ይገኛሉ። መጻፊያ፣ ፈደልና፣ ንግግራቸውን፣ የሚቀርጹበት፣ የሰዋ
በው፣ መንገድ፣ ሁሉ፣ ነበራቸው።

ሃይማኖት።

የቀድሞ፣ ኢትዮጵያም፣ የሌላውም፣ እገር፣ ሕዝብ፣ ሁሉ፣ ስለ፣
ሃይማኖትና፣ ስለጋብቻ፣ ሕግ፣ ስለእልተሰጠው፣ ራሱ፣ በአስበውና፣
በፈቀደው፣ መንገድ፣ ይኖር፣ ነበር። በሥልጣኔ፣ ዝቅ፣ ያለው፣ በዛፍ፣
በተራራ፣ ያመልካል፣ የሠለጠነው፣ ወገን፣ እምላክ፣ መኖሩን፣ ያም
ንና፣ እምላኩን፣ በሰው፣ በፀሐይ፣ በጨረቃ፣ እየመሰለ፣ ከዚያም፣
በበሬም፣ በበግም፣ በእሞራም፣ . . . ሊያድር፣ ይችላል፣ በማለት፣
በነዚህ፣ እንስሶች፣ ምስሉንና፣ ሐውልቱን፣ በድንጋይም፣ በብረ
ትም፣ በብርም፣ በወርቅም፣ እየሠራ፣ ለእማልክቱ፣ ምስል፣ ቤተ፣
መቅደስ፣ እያነፅ፣ ሰቤተ፣ መቅደሱና፣ ለእማልክቱ፣ በየደረጃው፣
ካህናትና፣ ነቢያት፣ አበልና፣ ደረጃ፣ እየተወሰነ፣ የእምልኮ፣ ሥራ
ቸውን፣ ያከናውናሉ።

የጥንት፣ የኢትዮጵያውያን፣ እምልኮ፣ ከዚያውም፣ ከግብፅ፣ የሚ
ዋሰኑት፣ የናፓታና፣ የመርጫዎቹ፣ እምልኮአቸው፣ ከግብፅ፣ ይገና
ኛል። ሁለቱም፣ ወገኖች፣ በመዝገመሪያ፣ ካምን፣ የኖጎን፣ ልጅ፣
እንደእምላክ፣ ያመልኩት፣ ነበር፣ ይባላል። ነገር፣ ግን፣ በጣም፣
የታወቁት፣ እማልክት፣ እሞን፣ አሲሪስ፣ ኑም፣ ቶት፣ አሲስ፣ ሴት፣
ባቲ፣ ሐዖር፣ (ሐትሐር)፣ ሳራፓስ፣ ናቸው። በባይም፣ ራሱ፣ ፀሐ
ይም፣ ራሷ፣ እማልክት፣ ናቸው። የተራቀቁት፣ ደግሞ፣ በባይና፣
ፀሐይ፣ ሁለቱም፣ የእምላክ፣ ይኸውም፣ የእሞን፣ ሰጦታ፣ ስለሆኑ፣
ግማሽ፣ እማልክት፣ ናቸው፣ ሲል፣ ይገኛል። ከክርስቶስ፣ ልደት፣
በፊት፣ ከ፲፮ኛው፣ መቶ፣ ዓመት፣ ገምሮ፣ ከክርስትና፣ እስኪሸ
ረው፣ ድረስ፣ እሞን፣ ሁሉን፣ ደምሰሶ፣ ፀሐይም፣ ዋናውም፣ እም
ላክ፣ እሱ፣ ሆኖ፣ በታላቅ፣ ከብርና፣ ገናኖነት፣ በቴብ፣ በመርጫ፣
በናፓታ፣ ሲመለከቡት፣ ሲሰገድለት፣ ኖርዋል። የርሱንም፣ እምላክ

ነት፡ ከዚህ፡ ሰፋ፡ ባለ፡ እኳኋን፡ ወደ፡ ፊት፡ በናፓታው፡ በፒያን
ኪና፡ በታላቁ፡ ፈርዖን፡ በራምሲስ፡ ዘመን፡ ላይ፡ ጽፈንለታል።

በተረፈ፡ የአገር፡ ሕዝብ፡ በሙሉ፡ በኅብረት፡ የሚያከብረው፡
አንዱ፡ አውራጃ፡ ከሌላው፡ ይበልጥ፡ ሰግሉ፡ የሚወደውና፡ የሚያ
ከብረው፡ አንድ፡ አንድ፡ አምላክ፡ አለው፡ ከሁሉ፡ ከፍ፡ ያለችው፡
ፀሐይ፡ ግን፡ በአዋን፡ ስም፡ በመላው፡ ኢትዮጵያ፡ (መርዌ)፡ ተከ
ብራ፡ ይሰገድላት፡ ጸባር። ከኢትዮጵያ፡ ሰሜን፡ ከግብፅ፡ ደቡብ፡
ምሥራቅ፡ የሚገኙት፡ የብለሚ፡ (አገው፡?) ሰዎች፡ የሰው፡ ቀር
ባን፡ ለፀሐይ፡ ያቀርቡላት፡ ነበር፡ ይባላል። በዋሻ፡ ነዋሪ፡ በበረሃ፡
ተቀማጭ፡ የተባሉት፡ ሁሉ፡ በልዩ፡ ልዩ፡ ዓይነት፡ ፀሐይን፡ (አዋ
ንራ) ያመልከዋል፡ ነበር። የመርዌ፡ ነገሥታት፡ እንደቴብ፡ እንደመም
ፊስ፡ የግብፆች፡ ነገሥታት፡ የአዋንራ፡ (የፀሐይ)፡ ካህናት፡ ሲሆኑ፡
ሚስቶቻቸው፡ ደግሞ፡ የሙት፡ (የጨረቃ)፡ ካህንነት፡ ነበራቸው።

ጋብቻ።

በዚህ፡ ዘመን፡ ሕዝቡ፡ ሁሉ፡ የአራትና፡ የክርስትና፡ የቡድህ፡
ወይም፡ የአስላም፡ ሕግ፡ ስለሌለው፡ ነገሥታቱም፡ ሹማምንቱም፡
ሕዝቡም፡ ብዙ፡ ሚስት፡ ያገባሉ፡ ከባድና፡ ወገን፡ ካገቡ፡ በኋላ፡
ለባታቸው፡ የሞተ፡ እንደሆነ፡ እናታቸውን፡ እጎታቸውን፡ ልጃቸ
ውንም፡ ሊያገቡ፡ ይችላሉ። ባለፈው፡ አንድ፡ እነበብነው፡ በአንዳ
ንድ፡ ነገድ፡ ዘንድ፡ ሚስት፡ ልጅ፡ እናት፡ ከብት፡ ሁሉ፡ የጋራ፡
ነው፡ እንጂ፡ እገሊት፡ የእገሊ፡ ሚስት፡ ናት፡ ብሎ፡ መወሰን፡ አል
ነበረም። ይኸም፡ ለዛሬ፡ ጊዜ፡ አሠቃቂ፡ ሲመስለን፡ በዚያን፡ ጊዜ፡
የተሰመደ፡ በመሆኑ፡ ምንም፡ አይሰጋበትም፡ ነበር።

ዳውሎስ፡ እንደት፡ ያምናሉ፡ መምህር፡ የሌላቸው፡ ሐዋርያ፡
ያልተላከላቸው፡ እንዳለው፡ በዚህ፡ ዘመን፡ እንኳን፡ ሌላው፡ ሕዝብ፡
የአስራኤል፡ ወገኖች፡ እንኳን፡ ሙሴ፡ በደብረ፡ ሲና፡ አሠርቱ፡
ትእዛዛትን፡ ተቀብሎ፡ ሕጉን፡ በአስራኤሎች፡ ዘንድ፡ እስኪያጠ
ናው፡ ድረስ፡ ይኸ፡ ልማድ፡ ሳይደርስባቸው፡ አልቀረም፡ አባታ
ቸው፡ አብርሃም፡ ሚስቱ፡ ሣራ፡ ያባቱ፡ ልጅ፡ አጎቱ፡ ነበረች፡ ወን
ድሙ፡ ሉጥ፡ በሸመገሰ ጊዜ፡ ከሴት ልጆቹ፡ ጋር፡ ይተኛ፡ እንደነ

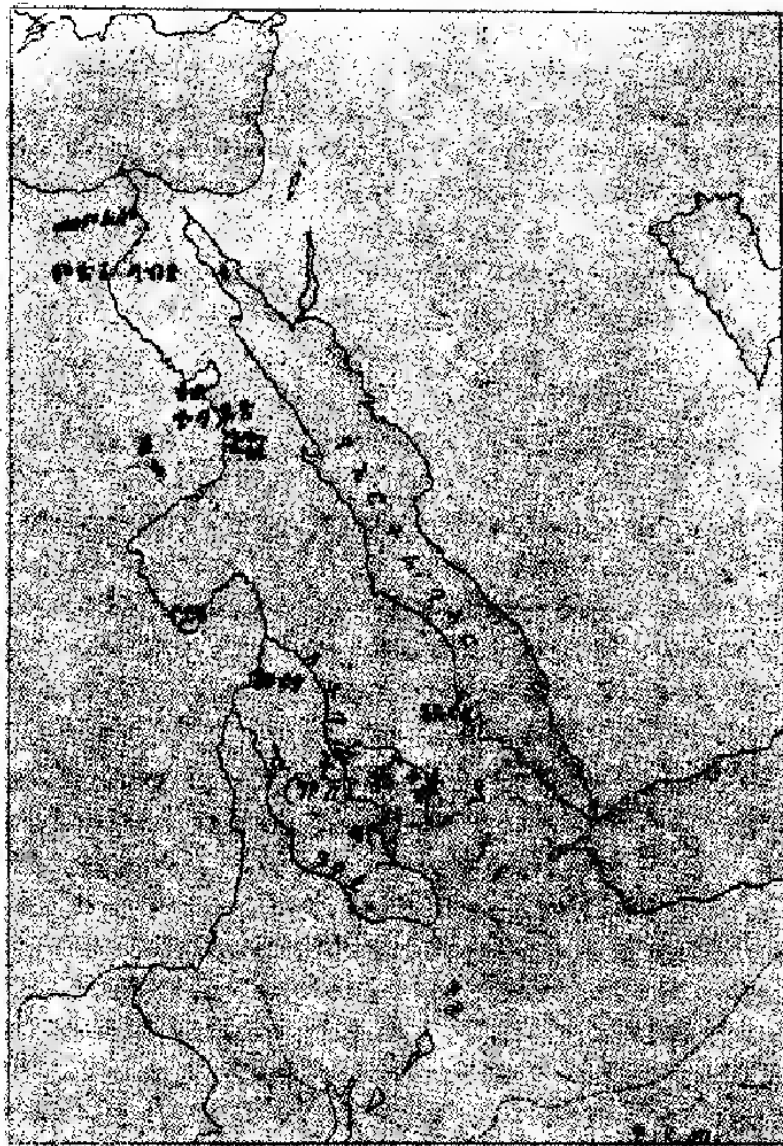
በር፡ መጽሐፍ ቅዱስ፡ ይናገራል። ከዚያ፡ ወዲህም፡ እስከ፡ ቅርብ፡
ጊዜ፡ ድረስ፡ ዘራችንን፡ ከሌላ፡ እንደባልቅም፡ በግላት፡ ከቤተሰባ
ቸው፡ ውጭ፡ የማይጋቡ፡ ነበሩ፡ በደቡብ፡ ኢትዮጵያ፡ በሚገኙ፡ ነገ
ዶቻችን፡ ውስጥ፡ እስካሁን፡ ድረስ፡ የወንድምን፡ ሚስት፡ ያል
ወለደችን፡ ያባትን፡ ሚስት፡ ግግባት፡ ስለነበረ፡ ይህ፡ ከርስትና፡
በሠላጠነበት፡ ዘመን፡ ሲደረግ፡ ያኛው፡ ከፆሺ፡ ዓመት፡ በፊት፡
ያለው፡ የጋብቻ፡ ዓይነት፡ እምብዛም፡ ሊያስገርመን፡ አይችልም።

ምዕራፍ ፩

ከግብፅና፡ ከኢትዮጵያ፡ በሥልጣኔ፡ ግን፡ ይቀድማል።

በዚህ፡ በያዝነው፡ በጽያኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡ ያለው፡ አንባቢ፡
ሁሉ፡ ከሁሉ፡ አስቀድሞ፡ ግብፅ፡ ትልቅ፡ መንግሥት፡ እንደነበረ፡
በ፲፰ኛው፡ ዲናስቲ፡ ውስጥ፡ የነገሡት፡ ነገሥታትም፡ ኢትዮጵያን፡
አስገብረው፡ አንደገዙና፡ አንዳሠሰጡ፡ ያምናል፡ በዚህ፡ መሠ
ረት፡ በየቋንቋው፡ የተጻፈው፡ መጽሐፍ፡ ብዙ፡ ነው፡ ኢትዮጵያ፡
ስንል፡ የነብያውን፡ ኢትዮጵያ፡ እንጂ፡ የእክሱሙን፡ አስመሆኑን፡
ላንባቢ፡ እናስገነዝባለን።

ነገር፡ ግን፡ የታሪክ፡ አባት፡ የሚባለው፡ ስሙ፡ ጥሩው፡ ሄሮ
ዱት፡ ወደ፡ ግብፅ፡ መጥቶ፡ ዓባይንም፡ ጉብኝቶ፡ በጻፈው፡ የታ
ሪክ፡ መጽሐፍ፡ እንደዚሁም፡ ዲዮዶር፡ የሚባለው፡ የሮማ፡ ጸሐፊ፡
ከግብፅ፡ በፊት፡ ሥልጣንና፡ ገናና፡ የነበረችው፡ ኢትዮጵያ፡ መሆኗን፡
አሷም፡ በመዝሙሪያ፡ ግብፅን፡ ወርራ፡ ቅኝ፡ አገር፡ አድርጋ፡ መያ
ዟን፡ ግብፅንም፡ ፲፰፡ የኢትዮጵያ፡ ነገሥታት፡ እንደገዟት፡ ራሷ፡
ኢትዮጵያ፡ ግን፡ በግንም፡ ተገዝታ፡ የግታውቅ፡ አገር፡ መሆኗን፡
ነገሥታቱም፡ ሕዝቡም፡ ሥልጣን፡ ደግ፡ እንግዳ፡ ተቀባይ፡ ሰላ
ማዊ፡ በመርነት፡ ጊዜ፡ ዝግና፡ ጉብዝ፡ መሆናቸውን፡ እያጋነኑ፡
ጽፈዋል። ኢትዮጵያም፡ በአገር፡ (ገሮማራፊ) አቀማመጧቸውን፡
(ላዕላይ) ግብፅ፡ ግን፡ ወደታች፡ (ታሕታይ) ስለሆነች፡ ዓባይም፡
ከላይ፡ ከኢትዮጵያ፡ ወደታች፡ ወደ፡ ግብፅ፡ እየፈሰሰ፡ እንደሚ

ጥንታዊት፡ ኢትዮጵያን፡ ግብፅን፡ ሚያሳይ፡ የካርታ፡ ሥልጸ፡ (ተ፡ ጸ፡ መ)

ያጠጣት፡ አፈርም፡ እያቀበለ፡ እንደሚመግባት፡ እንደዚሁ፡ እንደ፡
ውሃው፡ አወራረድ፡ ሥልጣኔን፡ ለግብፅ፡ መዝመሪያ፡ የሰጠች፡
ኢትዮጵያ፡ መሆንዋን፡ እንዚሁ፡ የታወቀት፡ የጥንት፡ ጸሐፊዎች፡
እነሱንም፡ የተከተሉት፡ ሁሉ፡ አስፋፋተው፡ ጽፈዋል ። በኋላ፡
ግን፡ ግብፅ፡ ደግሞ፡ ከኢትዮጵያ፡ ያገኘችውን፡ ሥልጣኔ፡ ይበልጥ፡
አስፋፍታ፡ እንደገና፡ የ፲፭ኛውና፡ የ፲፱ኛው፡ ዲናስቲ፡ ነገሥታት፡
ኢትዮጵያን፡ መልበው፡ እንደገዙ፡ ከዚያ፡ ወዲህ፡ ደግሞ፡ ኢትዮጵያውያኖች፡ አይላው፡ እንደገና፡ ግብፅን፡ ይዘው፡ የጽፏቸውን፡
ዲናስቲ፡ (ሥርወ፡ መንግሥት)፡ እንደመሠረቱና፡ እንደገዙ፡ ተጽፏል ።

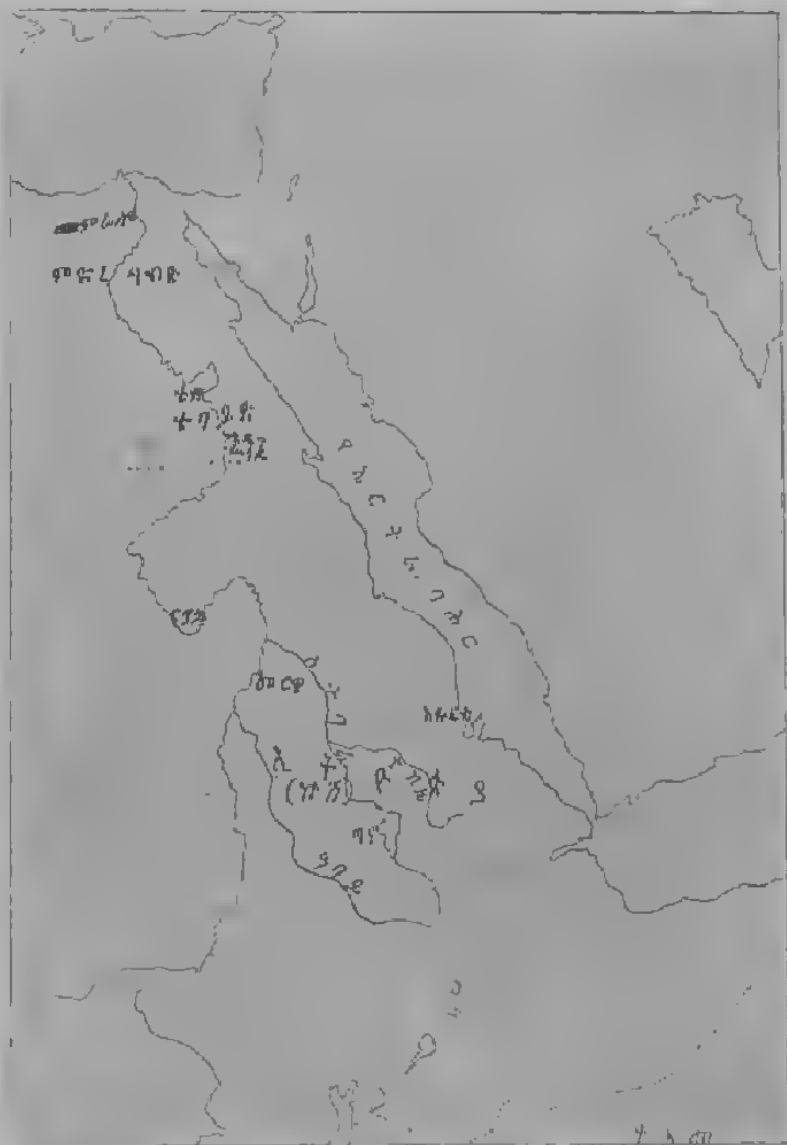
እንደ፡ አውነቱ፡ የሆነ፡ እንደሆነ፡ ግን፡ መና (መኒስ) የሚባለው፡
ግብፃዊ፡ የደቡብና፡ የሰሜን፡ አገሮች፡ ተብሎ፡ ተከፍሎ፡ የነበረ
ውን፡ በ፫ሺ፡ ፪፻፡ ዓመት፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ መሥርቶ፡
ከግጽጽው፡ በፊት፡ የሆነውን፡ እናውቅም፡ እንጂ፡ ከርሱ፡ ወዲህ፡
እስከ፡ ፶ኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡ ድረስ፡ በ፩ሺ፶፻፶፡ ዓመት፡ ላይ፡
ጊክሶሶች፡ መጥተው፡ ፩፡ መቶ፡ ዓመት፡ ከመግዛታቸውም፡ በቀር፡
የውጭ፡ ባዕድ፡ ግብፅን፡ ወርሮ፡ ገዝቶታል፡ የሚል፡ እስካሁን፡
አልተገኘም ። እስከ፡ ፶ኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡ ድረስ፡ ከጊክሶሶች፡
ጋር፡ ፳፮፡ ሥርወ፡ መንግሥት፡ ሲቀባበል፡ ሁሉም፡ የራሳቸው፡
ነው ።

በዚህ፡ ምክንያት፡ የዛሬ፡ ዘመን፡ ጸሐፊዎች፡ ይኸን፡ የመጨረሻውን፡ የርስ፡ በርስ፡ በየተራ፡ መግዛዛት፡ ሳይከፉ፡ ኢትዮጵያ፡
መዝመሪያ፡ ሥልጣን፡ ሆና፡ ግብፅን፡ መግዛቷን፡ እይቀበሉም ።
አስቀድሞ፡ ሥልጣን፡ የነበረና፡ እንዲያውም፡ ኢትዮጵያን፡ (የትብያውን፡)
በመጀመሪያ፡ አስገብሮ፡ ያሠላጠነ፡ ግብፅ፡ መሆኑን፡ በዛሬው፡ ዘመን፡
የተከተለው፡ በርክቷል ። ይኸንንም፡ ለማለት፡ ያደረሳቸው፡ አሁን፡
በመጨረሻው፡ ፩፡ እንድ፡ የፈረንግዊና፡ የእንግሊዝ፡ የጀርመንና፡
ያሜሪካ፡ መርማሪ፡ ሊቃውንት፡ በመምራስ፡ በቲብ፡ በናፓታ፡
በጥንታዊያን፡ ብተሞች፡ ያለውን፡ መሬት፡ እያበቆፈሩ፡ የሚያገኙትን፡
የነገሥታትና፡ የአማልክት፡ ሐውልት፡ የቤት፡ ዕቃና፡ መሣሪያ፡
በላዩ፡ ላይ፡ በዚያን፡ ዘመን፡ የተቀረጸ

ያጠጣት፡ እፈርም፡ እያቀበለ፡ እንደሚመጣባት፡ እንደዚሁ፡ እንደ፡
ውሃው፡ እወራረድ፡ ሥልጣኔን፡ ለግብፅ፡ መገጥመሪያ፡ የሰጠች፡
ኢትዮጵያ፡ መሆንዋን፡ እነዚሁ፡ የታወቁት፡ የጥንት፡ ጸሐፊዎች፡
እነሱንም፡ የተከተሉት፡ ሁሉ፡ አስፋፍተው፡ ጽፈዋል ። በኋላ፡
ግን፡ ግብፅ፡ ደግሞ፡ ከኢትዮጵያ፡ ያነሻችውን፡ ሥልጣኔ፡ ይበልጥ፡
አስፋፍታ፡ እንደገና፡ የ፲፰ኛውና፡ የ፲፱ኛው፡ ዲናስቲ፡ ነገሥታት፡
ኢትዮጵያን፡ መልሰው፡ እንደገዙ፡ ከዚያ፡ ወዲህ፡ ደግሞ፡ ኢትዮ-
ጵያውያኖች፡ አይለው፡ እንደገና፡ ግብፅን፡ ይዘው፡ የጽፏቸውን፡
ዲናስቲ፡ (ሥርወ፡ መንግሥት)፡ እንደመሠረቱና፡ እንደገዙ፡ ተጽ-
ፏል ።

እንደ፡ አውነቱ፡ የሆነ፡ እንደሆነ፡ ግን፡ መና (መኔስ) የሚባለው፡
ግብግፂ፡ የደቡብና፡ የሰሜን፡ አገሮች፡ ተብሎ፡ ተከፍሎ፡ የነበረ
ውን፡ በ፫፲፡ ፬፻፡ ዓመት፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ መሥርቶ፡
ከማቋቋሙ፡ በፊት፡ የሆነውን፡ አናውቅም፡ እንጂ፡ ከርሱ፡ ወዲህ፡
ኢስክ፡ ፯ኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡ ድረስ፡ በ፳፻፲፪፻፳፻፡ ዓመት፡ ላይ፡
ሂክሶሶች፡ መጥተው፡ ፩፡ መቶ፡ ዓመት፡ ከመግዛታቸውም፡ በቀር፡
የውጭ፡ ባዕድ፡ ግብፅን፡ ወርሮ፡ ገዝቶታል፡ የሚል፡ እስካሁን፡
አልተገኘም ። እስከ፡ ፯ኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡ ድረስ፡ ከሂክሶሶች፡
ጋር፡ ፳፱፡ ሥርወ፡ መንግሥት፡ ሲቀባበል፡ ሁሉም፡ የራሳቸው፡
ነው ።

በዚህ፡ ምክንያት፡ የዛሬ፡ ዘመን፡ ጸሐፊዎች፡ ይኸን፡ የመጨ-
ረሻውን፡ የርስ፡ በርስ፡ በየተራ፡ መግዛባት፡ ሳይከዱ፡ ኢትዮጵያ፡
መገጥመሪያ፡ ሥልጣኑን፡ ሆኖ፡ ግብፅን፡ መግዛቷን፡ እይቀበሉም ።
አስቀድሞ፡ ሥልጣኑን፡ የነበረና፡ እንዲያውም፡ ኢትዮጵያን፡ (የኑ-
ብያውን)፡ በመጀመሪያ፡ አስገብሮ፡ ያሠለጠነ፡ ግብፅ፡ መሆኑን፡
በዛሬው፡ ዘመን፡ የተከተለው፡ በርካቷል ። ይኸንንም፡ ለማለት፡
ያደረሳቸው፡ አሁን፡ በመጨረሻው፡ ፩፡ አንድ፡ የፈረንሳይና፡ የእ-
ንግሊዝ፡ የጀርመንና፡ የሜሪካ፡ መርማሪ፡ ሊቃውንት፡ በመም-
ራስ፡ በቱብ፡ በናፓታ፡ በጥንታዊያን፡ ከታወቁት፡ ያለውን፡ መሬት፡
እያስቆፈሩ፡ የሚያገኙትን፡ የነገሥታትና፡ የአማልክት፡ ሐውልት፡
የቤት፡ ዕቃና፡ መሣሪያ፡ በላዩ፡ ላይ፡ በዚያን፡ ዘመን፡ የተቀረጸ

ጥንታዊት፡ ኢትዮጵያንና፡ ግብፅን፡ ሚያሳይ፡ የካርታ፡ ሥዕል፡ (ተ፡ ጽ፡ መ)

ውን፡ ጽሑፍ፡ (ሂዩርግሊፍ)፡ የብራናውንም፡ ጭምር፡ እየተረጉሙ፡ ተረዳን፡ ባሉት፡ መሠረት፡ ነው። ከዚህም፡ ውስጥ፡ በትክክል፡ ስመለየትና፡ ለመናረድም፡ እየእስቸገረው፡ የዚህን፡ ጉዳይ፡ የተረኩበትን፡ ምዕራፋቸውን፡ በውልውል፡ የተውት፡ አሉ። ደግሞ፡ ምናልባት፡ ወደፊት፡ በናፓታና፡ በመርዌ፡ በናጋእ፡ በዋጂኤ፡ ሱፍራ፡ በእኩሱም፡ ዙሪያ፡ በዩሃ፡ በከስከሴ፡ በቆሃሂቶ፡ በደቅምሐፊ፡ በማታራ፡ በባረክናሃ፡ በድሆኖ፡ በደብረ፡ ዳሞ፡ በእዳሊስ፡ በዳሕላቅ፡ በሌላውም፡ ሁሉ፡ የኑብያና፡ የእኩሱም፡ ይዞታ፡ የሆነው፡ ታሪካዊ፡ ሥፍራ፡ ሁሉ፡ ያልተቆፈረው፡ እየተቆፈረ፡ የኢትዮጵያን፡ ቀደምትነት፡ የግብፅን፡ ተከታይነት፡ የሚያስረዳ፡ ሐውልትና፡ የጽሑፍ፡ ቅርጽ፡ የተገኘ፡ እንደሆነ፡ ጽሑፉ፡ ሁሉ፡ ሊለወጥ፡ እንባቢም፡ እሳቡን፡ ሊለወጥ፡ ይችላል። እስከዚያን፡ ግን፡ ከኑብያው፡ ኢትዮጵያ፡ በሥልጣኔ፡ ግብፅ፡ እንደሚቀድም፡ እያሰብን፡ የመጭውን፡ ጊዜ፡ ታሪክ፡ መጠባበቅ፡ ሳይቻል፡ አይቀርም።

አንዳንድ፡ ጸሐፊዎች፡ ከነዚያውም፡ ጀምስ፡ ብሩስ፡ የሚባለው፡ ወደኑብያና፡ ወደ፡ አበሻ፡ ጉዞ፡ በሚባለው፡ መጽሐፉ፡ ግብፅን፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ ከጳጢያስ፡ እስከ፡ ጳጢያስ፡ ዓመት፡ ድረስ፡ መቶ፡ ዓመት፡ ገዝተው፡ ያስገቡሩት፡ የሂክሶስ፡ ዘሮች፡ በኢትዮጵያ፡ ነገደ፡ የቅጣን፡ የተባሉት፡ ኖቸው፡ በማለት፡ ብዙ፡ ማስረጃ፡ ለማቅረብ፡ ደክሟል (፩)።

በዚህ፡ ዓይነት፡ ሂክሶስ፡ የሚባሉት፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ በዓረብ፡ አገር፡ በኩል፡ መጥተዋል፡ የምንላቸው፡ ለኢትዮጵያም፡ ከነገደ፡ ካም፡ በኋላ፡ እንደነገድ፡ እባት፡ የምናደርጋቸው፡ ነገደ፡ የቅጣን፡ እንደሆኑ፡ ግብፅ፡ ኢትዮጵያን፡ ከመግዛቷ፡ በፊት፡ ጳጢያስ—ጳጢያስ)፡ ዓመት፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ እስቀድሞ፡ ኢትዮጵያን፡ በነዚህ፡ በሂክሶስ፡ (ነገደ፡ የቅጣን)፡ ጊዜ፡ ግብፅን፡ ገዝታለች፡ ማለት፡ ነው። ምንም፡ እንኳን፡ ሞኙ፡ ኃይል፡ ሲያገኙ፡

ብልሐን፡ ደካማው፡ እንዳጋጣሚ፡ ኃይለኛውን፡ ለመግዛት፡ የሚችልበት፡ ጊዜ፡ ባይጠፋ፡ ግብፅን፡ በዚያን፡ ጊዜ፡ ኢትዮጵያ፡ ከገዛች፡ ከግብፅ፡ ይበልጥ፡ ኃይልና፡ ሥልጣኔ፡ ነበረት፡ ያስኛል። ሂክሶስ፡ የተባሉት፡ እንደ፡ ኢትዮጵያውያን፡ ተቆጥረው፡ ግብፅን፡ ገዙ፡ የተባለውን፡ ወደ፡ ማመን፡ ብንቀርብም፡ ሂክሶስ፡ ግብፅን፡ ከመውረራቸው፡ ጳጢያስ—ጳጢያስ፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡ በፊት፡ ባለው፡ ጊዜ፡ ሁሉ፡ ግብፆች፡ መውልጠናቸው፡ መግነናቸው፡ የታወቀ፡ ስለሆነ፡ በ፲፱ኛውና፡ ይልቁንም፡ በዚህ፡ በያዝነው፡ በ፲፱ኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡ ስለዚህ፡ ጉዳይ፡ የሚጻፈው፡ ሁሉ፡ አብዛኛው፡ ከኢትዮጵያ፡ በፊት፡ ግብፅ፡ ሥልጣን፡ ኃይለኛ፡ ሆኖ፡ መኖሯን፡ ወደ፡ ፊት፡ ታሪኩን፡ እንደምናገኘው፡ ከሂክሶስ፡ ተገኝነት፡ ከወጣች፡ በኋላ፡ ኢትዮጵያን፡ በመዝናመሪያ፡ መግዛቷን፡ በኋላ፡ ደግሞ፡ የናፓታዎቹ፡ ኢትዮጵያውያን፡ መልሰው፡ ግብፅን፡ መግዛታቸውን፡ ነው። ይኸንንም፡ ወደፊት፡ በሚገኘው፡ ታሪክ፡ ውስጥ፡ በዝርዝር፡ እናነባለን።

ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ የገቡት፡ ነገደ፡ የቅጣንም፡ ምንም፡ እንኳን፡ ከሂክሶስ፡ ጋር፡ የዘርኖ፡ የሥልጣኔ፡ እንድንት፡ ባያው፡ እነዚያ፡ ላዩን፡ በከነዓንና፡ በፍልስጥኤም፡ እድርገው፡ ወደ፡ ግብፅ፡ ሲገቡ፡ እነዚህ፡ ታቼን፡ ባሕረ፡ ኤርትራን፡ ተሻግረው፡ ወደ፡ ኢትዮጵያ፡ ግብተው፡ የካሙን፡ ዘር፡ እሸንፈው፡ ባለቤት፡ ሆነዋል። ግማሾቹ፡ በዛሬዬቱ፡ ኢትዮጵያ፡ ሰሜን፡ ሲመሠረቱ፡ የቀሩት፡ ወደ፡ ኑብያ፡ እያለፉ፡ ከኩሽና፡ ከካሙ፡ ዘር፡ ተደባልቀው፡ የቀድሞዬቱ፡ ኢትዮጵያ፡ የምትባለውን፡ የናፓታውንና፡ የመርዌውን፡ መንግሥታት፡ እቋቁመዋልና፡ እነዚህን፡ የታችኞቹን፡ የኖን፡ ነገደ፡ የቅጣንንና፡ ሂክሶስን፡ እንድ፡ ማድረግና፡ ማደባለቅ፡ የሚቻል፡ አይመስልም።

ስለዚህ፡ መደምደሚያውን፡ እላይ፡ እንዳልነው፡ ወደ፡ ፊት፡ እዲስ፡ ማስረጃ፡ እስኪገኝ፡ ድረስ፡ የዛሬው፡ ዘመን፡ መርማሪና፡ ጸሐፊ፡ እንደሚለው፡ የግብፅን፡ ቀደምትነት፡ የኢትዮጵያን፡ ተከታይነት፡ እንያዝና፡ ነገሩን፡ ከሥሩ፡ ለመረዳት፡ ቀጥሎ፡ ባለው፡ ምዕራፍ፡ ውስጥ፡ የግብፅን፡ አጭር፡ የጥንት፡ ታሪክ፡ እንብብን፡

(፩) JAMES BRUCE - VOYAGE... የኢስቲፈ፡ ትርጉም፡ ወደ፡ ፈረንሳይኛ፡ የሊዎ፡ ገጽ፡ ፻፱፱፡ — ፻፺፯፡

ይልቁንም፡ የጀርመኖቹ፡ ሊቃውንት፡ ዝቅ፡ እድርገው፡ የሺ፪፪፡ ብለው፡ የመደቡትን፡ መነሻ፡ እየአደረገ፡ መጻፍ፡ ስለጀመረ፡ እኛም፡ በዚሁ፡ መሠረት፡ ወደፊት፡ ያለውን፡ የግብፅን፡ ገናንነቱን፡ ባጭሩ፡ እንመልከት።

ሚኒስ፡ ከመንገሡ፡ በፊት፡ የግብፅ፡ ነገድና፡ ሕዝብ፡ ሲያብርም፡ ሲበተንም፡ ብዙ፡ ዘመን፡ ከቆየ፡ በኋላ፡ በመጨረሻ፡ ከሁለት፡ ላይ፡ ብቻ፡ ተከፍሎ፡ የሰሚንና፡ የደቡብ፡ ግዛት፡ ይባል፡ ዝምር። ለሚኖሩትም፡ አዚት፡ በምትባል፡ በሴት፡ አንቀጽ፡ በሚጠራ፡ እባብ፡ የደቡቦቹ፡ ነቅቤት፡ በሚባል፡ ጆፌ፡ አሞራ፡ ያመልኩ፡ ነበር። ሕዝቡንም፡ የሚያስተዳድሩት፡ የነዚሁ፡ አማልክት፡ ካህናት፡ ነበሩ። ሚኒስ፡ እነዚህ፡ ከሁለት፡ የተከፈሉትን፡ ወግቶ፡ አማት፡ ላይ፡ አንድ፡ አድርጎ፡ በበላያቸው፡ ነገሡ፡ ከርሱም፡ በኋላ፡ የርሱ፡ ዘር፡ እየተከታተለ፡ ሲገዛ፡ ቆይቶ፡ ካካው፡ (የወንዶች፡ ወንድ)፡ የሚባል፡ ከሚኒስ፡ ዘር፡ ዙፋኑን፡ ቀምቶ፡ ሁለተኛውን፡ ሥርወ፡ መንግሥት፡ (ዲናስቲ)፡ መሠረተ። በርሱ፡ ዘመን፡ ብዙ፡ ዓይነት፡ አምልኮ፡ ተፈጠረ፡ ከሁሉ፡ ይበልጥ፡ በሰው፡ አምሳል፡ የሚቀረጸው፡ ፕታህና፡ የርሱ፡ ማደሪያ፡ የሆነው፡ አፒስ፡ ወይም፡ ሐፒ፡ የሚባለው፡ ኮርማ፡ ነው።

የኮርማውም፡ አመራረጥ፡ እንደዚህ፡ ነው። ከበሬ፡ ጥጃዎች፡ ውስጥ፡ ከላይ፡ ከገርባው፡ ቀለሙ፡ ጥቁር፡ ሆኖ፡ የጆፌ፡ አሞራ፡ የሚመስል፡ የተጋደመበት፡ በግንባሩ፡ ባለ፡ ሦስት፡ ማዕዘን፡ የነጭ፡ ቦታ፡ ያለበት፡ ደረቱ፡ ላይ፡ የሩብ፡ ጨረቃ፡ የሚመስል፡ ነጭ፡ ፍንጣቂ፡ የጣለበት፡ በመላሱ፡ ላይ፡ ከታችኛው፡ ወገን፡ ጢንዚዝ፡ የሚመስል፡ መልክ፡ የተገኘበት፡ ሲወለድ፡ በካህናቱ፡ ምርመራና፡ ምርጫ፡ በዚህ፡ ዋናው፡ አምላክ፡ ፕታህ፡ አድርጎታል፡ ብለው፡ ይወስዱትና፡ ጥጃውን፡ ካህናቶቹ፡ አከባክበው፡ ያሳድጉታል። ቲንሽ፡ ከፍ፡ ብሎ፡ ወደ፡ ከኮርማነት፡ ሲደርስ፡ ለፀሐይ፡ የተቀደሰው፡ ውሃ፡ ወደሚባለው፡ ወስደው፡ ይነክሩታል፡ (ያጠምቁታል)።

ከዚህ፡ በኋላ፡ ማናቸውንም፡ የአምላክነት፡ ክብር፡ ሰጥተው፡ ይቀድሱትና፡ በቤተ፡ መቅደስ፡ አስቀምጠው፡ ይሰማዱለታል፡ በሕይወቱ፡ ሳለ፡ በበዓል፡ ቀን፡ ታላቅ፡ ከበሬታና፡ በዓል፡ እንደ

የአምን፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ የውጪው፡ መግቢያ፡ እምላኩ፡ ለመሥዋዕት፡ የሚወጽዝው፡ የበግ፡ ሙዚቃዎች፡ ግራ፡ ነቶ፡ ላይ፡ ይታያሉ። (የምዳራ)

ሚደረግለት፡ የሞተ፡ ለት፡ የግዝነ፡ የቀብሩ፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ በታላቅ፡ እከባበር፡ ይፈጸምና፡ እንደኞቹ፡ እማልከትና፡ ነገሥታት፡ ገጽ፡ ይቀበራል። በምትኩም፡ የርሱ፡ ዓይነት፡ እንደገና፡ ይመረጣል። እንደርሱ፡ ያለም፡ ለጊዜው፡ የጠሩ፡ እንደሆነ፡ እምላክ፡ ራቀን፡ ብለው፡ ያዝናሉ፤ ሰገኝም፡ እምላክ፡ ቀረቤን፡ ብለው፡ ይደሰታሉ።

የዚህ፡ የጥጃ፡ ወይም፡ የኮርማ፡ ምስል፡ በልዩ፡ ልዩ፡ ዓይነት፡ በደንጊያና፡ በብረት፡ በነሐስ፡ በብርና፡ በወርቅ፡ ይሠራና፡ በገርባው፡ ላይ፡ እንደግላስ፡ የሚመስል፡ የተጠለፈና፡ ያማረ፡ ጨርቅ፡ ይጋደምበታል፤ የፀሐይ፡ ምስል፡ ከብ፡ ነገርና፡ የእባብ፡ ምስል፡ በቀንድና፡ በቀንዳ፡ ማህል፡ ወደማኸራቱ፡ ላይ፡ ያስቀምጡበታል። በዚያም፡ ውስጥ፡ ከንፋን፡ የዘረጋ፡ ጢንዚዛ፡ ወይም፡ ከንፋን፡ እጥፎ፡ የተቀመጠ፡ ጀፌ፡ አሞራ፡ እየተደረገ፡ ይቀረጽና፡ በቤተ መቅደስ፡ ተቀምጦ፡ በየአገሩ፡ ይመለከብዋል።

እስራኤሎች፡ ከ፲፯ኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡ እስከ፡ ፲፫ኛው፡ መቶ፡ ዓመት፡ ድረስ፡ አራት፡ መቶ፡ ዓመት፡ ያህል፡ በግብፅ፡ አገር፡ በኖሩ፡ ጊዜ፡ ምንም፡ እንኳን፡ ያባቶቻቸው፡ የአብርሃምና፡ የይስሐቅ፡ የያዕቆብ፡ እምላክ፡ መኖሩን፡ ቢያውቁ፡ በጊዜ፡ ብዛት፡ በግብፆች፡ ልማድ፡ በዚህ፡ በኮርማ፡ እምልኮ፡ ተውጠው፡ እንደነበረ፡ የተረጋገጠ፡ ነው። በመጽሐፍ፡ ቅዱስ፡ በኦሪት፡ ዘጸአት፡ ላይ፡ እንደምናገኘው፡ እስራኤሎች፡ በልዩ፡ ልዩ፡ ታምራት፡ በሙሴና፡ በአርን፡ መሪነት፡ ከግብፅ፡ ወጥተው፡ ወደ፡ ከነዓን፡ በሚገዙበትና፡ ሲና፡ በረሃ፡ ላይ፡ በሠፈሩበት፡ ጊዜ፡ ሙሴ፡ ከነርሱ፡ ተለይቶ፡ ወደሲና፡ ተራራ፡ ወጥቶ፡ ቢዘገይ፡ አርንን፡ ይህ፡ ሙሴ፡ ወዴት፡ እንደሆነ፡ ሐድ፡ አናውቅምና፡ በፊታችን፡ የሚሔድ፡ እምላክ፡ ሥራልን፡ ብለው፡ እንዳስጨነቁት፡ እርሱም፡ ከሚስቶቻችሁና፡ ከየሴት፡ ልጆቻችሁ፡ ገሮ፡ ላይ፡ የሚገኘውን፡ ሎቲና፡ ጌጥ፡ ሲብስቡ፡ ብሎ፡ ያንን፡ በአሳት፡ እስቀልጦ፡ የጥጃ፡ ምስል፡ እንደሠራላቸውና፡ ያውና፡ ከግብፅ፡ አገር፡ ያወጣችሁ፡ እምላካችሁ፡ ብሎ፡ እንደሰጣቸው፡ እነሱም፡ ለተሠራው፡ የጥጃ፡ ምስል፡ እየሰጉዱ፡ ደስ፡ እንዳላቸው፡ በዚሁም፡ እግዚአብሔር፡ ተቆጥቶ፡ ሊያጠፋ

ለእምን፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ አገልጋዮች፡ ፅግንና፡ ሌላም፡ ዓይነት፡ ናራፍሬሲያዝ፡ (ሳከራህ)፡ ፕራምፖሲኒ።

የእዝመራ፡ በዓል፡ ለመሥዋዕት፡ ከተረበ፡ ከግጥ፡ በፊ፡ ጋር፡ በግራ፡ በኩል፡ ፈርዖኑ፡ በወርቅ፡ ማጭድ፡ የእሸት፡ ንዶ፡ ሲቆርጥ፡ ካህኑ፡ ወደ፡ ምሥዋዕት፡ ሲጥል፡ ይታያል። (ከሐጎቱ፡ መጽሐፍ።)

ቸው፡ ሲል፡ በሙሴ፡ ልመና፡ ይቅርታ፡ እንደተደረገላቸው፡ ከዚያ፡
ሙሴ፡ የእግዚአብሔር፡ ትእዛዛት፡ ያለበትን፡ ጽላት፡ ይዞ፡ ከሲና፡
ተራራ፡ በወረደ፡ ጊዜ፡ የጥጃውን፡ ጣዖት፡ (ስብኩ፡ ላሕሙን፡)
ዓይቶ፡ እንደተቆጣና፡ በያዘው፡ ጽላት፡ የጥጃውን፡ ምስል፡ እንደ፡
ሰበረው፡ ተጽፏል (፩) ። በክርስትና፡ ዘመን፡ ይኸንኑ፡ ጥጃ፡
(ስብኩ፡ ላሕም)፡ ፈላታዎስ፡ ሰማዕት፡ እንደገደለው፡ ይነገራል።

በተረፈ፡ በግብፅ፡ አገር፡ በዚያን፡ ዘመን፡ ያሉት፡ የቀሩት፡
አማልክት፡ (ጣዖታት)፡ ብዙ፡ ስለሆኑ፡ በዚህ፡ ምዕራፍ፡ ጽፈን፡
አንጨርሳቸውም። ባጭሩ፡ እንደግሪኮችና፡ እንደሮማውያን፡ ለአ
ማልክቶቻቸው፡ የሰውነት፡ መልክና፡ አርዓያ፡ እስኪሰጡ፡ ድረስ፡
ለአማልክቶቻቸው፡ ማኅደር፡ የሚያደርጉት፡ ወይም፡ አማልክቶ
ቻቸውን፡ የሚመስሉት፡ በእንስሳና፡ በዕፀዋት፡ ነበር።

ለምሳሌ፡ ይኸው፡ የዋናው፡ ከተማ፡ የመምሬስ፡ ቅዱስና፡
ጣባቂ፡ የዋናው፡ አምላክ፡ የፕታህ፡ ማኅደር፡ ወይም፡ ሕይወት፡
ተብሎ፡ በቦርማ፡ ሲመሰል፡

ሐጾር፡ (ሐትሆር)፡ በወርካ፡ ፩፡ አንድ፡ ጊዜ፡ በላም፡

ኔፌርቱም፡ በአበባ፤

ኔትህ፡ ሁለት፡ ቀስት፡ በተመሳቀለበት፡ ፯፻፲

ክሊኦም፡ በበግ፤

ሆሩስ፡ በአሞራ፤

ሴቤቅ፡ በአዞ፤

ቡባስቲስ፡ በድመት፤

ቡቶ፡ በእባብ፡ እየተመሰሉ፡ ይከበሩ፡ ነበር (፪)።

ወደፊት፡ የምናገኘው፡ የአሞን፡ አምልኮ፡ በዚህ፡ ጊዜ፡ ገና፡
አልገነነም፡ ነበር፤ ምናልባት፡ ባንድ፡ መንደር፡ ብቻ፡ ይከበር፡
ይሆናል። ስለዚህ፡ በዚህ፡ በአሁኑ፡ ጊዜ፡ ከነዚህ፡ ሁሉ፡ የበላይ፡
ፈጣሪ፡ አምላክ፡ አማልክት፡ የሚያደርጉት፡ ፕታህ፡ የሚባለውን
ብቻ፡ ነው። ለቀሩት፡ የእንስሳ፡ መልክ፡ ሲሰጡ፡ ለፕታህ፡ የሰው

(፩) ኦሪት፡ ዘጸአት፡ ም፡ ፳፩—፳፯፤

(፪) ተሰራዊ፡ መጽ. ገጽ፡ ፻፩።

ካንደቸው፡ ፒራሚድ፡ በቀኝ፡ በኩል፡ ገጹ፡ የሰው፡ በዘመን፡ ባለው፡ ፈርዖን፡
ገጽ፡ ሆኖ፡ እግሮቹን፡ ወደፊት፡ ዘርግቶ፡ የተኛ፡ የእንበሳ፡ ምስል፡ ያለበት፡
(በፈንክስ)።

ነት፡ አርዓያ፡ ይሰጡታል። ምስሉ፡ ሲሳል፡ በሰው፡ አምሳል፡ ሆኖ፡ በራሱ፡ ላይ፡ የዘለዓለማዊነት፡ ምልክት፡ የሆነውን፡ የጢንዚዛን፡ ምስል፡ ደፍቶ፡ የጨለማ፡ ምልክት፡ የሆነችውን፡ አዞ፡ ሲያባርር፡ ይታያል። ስሙና፡ መልኩ፡ እንደግብሩ፡ ብዛት፡ ይለዋወጣል።

ይኸን፡ ማስታወሻችን፡ ባንድ፡ ወገን፡ እነዚህ፡ የጥንት፡ የግብፅ፡ አማልክት፡ ዛሬ፡ ባገራችን፡ ባንዳንድ፡ ባላገሮች፡ ዘንድ፡ የሚደረገውን፡ አስብን፡ ለማመዛዘን፡ እንደምንችል፡ በሌላው፡ ወገን፡ የግብፁን፡ ታሪክ፡ ከነገሥታቱ፡ ታሪክ፡ ጋር፡ የያዘው፡ የአማልክቱ፡ ታሪክ፡ ስለሆነ፤ ስለቀድሞ፡ የግብፃውያን፡ አምልኮ፡ ለአንባቢ፡ አሳብ፡ ለመስጠት፡ ያህል፡ ነውና፡ አሁን፡ ወደታሪኩ፡ እንመለስ።

ከሁለተኛው፡ ሥርወ፡ መንግሥት፡ (ዲናስቲ)፡ በኋላ፡ እስከ አስረኛው፡ ዲናስቲ፡ ድረስ፡ (፪፻፪፻፹—፪፻፶፭፡ ዓመት)፡ ብዙ፡ ነገሥታት፡ ሲያልፉ፡ የውስጥ፡ አስተዳደራቸውን፡ ከማደራጀት፡ ጥበባቸውን፡ ከማስፋፋት፡ በቀር፡ ግዛት፡ ለማስፋፋት፡ ገና፡ አልተቀላቀሉም፤ ትንሽ፡ በምሥራቅ፡ በኩል፡ እስከ፡ ሲና፡ ተራራ፡ ድረስ፡ ሔደው፡ አስገብረዋል።

ባገር፡ ውስጥ፡ የሠሩት፡ የጥበብና፡ የሕንፃ፡ ሥራግን፡ ብዙ፡ ነው። ከዚያውም፡ እንደዋና፡ ሆኖ፡ የሚቆጠረው፡ እስከ፡ ዛሬ፡ ተመልካችን፡ ሁሉ፡ የሚያስደንቀው፡ የፒራሚድ፡ ሥራ፡ ነው። አብዛኛውንም፡ የሠሩት፡ ያራተኛው፡ ዲናስቲ፡ ነገሥታት፡ ናቸው። በተለይ፡ በግብፆች፡ ኩው፡ ((KHOUWOU) በግሪኮች፡ ክሄኦፕስ፡ (CHEOPS) የሚባለው፡ ለመቃብሩ፡ ያሠራው፡ ከሁሉ፡ የበለጠ፡ ይደነቃል። የቀሩትም፡ ፒራሚዶች፡ በያለበት፡ ያሉት፡ ለየቤቱ፡ ለቦታቸው፡ ያሠሩት፡ ይገኛል። በጊዜህ፡ የሚገኘው፡ ከሁሉ፡ ትልቅ፡ የሆነው፡ የክሄኦፕስ፡ ፒራሚድ፡ ፪፡ ሚሊዮን፡ ፪፻፯፡ ደንጊያ፡ በሰው፡ ትከሻ፡ እየተጋዘ፡ ቁመቱ፡ ከመሠረቱ፡ በላይ፡ ፪፻፵፮፡ ሜትር፡ የሚሆነው፡ ፒራሚድ፡ በሰው፡ ከንድ፡ ተሠራ። እንደዚህ፡ ሆኖ፡ ተሠርቶ፡ ዛሬ፡ ለተመልካቾችና፡ ለሰሚው፡ ሲያስደንቅ፡ ሠራተኞች፡ በዚህ፡ ሥራ፡ ያንጊዜ፡ የደረሰባቸው፡ ሥቃይ፡ ለሕሊና፡ አያስደስትም። አሠራውንም፡ ንጉሥ፡ በማስደነቅ፡ ፈንታ፡ ለምኞቱና፡ ለግል፡ ክብሩ፡ ሲል፡ የፈጸመውን፡ ጭካኔውን፡ ያሳስ

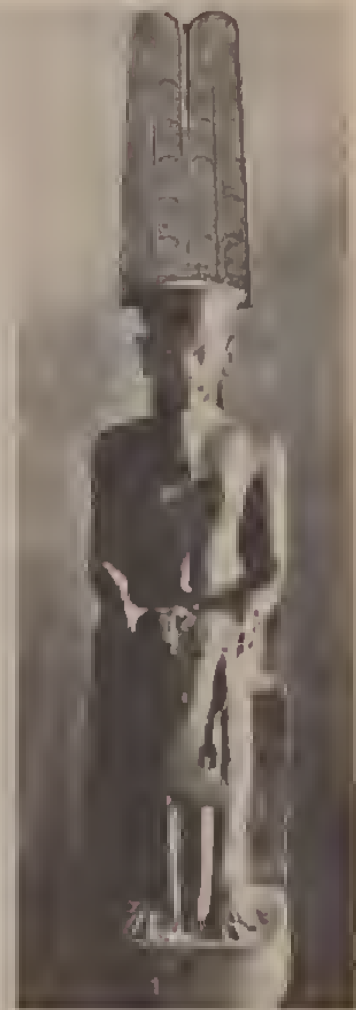
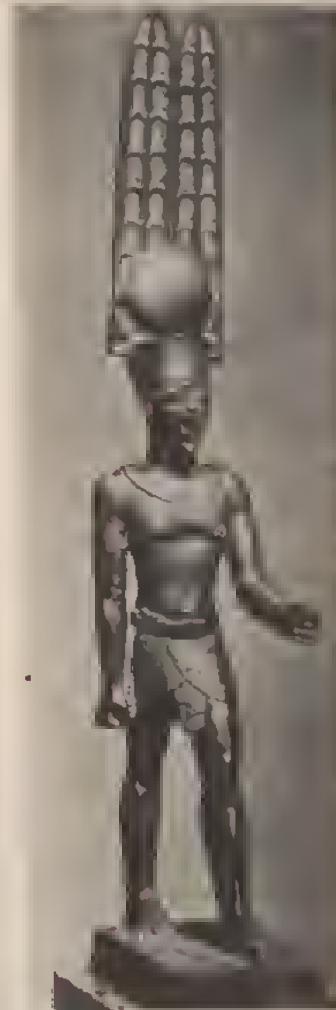
የአራተኛው፡ ዲናስቲ፡ ነገሥታት፡ እነሹዋፕስ፡ እነሹፍሬን፡ ያሠሩት፡ ባጊዚህ፡ የሚገኙት፡ ፒራሚዶች። (ጋስቶን፡ ፓፒሉ፡)

ባል ። የሆነ ፣ ሆኖ ፣ ይህ ፣ በመዝናኛ ፣ ላይ ፣ ሲሠራ ፣ ፪፻፵፮ ፣
ሚትር ፣ ቁመት ፣ የነበረው ፣ ባሁን ፣ ሁኔታው ፣ ሲታይ ፣ ፪፻፵፰ ፣
ሚትር ፣ ነው ፣ (፩) ። ፓል ፣ ፒዩሬ ፣ (PAUL PIERRET) ፣ ያዘጋ
ጀውን ፣ የአርኬዮሎጂ ፣ ዲክሲዮኔር ፣ (መዝገበ ፣ ቃላት) ፪፻፷፫ ፣
ገጽ ፣ ተመልከት ።

ይኸን ፣ ፒራሚድ ፣ ቀጥራቸው ፣ እስከ ፣ መቶ ፣ ሺህ ፣ የሚደርሱ ፣
ባሮችና ፣ ባላገሮች ፣ ሸሽተው ፣ እንደያመልጡ ፣ አንገታቸውን ፣
በገመድና ፣ በሰንሰለት ፣ እርስ ፣ በርስ ፣ አቀጣጥለው ፣ እያሰሩ ፣ ራቁ
ታቸውን ፣ አድርገው ፣ ከኋላ ፣ ዝርዝራቸውን ፣ አሠራ ፣ ወታደርና ፣
የወታደር ፣ ሹም ፣ እየገረፉቸው ፣ ከሩቅ ፣ ሥፍራ ፣ ድንጋይ ፣ እያጋዙ ፣
ይሠሩ ፣ ነበር ። ሁለት ፣ ሰው ፣ በእንጨት ፣ ላይ ፣ ላንድ ፣ ጊዜ ፣ ሊሸ
ከም ፣ የሚገባው ፣ አንድ ፣ ሚትር ፣ ኩብ ፣ ድንጋይ ፣ ነው ። ከንጉሡ ፣
ዝምጅ ፣ ሹማምንቶች ፣ ሁሉ ፣ ከነወታደሮቻቸው ፣ ጨካኞችና ፣
እብራተኞች ፣ ስለነበሩ ፣ የሥራውን ፣ መፋጠንና ፣ መድረስ ፣ ብቻ ፣
በመመልከት ፣ ላቡንና ፣ ደሙን ፣ እያንጠፈጠፈ ፣ በሚሠራው ፣
ሕዝብ ፣ ላይ ፣ በጭካኔ ፣ ላይ ፣ ጭካኔ ፣ እየጨመሩ ፣ ከመግረፍ ፣ በቀር ፣
ቢጮህ ፣ ቢያለቅስ ፣ አዝነው ፣ እረፍት ፣ አይሰጡትም ፣ ነበር ፣ ይባላል ። ይህ ፣
ከሁሉ ፣ የሚረዝመው ፣ የጊዜህ ፣ ፒራሚድ ፣ በዚህ ፣
ዓይነት ፣ እየተሠራ ፣ ሥራው ፣ በ፩ ፣ ዓመት ፣ እንደ ፣ ሌሎቹም ፣
አርባ ፣ ዓመት ፣ ፈጅቶ ፣ ተፈጸመ ፣ ይባላል ።

የዚህም ፣ የፒራሚድ ፣ አገልግሎት ፣ ነገሥታቱ ፣ ለክብራቸውና ፣
ለገናንነታቸው ፣ ብቻ ፣ ሳይሆን ፣ እንደዘያን ፣ ጊዜ ፣ አሳባቸውና ፣
እምነታቸው ፣ ሞተው ፣ ነፍሳቸው ፣ ከወጣች ፣ በኋላ ፣ ተመልሳ ፣
በአካላቸው ፣ ላይ ፣ ገብታ ፣ እንደገና ፣ ሕይወት ፣ ባገኙ ፣ ጊዜ ፣ እነ
ሱም ፣ አማልክቶቻቸውም ፣ እንዲቀመጡበት ፣ ሲሆን ፣ በጠቅላላ ፣
ውና ፣ በዛሬው ፣ አነጋገር ፣ ግን ፣ ፒራሚዱ ፣ የነገሥታቱ ፣ መቃብር ፣
ቤት ፣ ማለት ፣ ነው ። ወይም ፣ ፒራሚድ ፣ ዛሬ ፣ የነገሥታቱ ፣ መቃ

(፩) PIERRET (PAUL) - DICTIONNAIRE ARCHEOLOGIQUE ፶፫ ፣ ፪፻፷፫ ፣
C.W. CERAM - DIEUX, TOMBEAUX et SAVANTS ም ፣ ፩ ፣ ገጽ ፣
፪፻፵፮ ፣ - ፪፻፵፱ ።

ፀሐዩ ፣ አሞን ፣ ፀሐይነቱን ፣ ለማበረዳት ፣ ከዘውዱ ፣ ፈሳ ፣ ከገንባሩ ፣ በላይ ፣ ከብ
ነገር ፣ የፀሐይ ፣ ምልክት ፣ አድርጓል ። (ሉቫር)

አሞን ፣ ቅትአንከአሙን ፣ የሚባለውን ፣ ፈርዖን ፣ ታትፎ ፣ ይታያል ። የፈርዖኑ ፣
ሐውልት ፣ ከደረቱ ፣ በላይ ፣ ተሰብሯል ። (ሉቫር)

ብር ፡ ቤት ፡ ሳይሆን ፡ በዚያች ፡ ዘመን ፡ እምነታቸው ፡ ግን ፡ እላይ ፡ እንዳመለከትነው ፡ ከሞቱ ፡ በኋላ ፡ ትንሣኤ ፡ አድርገው ፡ የሚቀመጡበት ፡ መኖሪያ ፡ ቤት ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ፈርዖኖቹ ፡ ለዚህ ለጀኛው ፡ ጊዜ ፡ ሕይወት ፡ አጥብቀው ፡ ስለሚያስቡ ፡ በመጀመሪያው ፡ ሕይወታቸው ፡ ጊዜ ፡ መኖሪያቸውን ፡ ማዘጋጀት ፡ ይወዱ ፡ ነበር ። የዚህንም ፡ የሁለተኛውን ፡ ኑሮ ፡ ታሪክ ፡ እንደግንዘት ፡ በሬሳ ፡ ፊት ፡ ካህናቱ ፡ የሚደግሙት ፡ የምውታን ፡ መጻሕፍት ፡ ወይም ፡ የቀብር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ በሚባለው ፡ መጽሐፋቸው ፡ ላይ ፡ ዘርዘረውት ፡ ይገኛል ።

ከአንደኛው ፡ እስክ ፡ አሥረኛው ፡ ዲናስቲ ፡ ድረስ ፡ ያሉት ፡ ነገሥታት ፡ ዋና ፡ መቀመጫ ፡ ከተማቸው ፡ መምሬስ ፡ (በታችኛው ፡ ግብፅ) ፡ አምላካቸውም ፡ ፐታህ ፡ የሚባለው ፡ ነበር ። አሁን ፡ ግን ፡ ከአሥራ ፡ አንደኛው ፡ ዲናስቲ ፡ ጀምሮ ፡ ይልቁንም ፡ ከአሥራ ፡ ሦስተኛው ፡ ዲናስቲ ፡ ወዲህ ፡ የመምሬስ ፡ የከተማው ፡ ገናንነት ፡ ወደ ፡ ደቡብ ፡ (ላዕላይ ፡ ግብፅ) ፡ ወደ ፡ ቴብ ፡ የፐታህ ፡ የአምላክነት ፡ ገናንነትም ፡ ወደ ፡ አሞን ፡ እያደር ፡ ዞረ ።

አሞን ፡ በፊት ፡ እንደአልነው ፡ እስከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ድረስ ፡ ያንድ ፡ መንደር ፡ አምላክ ፡ ብቻ ፡ ነበር ። አሁን ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡ ነገሥታት ፡ በላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ በቴብ ፡ ዋና ፡ ከተማቸውን ፡ አድርገው ፡ በሥልጣኔ ፡ በጥበብ ፡ በግዛት ፡ ከፍ ፡ እያሉ ፡ ሲሒዱ ፡ የአሞን ፡ አምልኮ ፡ በዚያው ፡ መጠን ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ የነገሥታቱና ፡ የከተማቸው ፡ የቴብ ፡ ወዳጅና ፡ ጠባቂ ፡ የሰማይና ፡ የምድር ፡ ፈጣሪ ፡ ዘለዓለማዊ ፡ የሆነ ፡ አንድ ፡ አምላክ ፡ ብለው ፡ ያምኑበት ፡ ነበር ። በቴብ ፡ በተለይ ፡ በካርናት ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ የተሠራላት ፡ የቤተ ፡ መቅደስ ፡ የሕንፃው ፡ ፍራሽ ፡ ዛሬ ፡ ተመልካችን ፡ ሁሉ ፡ እስደንቋል ። ካርናት ፡ ማለት ፡ የአሞን ፡ መቀመጫ ፡ (መንበረ ፡ አሞን) ፡ ማለት ፡ ነው ። ይህን ፡ እስደናቂ ፡ መቅደስ ፡ ያሠሩት ፡ እነሱት ፡ ሾኛ ፡ እነአሚኖሬስ ፡ ቮኛ ፡ ናቸው ። በያለበት ፡ አዳራሹ ፡ ብዙ ፡ ነው ፡ የዋነኛው ፡ እዳራሽ ፡ ጉኑና ፡ ቁመቱ ፡ 102 X 51 ፡ ሜትር ፡ ሆኖ ፡ በውስጡ ፡ ፻፴፱ ፡ ዓምዶች ፡ ነበሩበት ፡ የተሠራበት ፡ ጊዜ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በ፲፱ኛውና ፡ በ፲፫ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ መካከል ፡ ነው ።

እንደ እውቀት በ1922 ዓ. ም. ሉርድ ካርናቮንና ካርተር በቁፋሮ ያገኙት ከታላላቅ ፈርዖኖች ያንዱ የቱትአንክ እመን ሥፊል ።

የአሞን ፡ ምስሉ ፡ እንደ ፡ ፕታህ ፡ በሰው ፡ አምሳል ፡ ነው ።
 ሲሠራ ፡ በራሱ ፡ ላይ ፡ የአንድ ፡ ገዢ ፡ የሚመስል ፡ አሞራ ፡ የጭራ ፡
 ላባው ፡ በዘውዱ ፡ ላይ ፡ ተሠርቶ ፡ እንደደፋ ፡ በቀኝ ፡ እጁ ፡ ጫፉ ፡
 የውሻ ፡ ጭንቅላት ፡ የሚመስል ፡ ያለበት ፡ በትረ ፡ መንግሥት ፡
 ጨብጦ ፡ በግራ ፡ እጁ ፡ መስቀል ፡ የሚመስል ፡ ያለበት ፡ የሕይወ
 ትን ፡ ምልክት ፡ ይዞ ፡ በዙፋኑ ፡ እንደተቀመጠ ፡ ወይም ፡ ቆሞ ፡ አለ
 ዚያም ፡ ሲራመድ ፡ ይሳላል ። ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ ነገሥታትና ፡
 ካህናት ፡ ወይንና ፡ ዕግን ፡ ሲያቀርቡለትና ፡ ሲቀበል ፡ የአሕዛብና ፡
 የአረመኔ ፡ ሕዝብ ፡ ምልክቶች ፡ የሆኑትን ፡ ይ፡ ቀስት ፡ በእግሩ ፡
 ሲገፋ ፡ ይታያል ።

አሞን ፡ የሰሙ ፡ ትርጓሜ ፡ ሥውሩ ፡ ወይም ፡ ምሥጢራዊው ፡
 ማለት ፡ ነው ። «ራ» ፡ ማለት ፡ በግብዎች ፡ ፀሐይ ፡ ማለት ፡ ስለሆነ ፡
 አሞን ፡ ራ ፡ እየተባለ ፡ ሲጠራ ፡ አምላክ ፡ በፀሐይ ፡ መልክ ፡ ተገ
 ለጠ ፡ ይባላልና ፡ በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ከአሞን ፡ ምስል ፡ ጋር ፡ የፀሐይ ፡
 ሥዕል ፡ አይጠፋም ።

ፕታህ ፡ የታሕታይ ፡ ግብፅ ፡ (የመምሬስ) ፡ አሞን ፡ የላዕላይ ፡
 ግብፅ ፡ (የቴብ) ፡ አማልክት ፡ ሆነው ፡ ሁለቱም ፡ በሰው ፡ አምሳል ፡
 ሲሳሉ ፡ በሥራና ፡ በተግባር ፡ በቅድሚያ ፡ ይለያያሉ ። ፕታህ ፡ ለአ
 ሞን ፡ እንደ ፡ አባቱ ፡ ባይሆንም ፡ የአሞን ፡ ዘር ፡ የወረደው ፡ ከፕ
 ታህ ፡ ነውና ፡ በሥራም ፡ የርሱ ፡ ተከታይ ፡ ነው ። ፕታህ ፡ ከዓለም ፡
 ፍጥረት ፡ በፊት ፡ እንደ ፡ ነበረና ፡ ዓለምን ፡ እንደ ፡ ፈጠረ ፡ ይኸ
 ውም ፡ በነርሱ ፡ አነጋገር ፡ ፕታህ ፡ ከዋክብትንና ፡ ጨረቃን ፡ ለዓ
 ለም ፡ ሕይወት ፡ የምትሰጠውን ፡ ፀሐይን ፡ ዕንቁላልነታቸውን ፡ ብረ
 ጠረ ፡ በኋላ ፡ አሞን ፡ ከርሱ ፡ ወርሶ ፡ እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ወደሙሉ ፡ ፍጡ
 ርነት ፡ ደርሰው ፡ መሬት ፡ ፍሬዋን ፡ እንድትሰጥና ፡ ሁሉም ፡ በየበ
 ኩሉ ፡ ተግባሩን ፡ እንዲፈጽም ፡ አደረገ ፡ ይሉታል ። እንደ ፡ ግብሩ ፡
 ልዩነት ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የበግ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የአሞራ ፡ መልክ ፡
 እየተጨመረ ፡ ይሳላል ። የፖል ፡ ፒፍሬን ፡ ዲክሲዮኒር ፡ ከ፴፭ ፡
 እስከ ፡ ፴፮ ፡ ገጽ ፡ ድረስ ፡ ተመልከት (፩) ።

በካርናክ ፡ የነበረው ፡ የአሞን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ በውስጡ ፡ የሚታዩት ፡ ዓምዶች ፡
 (ሻምዶር ስ)

ነገር ፡ ገን ፡ የዚህ ፡ የአሞን ፡ እምልኮ ፡ የገነነው ፡ ገና ፡ ወደ
ፊት ፡ እንደምንመለከተው ፡ በባፅላይ ፡ ግብፅና ፡ በናፓታ ፡ ኢትዮጵ
ያውያን ፡ ዘንድ ፡ ነው ፡ አሁን ፡ ገን ፡ ገና ፡ በታሐታይ ፡ ግብፅ ፡
ሌሎች ፡ ጭርግሪዎች ፡ መኖራቸውን ፡ ሳንዘነጋ ፡ ያው ፡ የተለመ
ደው ፡ በበው ፡ እምባል ፡ የሚባለው ፡ ፕታህና ፡ የርሱ ፡ ማደሪያ ፡
ሐፒ ፡ ናቸው ፡ ደግሞ ፡ ሂክሶሎች ፡ ሲገቡ ፡ የራሳቸውን ፡ የምሥራቅ ፡
እምልኮ ፡ ሱትኩ (SOUTKOU) የሚባለውን ፡ ይዘው ፡ ገብተው ፡
እንደነበረ ፡ ተጥሎ ፡ እከናቶን ፡ የሚባል ፡ ፈርዖን/አቶን ፡ ወይም ፡
አዶን ፡ (አዶናይ ?) ፡ የሚባል ፡ የፊንቂዎችን ፡ እውነተኛ ፡ ፀሐይ ፡
እምባክ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ አስገብቶ ፡ እነዚህን ፡ ሊሽር ፡ ሞክር ፡ ሳይሳ
ካለት ፡ እንጽቀረና ፡ የአሞን ፡ ገናንነት ፡ ከ፲፭ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡
ከክርስቶስ ፡ እደት ፡ በፊት ፡ ጀምሮ ፡ እንደቀጠለ ፡ እንመለከታለን።

በአሥራ ፡ ሁለተኛው ፡ ዲናስቲ ፡ ውስጥ ፡ ሳኑበሪት ፡ (እንደ
ገሪቶች ፡ አጠራር ፡ ሲባልትሪስ) ፡ የሚባሉት ፡ በየተራ ፡ በነገሡበት ፡
ጊዜ ፡ መካከል ፡ (ከ፪፻ ፡ እስከ ፡ ፩፻፷፻) ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት
በረኃብ ፡ ምክንያት ፡ አብርሃምና ፡ ሚስቱ ፡ ግራ ፡ ከኡር ፡ ወደ ፡ ከነ
ዓን ፡ ሄደው ፡ ሲኖሩ ፡ በጳላ ፡ ከከነዓን ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ የወጡት ፡
በዚህ ፡ ዘመን ፡ ሳይ ፡ ነው ። ዘፍጥረት ፡ ምዕራፍ ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ፩ ፡
እስከ ፡ ፩ ።

በአሥራ ሁለተኛው ዲናስቲ፣ ያሉት፣ ነገሥታት፣ ባገር፣
ውስጥ፣ ልዩ ልዩ ሐውልት፣ የቤተ መቅደስ፣ የመንገድ፣ የውሃ፣
የቦይ፣ ሥራ፣ ሲያከናውኑ፣ በዚህ፣ ጊዜ፣ መካከል፣ በምዕራብ፣
የሊቢያን፣ በምሥራቅ፣ የሲናን፣ አገር፣ እየወጡ፣ እስገብሩ ወደ፣
ደቡብም፣ እየገቡ፣ እስክናብያ፣ ሰሜን፣ ደረሱ፣ እነዚህ፣ ያሥራ፣
ዋስተኛው ዲናስቲ፣ (ሥርወ መንግሥት)፣ ነገሥታት፣ በዚህ፣
ጭን፣ (ከጀጂ፣ እስክ፣ ጀጂጀጀ)፣ ዓመት፣ ከክርስቶስ ልደት፣
በፊት፣ መናገሻ፣ ከተማ፣ ያደረጉትን፣ ቴብን፣ በውበጡ፣ የነገሥ
ታት፣ የጣዖታት፣ የሊቃነ፣ ካህናት፣ ሐውልት፣ ቤተ መንግሥ
ትና፣ ቤተ መቅደስ፣ እያውሩ፣ አደመቁት፣ ፈርዖኖቹ፣ በቀረው፣
ዓለም፣ ፊት፣ የገነኑ፣ አገራቸው፣ ግብፅና፣ ከተሞቻቸው፣ ምሥራ
ብና፣ ቴብ፣ የሥልጣኑ፣ ምንጭ፣ ሆኑ።

ነገር፡ ግን፡ ግብፆች፡ እንደዚህ፡ በገነኑበትና፡ ግራና፡ ቀኝ፡
ገዛታቸውን፡ ባስፋፉበት፡ ጊዜ፡ ሳይታሰብ፡ ከምሥራቅ፡ የፈለሱ፡
ሂክስስ፡ የግዢባሉ፡ ዘሮች፡ ፩አ፻፶፭፡ ዓመት፡ ከክርስቶስ፡ ልደት፡
ዐረቅ፡ መጥተው፡ የግብፆችን፡ ነገሥታት፡ ገልብጠው፡ ነገሡ፡ እን
ሱም፡ የታሪክ፡ ሁሉ፡ መጽሐፍ፡ ርኢረዋች፡ ወይም፡ ዘገኛች፡ ነገ
ሥታት። ይሉዋቸዋል።

ምክንያቱም፡ የሂክሶስ፡ ለእቆች፡ ከነውራዊታቸው፡ ከተገ፡
ከትመው፡ ባንድ፡ ቦታ፡ ሳይቀመጡ፡ ከመከላከላቸው፡ ምሥራቅ፡
ወዲያና፡ ወዲህ፡ በብዛት፡ እየዋገጥቱ፡ ይኖሩ፡ ለስነበረ፡ ነው።
እውን፡ ግን፡ መጀመሪያ፡ ታችኛውን፡ ግብ፡ በሙሉ፡ ወረሩትና፡
የግብ፡ ገዢዎች፡ ሆኑ።

ግዜቱ፡ እንደጻፈው፡ እነዚህ፡ ሂክሶስቶች፡ በሦስት፡ ዲናስቲ፡ ይከፋፈላሉ። በአሥራ፡ አራተኛው፡ ዲናስቲ፡ ውስጥ፡ የነገሡት፡ ነገሥታት፡ አገርን፡ ከተግን፡ መንደርን፡ እየወረሩ፡ በስነጥናትና፡ ስለቀድሞዎቹ፡ ፈርዖኖች፡ ቅናት፡ የሚከላከለውን፡ እየወጉ፡ ያጠፉ፡ ናቸው። ባሥራ፡ አምስተኛውና፡ ባሥራ፡ ስድስተኛው፡ ዲናስቲ፡ የነዙት፡ የፊተኛው፡ ዲናስቲ፡ የወረረውንና፡ ያጠፋውን፡ አገር፡ መልሰው፡ እያቀኑ፤ በአገር፡ ውስጥ፡ በሳማዊ፡ ሥራ፡ የሠሩ፡ ናቸው። እነዚህ፡ የሂክሶስ፡ ነገሥታት፡ ደንበኛ፡ ሥርዓትን፡ እየፈጸሙ፡ ዘውድ፡ ቋንቋው፡ እየነገሡ፡ እንደፈርዖኖች፡ ይገዙ፡ ዝመርጡ፡ ስማቸውም፡ የብዙዎቹ፡ በየሐውልታቸው፡ ላይ፡ ተጽፎ፡ የሚገኘው፡ «አፒፒ»፡ ይባላል።

የአብርሃም፣ የልጅ፣ ልጅ፣ የያዕቆብ፣ ልጅ፣ የሴፍ፣ ወንድ
ሞቹ፣ ሸጠውት፣ የመጣውና፣ የታሠረው፣ በሕልም፣ አፈታት፣
ምክንያት፣ ተፈትቶ፣ አንደራሴ፣ የሆነውም፣ አባቴን፣ ያዕቆብንም፣
ከነቤተ፣ ስቡ፣ ከከንዓን፣ ወደ፣ ግብ፣ ያስመጣው፣ በነዚህ፣ በሂ
ክሶስ፣ ነገሥታት፣ ዘመን፣ መንግሥት፣ ነው፣ ዘፍተረት፣ ምዕራፍ፣
፴፯፣ ቀጥር፣ ፱፯፣ ባለሟልና፣ ባለሙሉ፣ ሥልጣን፣ የሆነውም፣
ከነዚህ፣ ነገሥታት፣ ባንደኛው፣ ጊዜ፣ ነው፣ የሴፍ፣ በሂክሶስ
ነገሥታት፣ ጊዜ፣ በጣም፣ ባለሟል፣ ሆኖ፣ ከነቤተ፣ ስቡ፣ በደስታ፣
ኖር፣ ሲሞትና፣ በኋላም፣ ግብዖቹ፣ የሂክሶስን፣ ነገሥታት፣ አባር

ረው፡ የራሳቸውን፡ ተወላጅ፡ ንጉሥ፡ ሲመሠርቱ፡ የሂክሶስ፡ ባለ
ሟሎች፡ በነበሩት፡ እስራኤላውያን፡ ላይ፡ መከራና፡ የጭካኔ፡ ሥራ፡
የፈለጉትቸው፡ ይመስላል።

ቀዳሚ፡ ሰማዕት፡ እስጢፋኖስ፡ በክርስቶስ፡ እምነት፡ የተነሣ፡
በደንጊያ፡ ተደብድቦ፡ ከመሞቱ፡ በፊት፡ የእስራኤል፡ ሕዝብ፡
በምስር፡ በረከተ፡ ሌላ፡ ንጉሥ፡ የሲፍን፡ የማያውቅ፡ እስኪ
ነሣ፡ ድረስ፡ ይህ፡ በዘመዶቻችን፡ ተነኩላል፡ ያለው፡ ስለዚህ፡
ነው (፩)።

የሂክሶስ፡ ነገሥታት፡ ላገር፡ የሚጠቅም፡ ብዙ፡ ሥራ፡ ቢሠ
ሩም፡ ለሕዝቡም፡ በነነት፡ በያደርጉም፡ ሕዝቡ፡ እንደባዕድ፡
እያየ፡ ከሌላ፡ አልተገዛቸውም፡ የነርሱን፡ አማልክት፡ እያገቡ፡
የአማልክቶቻችንን፡ መቅደስ፡ አረክሱት፡ ተወላጅ፡ ንጉሣችንን፡
አጠፉ፤ እያስ፡ በጠብ፡ ፃደን፡ ይመለከታቸው፡ ጀመር። ስለዚህ፡
የቲብ፡ የአሞን፡ ካህናት፡ ከላዕላይ፡ ግብ፡ ችግሯን፡ ጋር፡
ተስማምተው፡ በበላያቸው፡ ሳቅኑሪ፡ እንደኛ፡ የሚባለውን፡
መሪ፡ አድርገው፡ ምስተኛ፡ አፒር፡ (ፈርዖን)፡ በነበረበት፡ ጊዜ፡
ውጊያ፡ ዝመሩት።

ስለዚህ፡ የሂክሶስ፡ ነገሥታት፡ ከ፩፻፶፭፡ እስከ፡ ፩፻፸፪፡
እንደግማቸው፡ (፩፻፶፪-፩፻፸፪)፡ እንድ፡ መቶ፡ ዓመት፡ ያሽል፡
ከገዙ፡ በኋላ፡ በ፲፯ኛው፡ ዲናስቲ፡ ነገሥታት፡ ይልቁንም፡ በአህ
ሞሲስ፡ መሪነት፡ ከአገር፡ ተወላጁ፡ ከግብ፡ ሕዝብ፡ ጋር፡ ተዋግ
ተው፡ ተሸነፉና፡ ከነሕዝባቸው፡ ወደ፡ መጡበት፡ ወደ፡ ምሥራቅ፡
ተመለሱ፡ ግማቸውም፡ በየመንገዱ፡ በከነዓናውያን፡ አገር፡ ተወ
ጠው፡ ተሩ፡ ይባላል።

አሕዋሲስ፡ እንደባዕድ፡ እየታዩ፡ መቶ፡ ዓመት፡ ሲገዙ፡ የነ
በሩትን፡ ሂክሶስን፡ ከአስወገደ፡ በኋላ፡ እነዚያ፡ የመሠረቱባቸውን፡
አዳዲስ፡ አማልክትና፡ ቤተ፡ መቅደሳቸውን፡ እያፈረሰ፡ የግብ፡
አማልክት፡ ከነዚያውም፡ በጣም፡ የታወቁትን፡ በቲብ፡ የአሞን፡—
ራን፡ በመምፈስ፡ የፕታህን፡ መቅደስ፡ አሳድሶ፡ በደንብ፡ አሠራ።

(፩) የሐዋርያት፡ ሥራ፡ ም፡ ፯፡ ቀጥር፡ ፲፮—፲፱።

በጉብያ፡ ሰሜን፡ የሸፈቱትንም፡ እየወጋ፡ አላምኖ፡ ሲገዛ፡ የረና፡
በመሠረቱ፡ አርጅቶ፡ በ፩፻፸፯፡ ዓመት፡ ሲሞት፡ ከጠላት፡
ቀንበር፡ አገሩን፡ ያዳነ፡ በመሆኑ፡ መላው፡ የግብ፡ ተወላጅ፡ እዘ
ነላት። ካህናቱም፡ ተግክረው፡ አሕዋሲስንና፡ ሚስቱን፡ (ወዲያ
ውም፡ እንቱን)፡ ከሞቱ፡ በኋላ፡ የአማልክትነት፡ ደረጃ፡ ሰጡሞ
ቸው።

ከርሱ፡ ቀጥሎ፡ የነገሙት፡ ነገሥታት፡ ልጁ፡ አሜን-ሆቲ፡
፩ኛ፤ የልጅ፡ ልጁ፡ ተትሞሲስ፡ እንደኛው፡ ሁለተኛውና፡ ሦስተ
ኛውም፡ አገራቸው፡ ከመገዛት፡ ከዳነ፡ በኋላ፡ አነሱ፡ ደግሞ፡ አሳ
ባቸውን፡ እሁን፡ ግዛት፡ ወደ፡ ግብ፡ ፋቶ፡ ላይ፡ መደቡ። የጦር፡
ሠራዊት፡ እያደራጁ፡ የጦር፡ አለቃ፡ አየመለመሱ፡ የሞግባውያንን፡
የአዶግውያንን፡ የፍልስጥኤግውያንን፡ የሂቲትን፡ (ፓለስቲን)
የግረብያን፡ ሰሜን፡ አገር፡ ሁሉ፡ በጠቅላላው፡ ይነስ፡ ይብዛ፡ ከአ
ሶርና፡ ከባቢሎን፡ በተር፡ የታናሽ፡ እስያን፡ አገር፡ እንደዚሁም፡
የጉብያን፡ ሰሜን፡ በሙሉ፡ ወግተው፡ እያስገበሩ፡ በየገቡበት፡
አገር፡ የሚገኘውን፡ ወርቅና፡ ሀብት፡ በዘረፋም፡ በግብርም፡ ምክ
ንያት፡ እየሰበሰቡ፡ የግብ፡ ቤተ፡ መንግሥት፡ ከልክ፡ ያለፈ፡
አከበሩት። ነገሥታቱ፡ ከነቤተሰባቸው፡ በሕይወት፡ ሳሉ፡ የጦር፡
መሣሪያቸው፡ ዙፋናቸው፡ የመብል፡ ግዕዳቸው፡ መጠጫቸው፡
ሲሞቱ፡ ምስላቸው፡ የምስላቸው፡ መቃብር፡ ከነገድግዳው፡ በወ
ርቅ፡ ይሠራ፡ ዝመር። የባቢሎንና፡ የአሶር፡ ነገሥታት፡ ወርቅ፡
ባንተ፡ ዘንድ፡ እንደአሸዋ፡ ነውና፡ እባክህ፡ ላከልን። እያሉ፡ የዚ
ህን፡ ዘመን፡ የግብ፡ ፈርዖኖች፡ ይለምኑ፡ ዝመር።

ከዚህ፡ ቀጥሎ፡ ስለግብያች፡ ፈደል፡ እንመልከት። የዚህም፡
ፈደል፡ ቅርጽ፡ ባዲስ፡ አበባ፡ ግተሚያ፡ ቤቶች፡ በፍጹም፡ የግይ
ገኝ፡ በመሆኑ፡ ጽሑፉን፡ በእጁ፡ ጽፈ፡ በውጭ፡ አገር፡ ግተሚያ፡
ቤት፡ ከልጁ፡ አሠርቼ፡ እነሆ፡ ከዚህ፡ በሚከተለው፡ ምዕራፍ፡ ይገ
ኛል። የፈደሉቻቸውን፡ (ሂዩርግሊፍ)፡ መልክ፡ ራሱ፡ የባልሁሞ
ቸው፡ በለሆኑ፡ ደንበኛ፡ ሠዓሊ፡ ካለመሆኔ፡ የተነሣ፡ መልካቸውን፡
እንደግብያውያኑ፡ ጸሐፊ፡ ግስተካከል፡ አልቻልኩም።